

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Viešosios teisės katedra**

Indrės Lužanskytės,
V kurso, Tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės
studijų šakos studentės

Magistro darbas

**Proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo Europos Sąjungos Teisingumo Teisme
aktualios tendencijos
Current trends in proceedings for failure to fulfill obligations before the Court of
Justice of the European Union**

Vadovė: lekt. dr. Deimilė Prapiestytė

Recenzentė: doc. dr. Skirgailė Žalimienė

Vilnius

2021

ANOTACIJA IR PAGRINDINIAI ŽODŽIAI

Šiame darbe analizuojama Europos Sąjungos Teisingumo Teismo proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo samprata bei turinys, procesas ir jį sudarančios procedūros. Taip pat nagrinėjami šio proceso skirtumai, kai į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą kreipiasi Europos Komisija ir, kai kreipiasi valstybė narė. Trumpai išdėstomi tokio proceso probleminiai aspektai ir naujų procedūrinių taisyklių įtvirtinimo įtaka šiam procesui. Šiame darbe tiriama 2004 m., 2007 m. ir 2013 m. įstojusių į Europos Sąjungą valstybių narių patirtis Europos Sąjungos Teisingumo Teisme, procese dėl įsipareigojimų neįvykdymo, bei pateikiama minėtų valstybių narių situacijos apžvalga su iš jos kylančiais apibendrinimais ir aktualijomis. Darbe siekiama minėtais aspektais atskleisti proceso Europos Sąjungos Teisingumo Teisme dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo aktualias tendencijas.

Pagrindiniai žodžiai: Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, Europos Komisija, valstybė narė, procesas, procesas dėl įsipareigojimų neįvykdymo, Europos Sąjungos teisės pažeidimai.

This work analyzes the concept and content of the proceedings for failure to fulfil obligations before the Court of Justice of the European Union, the origin of the proceedings themselves, and their individual procedural stages. Differences in this process are also examined when the European Commission refers a Member State to the court of Justice of the European Union. The problematic aspects of such a process and the impact of the introduction of new procedural rules on this process are briefly outlined. The work also examines the 2004, 2007 and 2013 the experience of the acceding Member States in proceedings for failure to fulfill obligations before the Court of Justice of the European Union, as well as an overview of the situation of the said states with the following summaries and topical issues. The aim of the work is to reveal the relevant tendencies of the proceedings before the Court of Justice of the European Union regarding the violation of the European Union law.

Keywords: Court of Justice of the European Union, European Commission, Member State, process, proceedings for failure to fulfill obligations, violations of European Union law.

TURINYS

SANTRUMPOS.....	3
IŽANGA.....	4
I. PROCESAS DĖL ĮSIPAREIGOJIMŲ NEĮVYKDYMO	13
1.1. Proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo samprata.....	15
1.2. Proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo turinys	17
1.2.1. Proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo ikiteisminė procedūra	21
1.2.1.1. Institucija, atsakinga už ikiteisminės procedūros vykdymą	22
1.2.1.2. Oficialus pranešimas ir pagrįsta nuomonė.....	23
1.2.1.3. Ikitteisminės procedūros turinį sudarančių veikslių atskyrimas Europos Komisijos ir valstybės narės kreipimosi atveju	25
1.2.2. Proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo teisminė procedūra.....	28
II. PROCESO DĖL ĮSIPAREIGOJIMŲ NEĮVYKDYMO TEISINGUMO TEISME NAUJOVĖS.....	31
2.1. Proceso pagal SESV 260 straipsnį naujovės	33
2.1.1. SESV 260 straipsnio 2 dalis	34
2.1.2. SESV 260 straipsnio 3 dalis	35
2.1.2.1. Hipotetinių situacijų iliustracija.....	38
2.1.2.2. Lietuvos Respublikai teikto oficialaus pranešimo pavyzdžio analizė	39
2.2. Proceso pagal SESV 259 straipsnį naujovės	40
III. 2004 m. ĮSTOJUSIŲ Į EUROPOS SĄJUNGĄ VALSTYBIŲ NARIŲ PATIRTIS TEISINGUMO TEISME	47
3.1.1. Lietuvos Respublikos patirtis Teisingumo Teisme	49
3.1.2. Latvijos Respublikos patirtis Teisingumo Teisme	53
3.1.3. Estijos Respublikos patirtis Teisingumo Teisme.....	53
3.1.4. Lenkijos Respublikos patirtis Teisingumo Teisme	57
3.1.5. Čekijos Respublikos patirtis Teisingumo Teisme	59
3.1.6. Kipro Respublikos patirtis Teisingumo Teisme	59
3.1.7. Maltos Respublikos patirtis Teisingumo Teisme	60
3.1.8. Slovakijos Respublikos patirtis Teisingumo Teisme.....	61
3.1.9. Slovėnijos Respublikos patirtis Teisingumo Teisme.....	63
3.1.10. Vengrijos Respublikos patirtis Teisingumo Teisme.....	65
3.2. 2007 m. bei 2013 m. įstojusių į Europos Sąjungą valstybių narių patirtis Teisingumo Teisme	66

3.2.1. Bulgarijos Respublikos patirtis Teisingumo Teisme.....	66
3.2.2. Rumunijos Respublikos patirtis Teisingumo Teisme.....	67
3.2.3. Kroatijos Respublikos patirtis Teisingumo Teisme.....	68
3.3. Bendra visų trylikos valstybių narių patirties Teisingumo Teisme apžvalga.....	69
3.4. Naujausi Europos Komisijos priimti sprendimai dėl pažeidimų.....	71
3.5. Jurisprudencija pagal SESV 260 straipsnio 3 dalį	72
IŠVADOS	77
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	80
PRIEDAI.....	93
SUMMARY	110
SANTRAUKA	111

SANTRUMPOS

ESTT, Teisingumo Teismas	-	Europos Sąjungos Teisingumo Teismas
Lisabonos sutartis	-	2007 m. gruodžio 13 d. pasirašyta Lisabonos sutartis, iš dalies keičianti Europos Sąjungos sutartį ir Europos Bendrijos steigimo sutartį
SESV	-	Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo
Sutartys	-	Europos Sąjungos Sutartis ir Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo
Statutas	-	Europos Sąjungos Teisingumo Teismo Statutas
Procedūros reglamentas	-	Europos Sąjungos Teisingumo Teismo procedūros reglamentas
Oficialaus pranešimo pavyzdys	-	Europos Komisijos teiktas Lietuvos Respublikai oficialus pranešimas
Hipotetinių situacijų iliustracija	-	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 260 straipsnio 3 dalies iliustracija hipotetinėmis situacijomis
EB	-	Europos Bendrija
proc.	-	procentų
žr.	-	žiūrėti
t. y.	-	tai yra
str.	-	straipsnis
m.	-	metai
d.	-	dalys, diena
p.	-	punktas, puslapis

Pastaba dėl vartojamų sąvokų. Atsižvelgiant į tai, kad po Lisabonos sutarties įsigaliojimo buvo iš dalies pakeista Europos Sąjungos sutartis ir Europos Bendrijos steigimo sutartis, ir į tai, kad pastaroji sutartis buvo pervadinta Sutartimi dėl Europos Sąjungos veikimo, toliau magistro darbe apibrėžimas *Lisabonos sutartis* bus vartojamas tik pasikeitimų kontekste.

Šiame darbe nurodomi SESV 258, 259 ir 260 straipsniai atitinkamai atitiks anksčiau EB sutartyje buvusius 226, 227 ir 228 straipsnius, siekiant nesikartoti ir išlaikyti magistro darbo struktūriškumą ir aiškumą.

*Į naudojimąsi teise įeina ir pareigų
vykdymas, nes teisės įgyvendinimas – tai
ta pati teisių ir pareigų vienovė.*

(Vaišvila, 2000, p. 301)

IŽANGA

Nagrinėjamos temos aktualumas. SESV 258 ir 259 straipsniuose yra įtvirtinta, kad valstybė narė arba Europos Komisija, mananti, kad valstybė narė neįvykdė kokios nors pareigos pagal Sutartis, gali kreiptis į Teisingumo Teismą. Todėl įsipareigojimų neįvykdymas yra valstybės narės padarytas pareigos, numatytos Europos Sąjungos teisėje, pažeidimas¹. Pažeidimas gali būti padaromas valstybės narės veikimu (pavyzdžiui, atliekant Europos Sąjungos teisės pažeidimą) arba neveikimu (pavyzdžiui, neįgyvendinus Europos Sąjungos teisės aktų). Europos Sąjungos valstybių narių įsipareigojimų neįvykdymo klausimai yra itin aktualūs šiuolaikinėje visuomenėje, kadangi Teisingumo Teismo jurisprudencijoje galima pastebėti, kad ieškinių, pateikiamų valstybės narės arba Europos Komisijos Teisingumo Teismui dėl padaryto Europos Sąjungos teisės pažeidimo, pasitaiko. Minėti Teisingumo Teismui pateikti ieškiniai vėliau baigiasi Teisingumo Teismo sprendimu, kuriame konstatuojamas įsipareigojimų neįvykdymas arba Teisingumo Teismo nutartimi išbraukti bylą iš registro, Europos Komisijai atsiėmus ieškinį. Procesas dėl įsipareigojimų neįvykdymo² Teisingumo Teisme inicijuojamas kiekvienais metais³, nes valstybės narės tam tikrose srityse (pavyzdžiui: aplinkos, socialinės apsaugos, transporto teisės srityse ir kitose) neįvykdo iš Europos Sąjungos teisės kylančių pareigų (pavyzdžiui: atlieka Europos Sąjungos teisės pažeidimą, neteisingai taiko Europos Sąjungos teisės aktus, neįgyvendina Europos Sąjungos teisės aktų arba netinkamai minėtus teisės aktus įgyvendina). Be to, galima pastebėti, kad net 2021 m. Europos Komisija jau yra priėmusi sprendimus dėl pažeidimų, todėl nagrinėjama tema yra aktuali, nes dažnai valstybės narės atlieka Europos Sąjungos teisės pažeidimus ir tai patvirtina naujausi Europos Komisijos sprendimai. Kalbėti ir analizuoti nagrinėjamą temą yra aktualu, nes pažeidimų nuolat pasitaiko, o geresnis proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo pažinimas (ištyrimas) gali būti naudingas ne tik 2004 m., 2007 m. ir 2013 m. įstojusioms į Europos Sąjungą valstybėms narėms, kurių patirtis šiame darbe tiriama, tačiau ir kitoms valstybėms narėms siekiant nekartoti minėtų valstybių narių nesėkmių bei efektyviau apsiginti nuo Europos Komisijos ieškinio ir galimų finansinių sankcijų

¹Šiame darbe, toliau terminai „pažeidimas“ ir „įsipareigojimų neįvykdymas“ bus vartojami kaip sinonimai.

²Šiame darbe, toliau terminai „procesas dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo“ ir „procesas dėl įsipareigojimų neįvykdymo“ bus vartojami kaip sinonimai.

³Tokią tendenciją galima pastebėti šiame darbe atliktos ESTT jurisprudencijos tyrimo rezultatuose (žr. Priedus).

taikymo, o Europos Sąjungos institucijoms tokio tyrimo atlikimas gali būti naudingas tobulinant ikiteisminės procedūros trukmę ir kitus vykdytinus veiksmus.

Be visa kita, keičiasi Sutartys ir kiti Europos Sąjungos teisės aktai bei iškyla poreikis reglamentavimo pasikeitimams ir naujovėms. Toks pat poreikis iškilo proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo, įtvirtinto Europos Sąjungos teisės aktuose, reglamentavimo pokyčiams. Europos Sąjungos teisės aktų leidėjas, pateikė siūlymus dėl Sutarčių keitimo, o procesui dėl įsipareigojimų neįvykdymo didelės reikšmės turėjo 2007 m. gruodžio 13 d. pasirašyta Lisabonos sutartis, kuri buvo iš dalies keičianti Europos Sąjungos sutartį ir Europos Bendrijos steigimo sutartį bei įsigaliojo 2009 m. gruodžio 1 d. (Lisabonos sutartis, iš dalies keičianti..., 2012). Lisabonos sutartis buvo pagrindinis Europos Sąjungos teisės aktas, įtvirtinęs naują proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo reglamentavimą.

Istoriškai apžvelgiant proceso dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo atsiradimą ir jo raidą, galima konstatuoti, kad šis procesas yra itin svarbus užtikrinant tinkamą Europos Sąjungos teisės taikymą. Tokie Europos Sąjungos teisės pažeidimai yra jautri tema kiekvienai iš valstybių narių tam tikru aspektu (pavyzdžiui, finansinių sankcijų taikymo aspektu (SESV 260 str.)), dėl kurių yra daugybė klausimų ir problemų. Pažymėtina, kad ir finansinių sankcijų taikymo metodika turi naujovių. Apie procesą dėl įsipareigojimų neįvykdymo ESTT yra aktualu kalbėti, kadangi minėtas procesas yra ypatingos reikšmės. Procesas reikšmingas, nes juo užtikrinama, kad Europos Sąjungos teisė būtų taikoma ir jos laikomasi, o tai liečia įvairiausias kiekvienos iš Europos Sąjungos valstybių narių teisės sritis (pavyzdžiui: aplinkos, teisės aktų derinimo, socialinės apsaugos ir kitas sritis), kuriose Europos Sąjungos institucijos priima Europos Sąjungos teisės aktus, o valstybės narės šiuos teisės aktus turi įgyvendinti nacionalinėje teisėje. Europos Sąjungos valstybėms narėms neįvykdant prisiimtų įsipareigojimų, kylančių iš Europos Sąjungos teisės tam tikroje srityje, pirmiausia Teisingumo Teismas gali konstatuoti valstybės narės įsipareigojimų neįvykdymą, tačiau, jeigu valstybė narė ir toliau tęsia pažeidimą po Teisingumo Teismo sprendimo priėmimo, SESV yra įtvirtinta galimybė tokio proceso metu valstybei narei taikyti finansines sankcijas. Be to, finansinių sankcijų taikymas galimas ir vieno proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo Teisingumo Teisme vykdymo metu, o finansinių sankcijų taikymo reglamentavimas Lisabonos sutartimi buvo pakeistas.

Įsipareigojimų neįvykdymo klausimai yra aktualūs ir todėl, kad Europos Sąjungos valstybės narės saisto vienodos pareigos, kylančios iš Europos Sąjungos teisės, ir visos turi bendrą interesą stengtis laikytis prisiimtų įsipareigojimų, siekiant išvengti ne tik Europos Komisijos arba kitos valstybės narės ieškinio ESTT, tačiau galimų finansinių

sankcijų taikymo. Šio proceso probleminiai klausimai yra susiję su pačių įstojusių į Europos Sąjungą valstybių narių savo pareigų nevykdymu, t. y. teisės aktų neįgyvendinimu, neteisingu teisės aktų taikymu, nesilaikymu Europos Sąjungos teisėje nustatytų pareigų, netinkamu įgyvendinimu ir kitų pareigų nevykdymu, o visų šių pareigų vykdymą ir pažeidimų pašalinimą galima užtikrinti procesu dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo.

Remiantis Europos Komisijos parengtomis metinėmis Europos Sąjungos teisės taikymo stebėsenos ataskaitomis, galima pastebėti, kad 2010 metų pabaigoje buvo inicijuota 2100 pažeidimų bylų (2010 European Commission report on monitoring..., 2011), todėl skaičius buvo padidėjęs, lyginant su dabartine statistika, kadangi iš esmės per 2019 metus Europos Komisija pradėjo tik 797 naujas pažeidimo procedūras⁴ prieš Europos Sąjungos valstybes nares (2019 European Commission report and factsheets..., 2020). Taigi nors apžvelgiant statistinius duomenis reikia vertinti ir tai, kad proceso dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo inicijavimas yra sumažėjęs, tačiau atvejų, kai valstybės narės pažeidžia Europos Sąjungos teisę, pasitaiko. Tai reiškia, kad valstybės narės, tarp jų ir Lietuvos Respublika, tam tikrose srityse daro pažeidimų. Kyla klausimas, kokie tai pažeidimai? Kokios tokio proceso naujovės? Kokios tokio proceso aktualios tendencijos?

Šiame darbe bus atliekama 2004 m., 2007 m. ir 2013 m. įstojusių į Europos Sąjungą valstybių narių patirties procese dėl įsipareigojimų neįvykdymo Teisingumo Teisme tyrimas. Toks proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo analizavimas galimai turės reikšmės ne tik 2004 m., 2007 m. ir 2013 m. įstojusioms į Europos Sąjungą valstybėms narėms, kurių patirtis tiriama šiame darbe, tačiau ir kiekvienai iš Europos Sąjungos valstybių narių, kurių patirtis nėra tiriama šiame darbe, kadangi kitos valstybės narės gali pasimokyti iš minėtų valstybių narių patirties procese dėl įsipareigojimų neįvykdymo. Todėl galimai tokio proceso ištyrimas aktualus ne tik 2004 m., 2007 m. ir 2013 m. įstojusioms į Europos Sąjungą valstybėms narėms, bet ir Europos Sąjungos institucijoms, siekiant atkreipti dėmesį minėtų institucijų, į šiuo metu vyraujančias proceso dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo aktualias tendencijas, kurios bus išskirtos šiame darbe.

Be to, procese dėl įsipareigojimų neįvykdymo Europos Komisijos veiksmų ikiteisminėje procedūroje analizavimas, t. y. nuo išskyrimo, kurioje srityje dažniausiai atliekami pažeidimai ir kurioje srityje dažniausiai inicijuojamas Europos Komisijos ieškiniu procesas dėl įsipareigojimų neįvykdymo ESTT, iki ikiteisminės procedūros

⁴Šiame darbe žodis „procedūra“ suprantamas kaip proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo vykdymo būdas. Todėl šis terminas bus vartojamas tais atvejais kaip bus kalbama apie „ikiteisminę procedūrą“ arba „teisminę procedūrą“, o kartu „procedūras“.

trukmės, galimai gali būti pagrindas tobulinti proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo trukmę ar Europos Komisijos vykdytinus veiksmus procese dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo. Toks proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo ištyrimas galimai reikšmingas keletu aspektų, t. y. sudaro pagrindą bet kuriam skaitytojui sužinoti daugiau apie procesą dėl įsipareigojimų neįvykdymo, išvelgti proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo problematiką, susipažinti su aktualiomis tendencijomis. Tokiu tyrimu siekiama valstybės nares paskatinti atsižvelgti į 2004 m., 2007 m. ir 2013 m. įstojusių į Europos Sąjungą valstybių narių patirtį, laikytis prisiimtų įsipareigojimų, kylančių iš Europos Sąjungos teisės, ir mokytis iš kaimyninių valstybių narių nesėkmių procese dėl įsipareigojimų neįvykdymo ESTT - siekiant išvengti Europos Komisijos ieškinio ESTT ir galimų finansinių sankcijų taikymo.

Atkreipti teisės mokslininkų dėmesį į tai, kad procesas dėl įsipareigojimų neįvykdymo ESTT vis dėlto šiuo momentu nėra visapusiškai ištirtas per Europos Komisijos įgaliojimų prizmę ikiteisminėje procedūroje, o tokio tyrimo, kuris pateikiamas šiame darbe, pagrindas gali padėti identifikuoti minėto proceso privalumus ir (arba) trūkumus bei paskatinti atlikti tokius tyrimus. Tokių tyrimų atlikimas gali sudaryti pagrindą valstybėms narėms numatyti Europos Komisijos veiksmus, sužinoti, kokie argumentai dažniausiai naudojami ir ar jie yra patenkinami, ar ne. Taip iš anksto numatyti galimus Europos Komisijos veiksmus ir apsiginti nuo Europos Komisijos ieškinio arba finansinių sankcijų paskyrimo.

Be to, šis, kaip savaime specifiskas procesas, nors buvo ir yra nagrinėjamas užsienio autorių literatūroje, tačiau Lietuvos autorių teisinėje literatūroje nagrinėtas nebuvo. Todėl nagrinėjama tema yra aktuali tiek teisės teorijos, tiek praktikos atžvilgiu, kadangi darbe tiriama Lietuvos Respublikos patirtis ESTT procese dėl įsipareigojimų neįvykdymo ir ji lyginama su patirtimi kitų Europos Sąjungos valstybių narių, kurios turi panašią narystės patirtį, kaip ir Lietuvos Respublika. Todėl šis magistro darbas ir jame pristatomas atliktas tyrimas bei apibendrinami tyrimo rezultatai galimai turės reikšmės ir teisės doktrinai arba bus pagrindas naujiems teisės mokslo tyrimams. Be to, tyrimo, apimančio tiek apskritai procesą dėl įsipareigojimų neįvykdymo, tiek 2004 m., 2007 m. ir 2013 m. įstojusių į Europos Sąjungą valstybių narių patirties ESTT procese dėl įsipareigojimų neįvykdymo analizę, dar nebuvo daryta arba buvo tik fragmentiškai aptarti kai kurie minėto proceso aspektai.

Atsižvelgiant į tai, kas paminėta, pažymėtina, kad šiame magistro darbe nagrinėjama tema yra aktuali, o šiame darbe tiriami ir pristatomi ne tik svarbiausi šio proceso aspektai, bet ir svarbiausios su šiuo procesu susijusios naujovės ir aktualijos,

kurios buvo įtvirtintos įsigaliojus Lisabonos sutarčiai. Tokios temos analizavimas bei svarbių aspektų apibendrinimas galimai prisidės ir prie Lietuvos teisės doktrinos plėtojimo.

Darbo tikslas. Darbo tikslas – nustatyti proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo ESTT reglamentavimo ir su šiuo reglamentavimu susijusios jurisprudencijos aktualias tendencijas.

Darbo uždaviniai. Nurodytam tikslui pasiekti išskirti uždaviniai:

1) Apibrėžti proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo sampratą ir turinį. Nustatyti procesą dėl įsipareigojimų neįvykdymo sudarančias procedūras, jų eiliškumą bei iš to kylančias pasekmes valstybei narei;

2) Nustatyti proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo ESTT skirtumus, išryškėjančius procesuose, kai dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo kreipiasi Europos Komisija ir kai kreipiasi valstybė narė;

3) Išanalizuoti proceso dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo ESTT reglamentavimą ir nustatyti, kiek esminių pasikeitimų šiame procese lėmė naujų procedūrinių taisyklių įtvirtinimas;

4) Ištirti 2004 m., 2007 m. ir 2013 m. į Europos Sąjungą įstojusių valstybių narių patirtį ESTT procese dėl įsipareigojimų neįvykdymo. Atlikus ESTT jurisprudencijos tyrimą, gautus tyrimo duomenis apibendrinti ir tokiais apibendrinimais nustatyti ir išskirti svarbiausias tendencijas.

Tyrimo objektas. Darbo objektas – Europos Sąjungos teisės, reglamentuojančios procesą dėl įsipareigojimų neįvykdymo, analizė, tiriant ir ESTT jurisprudenciją, siekiant nustatyti ir išskirti svarbiausias šio proceso aktualias tendencijas.

Tyrimo eiga ir darbo struktūra. Siekiant atskleisti nagrinėjamą temą ir pasiekti apibrėžtą darbo tikslą kiekvienoje dėstomojoje dalyje bus analizuojami skirtingi proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo Teisingumo Teisme klausimai, tačiau tarpusavyje iš esmės susiję.

Pirmoje struktūrinėje dalyje bus apibrėžiama proceso ESTT dėl įsipareigojimų neįvykdymo samprata ir jos turinys. Šioje dalyje bus siekiama išaiškinti ir atskleisti skirtumus, kai kreipiasi konkreti valstybė narė inicijuodama tokį procesą ir kai kreipiasi Europos Komisija.

Antroje struktūrinėje dalyje, atsižvelgiant į pirmoje struktūrinėje dalyje atlikto tyrimo rezultatus, bus siekiama nustatyti proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo ESTT naujoves ir priežastis, kurios lėmė poreikį keisti šio proceso reglamentavimą. Darbo autorė pabrėžia, kad pirmosios ir antrosios struktūrinės dalies tikslas - padėti suprasti proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo reglamentavimo ypatumus, todėl šiose dalyse pateikiami labiau teoriniai aspektai tam, kad skaitytojui būtų lengviau suprasti trečioje struktūrinėje dalyje atlikto tyrimo duomenis ir ESTT jurisprudencijos analizę. Pažymėtina, kad trečioji struktūrinė dalis yra išimtinai susijusi su praktiniais aspektais, t. y. pirmoje ir antroje dalyje pateiktos teorijos iliustravimu konkrečiais pavyzdžiais iš ESTT jurisprudencijos.

Trečioji struktūrinė dalis skirta ištirti 2004 m., 2007 m. ir 2013 m. įstojusių į Europos Sąjungą valstybių narių patirtį ESTT procese dėl įsipareigojimų neįvykdymo - nustatyti ir išskirti svarbiausias tendencijas.

Tyrimo metodai. Nagrinėjamos temos atskleidimui darbe buvo naudojami lingvistinis (gramatinis), istorinis, teleologinis, lyginimo, kryžminių lentelių sudarymo, apibendrinimo, sisteminis analizės, dokumentų analizės, analizės ir sintezės teisės aiškinimo metodai ir kiti. Kiekvienas iš jų buvo naudojamas siekiant darbo tikslo, t. y. nustatyti proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo ESTT aktualias reglamentavimo tendencijas Europos Sąjungos teisėje ir ištirti su šiuo reglamentavimu susijusią ESTT jurisprudenciją.

Lingvistinis (gramatinis) - metodas buvo naudojamas siekiant atskleisti žodžio „procesas“ prasmę tam, kad būtų galima tinkamai apibrėžti proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo ESTT sampratą.

Istorinis metodas - naudojamas siekiant ištirti ir nustatyti, kokius pasikeitimus procese dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo lėmė Lisabonos sutarties įsigaliojimas, ir priežastis, kodėl iškilo poreikis keisti proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo reglamentavimą.

Teleologinis metodas - naudojamas siekiant nustatyti SESV teisės normų tikslus, t. y. ko siekė įstatymų leidėjas įtvirtindamas naują proceso dėl įsipareigojimų reglamentavimą.

Lyginimo metodas - naudojamas siekiant ištirti proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo inicijavimo pagal SESV 258 straipsnį ir 259 straipsnį skirtumus.

Kryžminių lentelių sudarymo metodas – naudojant šį metodą buvo tiriama Europos Sąjungos valstybių narių patirtis ESTT procese dėl įsipareigojimų neįvykdymo, tyrimo

duomenis pateikiant matematine statistika ir kitomis formomis pateikiant iširtą informaciją, siekiant išanalizuoti įvairiais pūviais Europos Sąjungos valstybių narių patirtį ESTT.

Apibendrinimo metodas – šiame darbe buvo atliekamas visų 2004 m., 2007 m. ir 2013 m. įstojusių į Europos Sąjungą valstybių narių patirties ESTT tyrimas. Gauti tyrimo duomenys buvo apibendrinti pasitelkiant kryžminių lentelių sudarymo metodą (žr. Priedą Nr. 3, Priedą Nr. 4, Priedą Nr. 5). Remiantis apibendrinimo metodu iš gautų tyrimo duomenų buvo pateikiami teiginiai, kompleksiška apibendrinant iš atlikto tyrimo gautą informaciją ir pateikiant apibendrintas išvadas.

Sisteminis analizės metodas – buvo naudojamas siekiant atskleisti SESV 258 straipsnio ir 260 straipsnio tarpusavio ryšį. Taip pat ryšį tarp SESV 258 straipsnio ir 259 straipsnio.

Dokumentų analizės metodas – šis metodas buvo naudojamas analizuojant Europos Komisijos oficialų pranešimą⁵, teiktą Lietuvos Respublikai (žr. Priedą Nr. 1). Be to, dokumentų analizės metodas pasitelktas analizuojant ESTT nutartis, kuriomis procesas baigėsi, Europos Komisijai atsiėmus ieškinį, ir ESTT priimtus sprendimus procese dėl įsipareigojimų neįvykdymo.

Analizės ir sintezės metodai – šiame darbe buvo atliekama Europos Sąjungos valstybių narių patirties analizė procese dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo, daromi apibendrinimai ir atliekama analizės, kryžminių lentelių sudarymo ir dokumentų analizės metodais gautų duomenų sintezė. Atlikus analizę buvo nustatyta kiekvienos Europos Sąjungos valstybės narės patirtis ESTT, o remiantis sintezės metodu buvo pateikiamos išvados, padarytos remiantis gautais duomenimis.

Darbo originalumas. Pastebėtina, kad atlikus analizę tiek Lietuvos Respublikos, tiek užsienio autorių mokslinių tyrimų, kuriuose tiriamas procesas dėl įsipareigojimų neįvykdymo ESTT, nustatyta, kad nors ir buvo atlikta tam tikrų tyrimų Lietuvos teisės doktrinoje, tačiau tyrimo, apimančio tiek apskritai procesą dėl įsipareigojimų neįvykdymo, tiek 2004 m., 2007 m. ir 2013 m. įstojusių į Europos Sąjungą valstybių narių patirties analizę, nebuvo daryta arba tik fragmentiškai aptarti kai kurie šio proceso aspektai. Užsienio autorių literatūroje procesas dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo nagrinėtas šiek tiek daugiau, tačiau analogiškų darbų nebuvo rasta. Šiuo metu nemažai

⁵Pažymėtina, kad „oficialaus pranešimo“ terminas buvo keistas „oficialiu įspėjimu“ – tačiau, atsižvelgiant į tai, kad Teisingumo Teismo sprendimuose lietuvių kalba ir toliau dažniausiai vartojamas „oficialaus pranešimo“ terminas, magistro darbo autorė pasirinko vartoti tekste senąjį vertimą (žr. sprendimo *Europos Komisija prieš Vengrijos Respubliką*, 2021, 9-10 punktus).

užsienio autorių analizuoja labiau atskirus proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo aspektus. Todėl manytina, kad šis darbas nurodytais aspektais bei iškeltais uždaviniais nagrinėjamai temai atskleisti yra originalus, o viename darbe pateikti apibendrinimai ir visi reikšmingiausi aspektai susiję su šiuo procesu galimai papildys ir Lietuvos teisės doktriną. Be to, magistro darbe analizuojami svarbiausi pokyčiai po Lisabonos sutarties įsigaliojimo procese dėl įsipareigojimų neįvykdymo, t. y. SESV 260 straipsnio 2 ir 3 dalys. Galiausiai, šiame darbe ištirta 2004 m. įstojusių į Europos Sąjungą valstybių narių - Lietuvos Respublikos, Latvijos Respublikos, Estijos Respublikos, Lenkijos Respublikos, Čekijos Respublikos, Kipro Respublikos, Maltos Respublikos, Slovakijos Respublikos, Slovėnijos Respublikos, Vengrijos Respublikos, 2007 m. Bulgarijos Respublikos ir Rumunijos Respublikos ir 2013 m. Kroatijos Respublikos - patirtis procese dėl įsipareigojimų neįvykdymo. Tokių Europos Sąjungos valstybių narių pasirinkimą lėmė tai, kad šių valstybių narių narystės patirtis Europos Sąjungoje yra panaši. Tiek nuo šių valstybių narių įstojimo į Europos Sąjungą, tiek nuo Lisabonos sutarties įsigaliojimo, kuri lėmė šio proceso pasikeitimus, jau yra praėjęs gana ilgas laiko tarpas⁶, todėl dabar jau galima atlikti ESTT jurisprudencijos tyrimą ir nustatyti, kaip valstybėms narėms sekasi laikytis priimtų įsipareigojimų, ir išskirti svarbiausias šio proceso tendencijas, o tokio tyrimo ir gautų duomenų apibendrinimo pasirinkta forma (žr. Priedus) nei Lietuvos teisės mokslo darbuose, nei užsienio autorių teisės mokslo darbuose nebuvo rasta. Darbo originalumą pagrindžia ir pasirinkta ESTT jurisprudencijos duomenų tyrimo forma ir jos pristatymas įvairiais pjūviais (žr. Priedus) bei gautų duomenų apibendrinimas atskiroje šio darbo dalyje (trečioji dalis).

Svarbiausi tyrimo šaltiniai. Nagrinėjamos temos tikslui pasiekti bei tinkamai atskleisti temos turinį darbe buvo analizuojami Europos Sąjungos teisės aktai ir ESTT jurisprudencija. Taip pat buvo remiamasi tiek Lietuvos autorių, tiek užsienio autorių teisės mokslo darbais. Be to, šiame darbe buvo remiamasi parengiamaisiais darbais ir kita praktine medžiaga.

Teisės aktai ir jurisprudencija. SESV, kuri reglamentuojama procesą dėl įsipareigojimų neįvykdymo (Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo..., 2012) ir ESTT jurisprudencija. Taip pat buvo analizuojamos Statuto nuostatos, reglamentuojančios procesą dėl įsipareigojimų neįvykdymo ESTT (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo

⁶Pažymėtina, kad nuo Lisabonos sutarties įsigaliojimo, kurioje buvo įtvirtintos proceso dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo svarbiausios naujovės, jau praėjo daugiau kaip dešimt metų.

Statuto..., 2019) ir Procedūros reglamento nuostatos, nustatančios procesines proceso taisykles (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo procedūros..., 2012).

Teisės mokslo darbai. Svarbus šaltinis, kuris tarsi atspirties taškas temos turinio aspektams atskleisti, buvo naudojamas Paul Craig ir Gráinne de Búrca „EU LAW Text, Cases, and Materials“ (Craig, De Búrca, 2011, p. 1-1113). Šiai temai atskleisti buvo svarbus ir autorės Melanie Smith straipsnis „The Evolution of Infringement and Sanction Procedures: of Pilots, Diversions, Collisions, and Circling“, atskleidžiantis proceso dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo evoliucionavimą ir finansinių sankcijų skyrimo procedūrą (Smith, 2015, p. 1-28). Europos Komisija užima labai svarbų vaidmenį procese dėl Europos Sąjungos pažeidimo, todėl svarbu apibrėžti ir jos kompetenciją bei reikšmingumą, o tokiems aspektams atskleisti buvo reikšmingas ir Susanne K. Schmidt ir Arndt Wonka mokslinis straipsnis „European Commission“ (Schmidt, Wonka, 2013, p. 1-15). Taip pat, paminėtinas ir Dimitry Kochenov „Biting Intergovernmentalism: The case for the Reinvention of article 259 TFEU to make It a viable Rule of law Enforcement Tool“ (Kochenov, 2015, p. 1-25) straipsnis, kuriame analizuojama problematika procese dėl įsipareigojimų neįvykdymo, kai proceso iniciatorė yra valstybė narė (SESV 259 str.), ir kiti svarbūs aspektai autoriaus. Siekiant apibrėžti ESTT kompetenciją šio proceso ribose analizuotas ir Michal Bobek „The Court of Justice of the European Union“ (Bobek, 2015, p. 1-27).

Parengiamieji darbai ir kita praktinė medžiaga. Be to, šiame darbe remiamasi ir kitais darbo temai atskleisti svarbiais parengiamaisiais darbais (pavyzdžiui: Europos Komisijos komunikatu – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 260 straipsnio 3 dalies įgyvendinimas (Komisijos komunikatas – Sutarties dėl..., 2011), Europos Komisijos komunikatu – ES teisė geresnis taikymas – geresni rezultatai (Komisijos komunikatas ES teisė. Geresnis..., 2017) ir 2003 m. gegužės 12 d. Europos Konvento prezidiumo lydraščiu (The European Convention The Secretariat..., 2003)). Taip pat remiamasi ir praktine medžiaga, t. y. empiriniais tyrimais, Europos Sąjungos institucijų dokumentais, enciklopedijomis, žodynais, publicistika.

I. PROCESAS DĖL ĮSIPAREIGOJIMŲ NEĮVYKDYMO

Procesą dėl įsipareigojimų neįvykdymo Teisingumo Teisme įtvirtina SESV, kurios 258 straipsnyje, 259 straipsnyje bei 260 straipsnyje (Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo..., 2012) įtvirtintos pagrindinės taisyklės, reglamentuojančios proceso dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo nagrinėjimo tvarką skirtingais atvejais, kurie ir bus tiriami šiame darbe. Pirmosios dalies tikslas yra atskleisti proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo sampratą ir turinį sudarančius etapus.

Pažymėtina, kad Europos Sąjunga yra politinė ir ekonominė sąjunga, susidedanti iš 27 valstybių narių, kurioms taikomi narystės Europos Sąjungoje įsipareigojimai, tačiau ir suteikiamos tam tikros privilegijos (The European Union and Countries..., 2020). Valstybės narės įstodamos ne tik įgijo tam tikrų teisių, tačiau atsirado ir pareigų jų atžvilgiu. Įtvirtintas lojalus bendradarbiavimo principas Europos Sąjungoje suponuoja, kad viskas turi būti vykdoma gerbiant tarpusavio santykius bei grindžiama šalių tarpusavio pagalba viena kitai vykdant iš Sutarčių kylančias užduotis, o valstybės narės turi imtis bet kokių priemonių, kad užtikrintų iš Sutarčių kylančių pareigų vykdymą (Europos Sąjungos Sutarties suvestinė redakcija, 2012). Todėl valstybės įstodamos į Europos Sąjungą įsipareigojo laikytis Sutarčių nuostatų – nepažeisti Europos Sąjungos teisės.

Tinkamam proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo indentifikavimui, jo sampratai ir turiniui nustatyti, bendram instituciniam suvokimui svarbu apibrėžti, kurios institucijos kompetencijai priklauso spręsti dėl valstybių narių Europos Sąjungos teisės pažeidimų Europos Sąjungoje.

Autoriaus Michal Bobek nuomone, funkcinio požiūriu ESTT darbą galima suskirstyti į tris pagrindines kategorijas: pirma kategorija - prašymą priimti prejudicinį sprendimą, antra kategorija - teisminę priežiūrą bei trečia kategorija - (tarp-) instituciniai ginčai, į kuriuos patenka ir pažeidimų nagrinėjimo procedūra (Bobek, 2015, p. 1-4). Nagrinėjamos temos aspektų ribose procesas dėl įsipareigojimų neįvykdymo patenka į trečiąją nurodytą kategoriją. Manytina, kad procesas dėl įsipareigojimų neįvykdymo yra labai reikšmingas, kadangi užtikrina Europos Sąjungos teisės taikymą ir laikymąsi.

Autorės Joanos Covelo de Abreu teigimu, procesas dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo yra teisminis mechanizmas, kuris leidžia ESTT konstatuoti valstybių narių pažeidimus, susijusius su Europos Sąjungos pirmine ir antrine teise. Europos Sąjunga pagrįsta Steigiamosiomis sutartimis, kurios turi konstitucinį statusą, o ESTT veikia kaip konstitucinis teismas, kuriame procesas dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo yra

valstybių narių įstatymo leidėjo neveikimo kontrolės mechanizmas. Fiziniai ir juridiniai asmenys neturi galimybės pradėti proceso dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo ESTT, šią teisę turi tik Europos Komisija ir valstybės narės, bet fiziniai ir juridiniai asmenys gali pateikti skundą Europos Komisijai apie galimą pažeidimą, kuri gali imtis veiksmų. ESTT įvardindama kaip proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo pagal Europos Sąjungos teisės aktus patikėtinį, kadangi jis, kaip paskutinė instancija, prižiūri, kaip valstybės narės laikosi įsipareigojimų, kylančių iš Europos Sąjungos teisės, tačiau Europos Sąjunga nėra valstybė, nors kuria teises taisykles, kurios privalomos valstybėms narėms, valstybės narės ir piliečiai turi būti suprantami kaip veikiantys pagal nustatytą teisinę tvarką, o visos Sutartys - kaip Europos Sąjungos teisinis pagrindas. Toks procesas dėl Europos Sąjungos įsipareigojimų neįvykdymo yra Europos Sąjungos teisminis mechanizmas, kuris leidžia tiek Europos Komisijai, tiek valybei narei reaguoti, kai valstybė narė nesilaiko Europos Sąjungos teisės (De Abreu, Covelo, 2016, p. 468-469). Taigi tokia procedūra užtikrina ne tik pažeidimų indentifikavimą, tačiau ir efektyvų jų pašalinimą.

Autorė visiškai sutinka su pateikoje mokslinėje literatūroje išsakyta autorių nuomone, kad būtent procesas dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo patenka į tarpinstitucinių ginčų kategoriją. Todėl, kad šiame procese visada bus procesine šalimi vienoje pusėje valstybė narė, o kitoje - Europos Sąjungos institucija, t. y. Europos Komisija, kai kalbame apie SESV 258 straipsnį. Be to, ir SESV 259 straipsnyje įtvirtintas procesas, teigtina, patenka į tarpinstitucinių ginčų kategoriją, kadangi procesinėmis šalimis yra valstybės narės, o valybei tokiuose ginčiuose atstovauja valstybės institucija. Kai kalbame apie Europos Sąjungos instituciją, visada procesine šalimi yra Europos Komisija. Sutiktina ir dėl to, kad toks procesas yra teisminis mechanizmas, kuris suteikia galimybę konstatuoti valstybių narių pažeidimus ir jį galima įvardinti proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo patikėtiniumi. Autorė dėl šios mokslinėje literatūroje pateiktos nuomonės norėtų pažymėti, kad Europos Sąjunga pati, kaip tokia, savarankiškai be ESTT (teisminės institucijos) negalėtų užtikrinti, kad Europos Sąjungos valstybės narės neatlikinėtų pažeidimų, todėl tokia institucija yra būtina tam, kad būtų užtikrintas Sutarčių ir kitų Europos Sąjungos teisės aktų laikymasis, vadinasi, ir ESTT galima įvardinti patikėtiniumi, kadangi jam SESV patikėta pareiga užtikrinti, kad būtų laikomasi Europos Sąjungos teisės. Taip pat autorė norėtų atkreipti dėmesį, kad šie išskirti aspektai yra svarbūs autorės darbui, kadangi kituose skyriuose ir poskyriuose bus analizuojamas proceso dėl Europos Sąjungos pažeidimo reglamentavimas ir ESTT jurisprudencija, todėl svarbu ne tik analizuoti procesą be papildomo išaiškinimo, kurios Europos Sąjungos institucijos kompetencijai priskirtini šie ginčai, tačiau tinkamam identifikavimui svarbu

ištirti visapusiškai šį procesą ir taip palengvinti skaitytojui suprasti proceso dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo vykdymą ESTT, kuris ir bus analizuojamas kituose skyriuose. Be to, proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo sampratos apibrėžimui (žr. šio darbo 1.1. poskyryje) šie aspektai yra svarbūs tam, kad tinkamai nustatyti į šios sampratos apibrėžimą patenkančias procedūras ir jas vykdančius subjektus.

1.1. Proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo samprata

Siekiant atskleisti proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo prasmę pažymėtina, kad visų pirma geresniam minėto proceso sąvokos suvokimui ir apibrėžimui reikėtų apibendrinti tai, kas patenka į „proceso“ sąvoką. Cambridge žodyne žodžio „procesas“ sąvoka apibrėžiama kaip serija veiksmų, kuriuos reikia atlikti, kad būtų pasiektas rezultatas, o kaip rezultatų pavyzdys nurodomas taikos procesas (Meaning of process, 2021). Tam, kad tinkamai apibrėžti proceso dėl Europos Sąjungos pažeidimo sąvoką aktualu išsiaiškinti, kokia yra žodžio „pažeidimas“ reikšmė. Pagal Cambridge žodyne pateiktą išaiškinimą teisinėje kalboje, tai reiškia veiksmą, kuris pažeidžia taisyklę, įstatymą ir kita (Meaning of infringement, 2021). Taigi apibendrinus nurodytas sąvokas galima teigti, kad į proceso sampratos apibrėžimą turėtų patekti visi veiksmai, skirti tam, kad įvyktų procesas konkrečioje srityje, o apibūdinti galima kaip visumą veiksmų, kurių atlikimas suponuotų tam tikros procedūros atsiradimą. Pastebėtina, jog atlikus teisinės literatūros analizę galima teigti, jog proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo samprata ir turinys nėra aiškiai išskirti ir apibrėžti teisinėje literatūroje.

SESV 258 straipsnyje numatyta, jog jeigu Europos Komisija mano, kad kuri nors valstybė narė neįvykdė įsipareigojimų pagal Europos Sąjungos sutartis, ji pareiškia pagrįstą nuomonę, suteikusi galimybę tai valstybei narei pateikti pastabas, o valstybei narei neatsižvelgus į Europos Komisijos pagrįstą nuomonę, būtent Europos Komisija gali perduoti spręsti klausimą ESTT. Taigi Europos Komisija yra kaip tinkamas subjektas inicijuoti tokį procesą esant galimam Europos Sąjungos teisės pažeidimui, todėl, nustatant ir apibrėžiant proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo sampratą, Europos Komisija yra svarbi, nes tokie jos veiksmai, galima preziumuoti, iš tiesų patenka į šios sampratos apibrėžimą, kadangi tam, kad prasidėtų toks procesas turi būti atliekami įvardinti veiksmai, atsižvelgiant į aukščiau išdėstytus išaiškinimus.

Pažymėtina ir tai, kad tokiam procesui inicijuoti suteikiama galimybė kreiptis į ESTT ir valstybei narei, kuri mano, kad kita valstybė narė neįvykdė įsipareigojimų (SESV 259 str.), tačiau prieš kreipdamasi į ESTT ta valstybė narė, kuri mano, jog kita

valstybė narė neįvykdo įsipareigojimų, turi atlikti eilę SESV nurodytų veiksmų. Manytina, kad ir besikreipiančių valstybių narių veiksmai patenka į nagrinėjamo proceso sampratos apibrėžimą, kaip procesą sudaranti dalis. Taip, kaip nurodyta, galima matyti, jog šių įvardintų dviejų subjektų veiksmai patenka į proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo sampratą. Tačiau nepasaint tokių inicijavimo galimybių išskirtiems subjektams ne mažiau svarbu akcentuoti, kad procese dalyvauja ir ESTT, kuris, kaip paskutinė instancija, esant reikalui, sprendžia po ikiteisminės procedūros ar buvo įsipareigojimų neįvykdymas, ar nebuvo.

Galima kelti hipotetinį klausimą, ar ESTT veiksmai taip pat patenka į proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo sampratos apibrėžimą? Atsižvelgiant tiek į SESV 258 straipsnį, tiek į 259 straipsnį, matyti, kad ESTT inicijavimo teisės neturi kaip subjektas, tačiau procese dalyvauja. Manytina, jog ESTT vaidmuo taip pat yra svarbus šiame procese. Būtent ESTT sprendžia dėl įsipareigojimų neįvykdymo ir, esant poreikiui, finansinių sankcijų skyrimo, jeigu ginčas jam perduodamas, kadangi procesas gali pasibaigti ir ikiteisminės procedūros metu.

Manytina, kad proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo samprata yra implicitinė teisinėje literatūroje. Kaip ir vadovaujantis pateiktu sąvokos „procesas“ išaiškinimu, nagrinėjamos temos ribose kaip rezultatas turi būti suvokiamas pats procesas dėl įsipareigojimų neįvykdymo, o veiksmai tam, kad pasiektumėme rezultatą, t. y. patį procesą, turi būti suvokiami kaip Europos Komisijos ar valstybės narės proceso inicijavimas, kaip momentas, nuo kurio prasideda visas procesas ir įvyksta procesas dėl įsipareigojimų neįvykdymo. Tuo tarpu ESTT, kaip subjektas, inicijuoti proceso negali, tačiau jo vaidmuo šiame procese neatmestina, jog yra svarbus⁷.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo samprata apima tikslingus Europos Komisijos arba valstybės narės kompleksinius veiksmus, nuo kurių atlikimo momento prasidėtų procesas, siekiant išaiškinti atliktus (SESV 258 str.) arba atliekamus (SESV 260 str.) valstybių narių Europos Sąjungos teisės pažeidimus ir

⁷Kaip minėta, ESTT yra kaip „proceso dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo patikėtinis“, be kurio egzistavimo negalėtų būti užtikrinamas valstybių narių galimų pažeidimų konstatavimas, o kartu nebūtų užtikrintas ir Europos Sąjungos teisės laiszymasis, kadangi nebūtų teismo mechanizmo (žr. šio darbo I dalį). Papildomai pažymėtina, kad ESTT nėra šio proceso inicijavimo procesine šalimi, tačiau yra teisminė institucija, kurioje esant poreikiui vykdomas procesas dėl įsipareigojimų neįvykdymo po ikiteisminių procedūrų.

esant pagrindui konstatuoti atlikusios pažeidimą valstybės narės įsipareigojimų neįvykdymą ir (arba)⁸ pritaikyti finansines sankcijas.

1.2. Proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo turinys

Kadangi nagrinėjama tema išimtinai susijusi su procesu, tinkamam proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo turiniui indentifikuoti, kadangi nagrinėjama tema išimtinai susijusi su procesu yra svarbu nustatyti proceso turinį, jo struktūrą ir atskiras jį sudarančias procedūras. Atskleidžiant proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo turinį šiuo klausimu manytina, jog turi būti analizuojama, kokios procedūros sudaro procesą dėl įsipareigojimų neįvykdymo.

Pasak autorių Paul Craig ir Gráinne de Búrca, procesą dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo galima suskirstyti į keturis skirtingus etapus: ikiteisminį, oficialų pranešimą, pagrįstą nuomonę ir persiuntimą ESTT. Taip pat autoriai apibūdina kiekvieną iš jų atskirai, kad pirmasis ikiteisminis etapas suteikia valstybei narei galimybę paaiškinti savo poziciją ir galimybę pasiekti kompromisą su Europos Komisija, jeigu klausimas neišsprędžiamas arba išsprędžiamas formaliai tarp šių dviejų šalių, antrame etape valstybei bus oficialiai pranešta apie konkretų pažeidimą su galimamos priemonėmis Europos Komisijos laišku, o valstybei narei paprastai suteikiamas dviejų mėnesių

⁸Šiame kontekste „ir (arba)“ reiškia, kad, jeigu procesas dėl įsipareigojimų neįvykdymo vyksta pagal SESV 258 straipsnį, kai Europos Komisija yra iniciatorė, tai reiškia, kad pirma bus konstatuotas pažeidimas ir procesas dėl įsipareigojimų neįvykdymo pasibaigs, jeigu valstybė narė ims veiksmų ESTT sprendimui įgyvendinti, „arba“ esant pirmajam ESTT sprendimui ir jo nevykdymui bus vykdoma antra teisminė procedūra, kurios metu bus sprendžiama dėl finansinių sankcijų skyrimo, kadangi jeigu ESTT pirmasis sprendimas vykdomas, procesas dėl įsipareigojimų neįvykdymo pasibaigia. Kai kalbama apie jungtuką „ir“ šiame nagrinėjamos temos kontekste turima omenyje atvejus, kai procesas vykdomas pagal SESV 258 straipsnį ir SESV 260 straipsnio 3 dalį, kai Europos Komisija kreipiasi į ESTT tuo pagrindu, kad valstybė narė neįvykdė savo pareigos pranešti apie pagal teisėkūros procedūrą priimtos direktyvos į nacionalinę teisę perkeliančias nuostatas ir gali ne tik kreiptis dėl įsipareigojimų neįvykdymo konstatavimo, tačiau kartu prašyti ir paskirti finansines sankcijas.

terminas atsakyti, išskyrus skubius atvejus⁹, ir Europos Komisija paprastai per vienerius metus nusprendžia bylą nutraukti arba tęsti, trečiasis etapas – jeigu po mainų su valstybe narė klausimas lieka neišspręstas, Europos Komisija gali pereiti į pagrįstos nuomonės pateikimo etapą, pagrįstoje nuomonėje aiškiai nurodomas pagrindas, kuo grindžiamas galimas pažeidimas, ir pažymimas terminas laikotarpio, kurio valstybė narė turi laikytis, jeigu nori išvengti paskutiniojo etapo, o ketvirtąjį etapą apibūdina kaip Europos Komisijos sprendžiamo klausimo persiuntimą Teisingumo Teismui¹⁰ (Craig, De Búrca, 2011, p. 413). Tačiau labai svarbu paminėti, kad aptarti etapai analizuojami, kai kreipiasi Europos Komisija dėl galimo pažeidimo, būtent pagal SESV 258 straipsnį.

Papildomai pažymėtina, kad autorė nepitaria šių autorių išdėstyta pozicijai, kurių nuomone, tiek oficialus pranešimas, tiek pagrįsta nuomonė nepatenka į ikiteisminę procedūrą, tačiau sutiktina su šių autorių išskirtais etapais, kad proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo turinį sudaro keturi etapai. Tuo tarpu autorės nuomone į ikiteisminę procedūrą patenka tiek oficialus pranešimas, tiek pagrįsta nuomonė, nes net ir pateikus pagrįstą nuomonę klausimas nėra iš karto perduodamas spręsti ESTT, kadangi net po

⁹Idomu pastebėti, kad pagal Teisingumo Teismo jurisprudencijoje nusistovėjusią praktiką ikiteisminės procedūros paskirtis - suteikti suinteresuotai valstybei narėi galimybę, pirma, įvykdyti iš Europos Sąjungos teisės kylančius įsipareigojimus ir, antra, tinkamai apsiginti nuo Europos Komisijos pareiktų kaltinimų, o siekdama įvykdyti tokį dvejopą tikslą Europos Komisija privalo nustatyti nustatyti protingą terminą, kad valstybės narės galėtų pateikti atsakymą dėl oficialaus pranešimo ir laikytis pagrįstos nuomonės arba prireikus pasirošti gintis. Būtent per ikiteismines procedūras Europos Komisijos nustatomas įprastas terminas yra du mėnesiai, tačiau tai nereiškia, kad Europos Komisija privalo nustatyti tokį terminą visais atvejais: svarbiausia, kad terminas būtų protingas, o protingumas nustatomas ne abstrakčiai, bet atsižvelgiant į dvejopą tikslą. Svarbiausia, kad valstybei narėi turi būti sudarytos sąlygos pasirošti apginti savo poziciją ginantis nuo Europos Komisijos kaltinimų. Siekiant nustatyti, ar konkrečiu atveju Europos Komisijos terminas yra protingas, turi būti atsižvelgiama į visas atitinkamu atveju susiklosčiusias aplinkybes, o ypačingai trumpi terminai gali būti pateisinami ypatingais atvejais, ypač kai reikia skubiai ištaisyti pažeidimą arba kai suinteresuota valstybė narė visapusiškai susipažįsta su Europos Komisijos požiūriu gerokai anksčiau, nei pradėdama procedūrą (žr. Generalinio advokato Manuel Campos Sanchez-Bordona išvadą, *Europos Komisija prieš Vengrijos Respubliką*, 2019, 29-33 punktus). Skubaus atvejo pavyzdys: šiuo atveju byloje Europos Komisija Vengrijos Respublikai oficialiame pranešime nustatė vieno mėnesio terminą pastaboms pateikti, plačiau skaityti (žr. sprendimo *Europos Komisija prieš Vengrijos Respubliką*, 2020, 15-33 punktus), papildomas pavyzdys: (žr. 10 išnašoje).

¹⁰Autorė norėtų atkreipti dėmesį, kad Teisingumo Teismo jurisprudencijoje taip pat galima pastebėti keturis ikiteisminės procedūros etapus. Pavyzdžiui: Teisingumo Teismo byloje *Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką* galima pastebėti, kad ikiteisminė procedūra susideda iš keturių ikiteisminės procedūros etapų:

1 *pažeidimo identifikavimo ir struktūruoto bendradarbiavimo etapo*. Europos Komisija gavo informaciją apie galimą pažeidimą ir paprašė Lenkijos Respublikos valdžios institucijų pateikti patikslinimus ir Lenkijos Respublika patikslinimus pateikė;

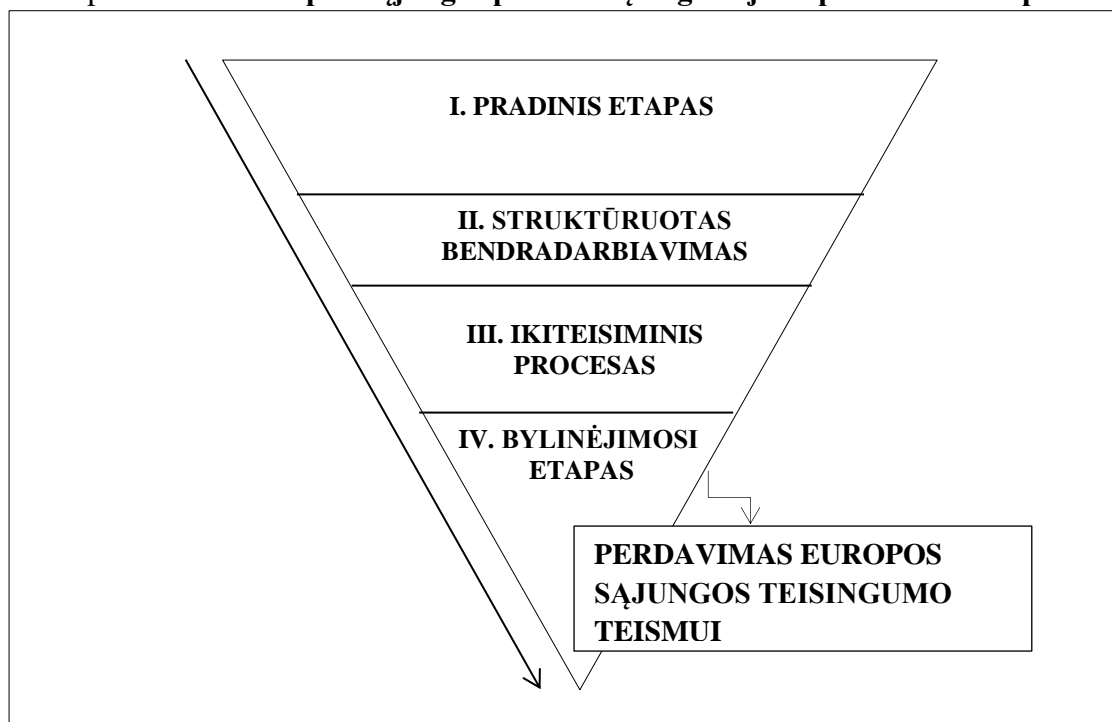
2 *oficialaus pranešimo etapo*. Europos Komisija Lenkijos Respublikos valdžios institucijoms nusiuntė oficialų pranešimą pagal SESV 258 straipsnį, jame nurodė pažeidimą (įsipareigojimų neįvykdymą);

3 *pagrįstos nuomonės etapo*. Europos Komisija nusiuntė pagrįstą nuomonę Lenkijos Respublikai, kadangi Lenkijos Respublikos valdžios institucijos nesutiko su Europos Komisijos kaltinimais atsakydamos į oficialų pranešimą. Pagrįstoje nuomonėje Europos Komisija paragino Lenkijos valdžios institucijas per mėnesį nuo pagrįstos nuomonės gavimo imtis priemonių, kad į ją būtų atsižvelgta. Tokį terminą Europos Komisija grindė tuo, kad yra tiesioginis pavojus, t. y. gali būti padaryta reikšminga ir nepataisoma žala (termino sutrumpinimas - skubus atvejis, plačiau (žr. 9 išnašoje);

4 *perdavimo Teisingumo Teismui etapo*. Lenkijos Respublika nesutiko su Europos Komisijos kaltinimu dėl įsipareigojimų neįvykdymo, todėl Europos Komisija pateikė ieškinį Teisingumo Teismui. (žr. sprendimo *Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką*, 2018, 43-53 punktus).

pagrįstos nuomonės pateikimo valstybei narei suteikiamas laikotarpis pasitaisyti ir imtis tinkamų priemonių įsipareigojimams įgyvendinti.

1 paveikslas. **Europos Sąjungos pažeidimų nagrinėjimo procedūros etapai**¹¹

Tuo tarpu Europos Komisijos viešai prieinamoje informacijoje visuomenei yra išskiriami keturi proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo nagrinėjamo etapai, (inicijuojant procesą dėl įsipareigojimų neįvykdymo Europos Komisijai), t. y. pradinis etapas, struktūruotas bendradarbiavimas, ikiteisminis procesas (oficialus pranešimas ir pagrįsta nuomonė) ir bylinėjimosi etapas, kuris reiškia perdavimą ESTT (žr. 1 paveikslą). Atkreiptinas dėmesys, kad šio proceso etapai eina iš eilės pradedant pirmu ir keliaujant nuosekliai į kitus, tai reiškia, kad negalima tiesiogiai kreiptis į ESTT (žr. 1 paveikslą), pavyzdžiui, praleidžiant vieną iš jų, nors šiame procese galime pastebėti ir ypatumų dėl šio klausimo (plačiau žr. šio darbo 2.1.2 poskyryje).

Lyginant tiek autorių išskirtus procesinius etapus, tiek ir vadovaujantis Europos Komisijos duomenimis (žr. 1 paveikslą), galima daryti prezumpciją, jog teisinėje literatūroje kaip svarbiausi įvardijami keturi etapai. Todėl, nustatant proceso dėl įsipareigojimų turinį, svarbu tinkamai išskirti etapus, kurie sudaro tokio proceso turinį, tačiau ne mažiau svarbu akcentuoti, kad anksčiau pateiki duomenys buvo skirti aptarti tą

¹¹Sudaryta autorės, remiantis: European Commission. *Stages of EU infringement procedure in a nutshell*. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/home-affairs/elibrary/multimedia/publications/stages-of-eu-infringement-procedure-in-a-nutshell_en [žiūrėta 2020 m. lapkričio 17 d.].

atvejį, kai proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo iniciatorė yra Europos Komisija, tačiau ir bet kuri Europos Sąjungos valstybė narė turi proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo inicijavimo teisę, jei mano, kad kita valstybė narė neįvykdė įsipareigojimų pagal Sutartis, ir gali kreiptis į ESTT (SESV 259 straipsnis).

Autoriai Paul Craig ir Gráinne de Búrca išskiria pagrindinį procesinių etapų skirtumą atvejais, kai iniciatorė yra Europos Komisija ir kai iniciatorė valstybė narė. Paaškina, kad kai kreipiasi valstybė narė, ji neturi pirmiausiai kreiptis į valstybę narę, galimai pažeidusią Europos Sąjungos teisę, dėl kurios teikiamas skundas, tačiau turi klausimą pirmiausiai pateikti Europos Komisijai. Taip pat akcentuoja, kad valstybės narės procesiniai kreipimosi etapai yra panašūs į Europos Komisijos kreipimosi procesinius etapus, išskyrus tai, kad valstybės narės kreipimosi atveju turi būti išklausytos abi valstybės narės, turi būti suteikta galimybė abiem pateikti žodinius ir rašytinius pareiškimus prieš Europos Komisijai pateikiant pagrįstą nuomonę. Nurodo, kad, remiantis nustatytu reglamentavimu, galima daryti išvadą, kad tokio mechanizmo, pagal kurį valstybė narė, o ne Europos Komisija gali kreiptis į ESTT, suponuoja idėją, kad besikreipianti valstybė narė gali kreiptis į ESTT net jeigu Europos Komisija mano, kad pažeidimo nėra (Craig, De Búrca, 2011, p. 432). Papildomai pritariama šių autorių teiginiui, kad „besikreipianti valstybė narė gali kreiptis į ESTT net jeigu Europos Komisija mano, kad pažeidimo nėra“, kadangi būtent SESV 259 straipsnis įtvirtina, jog Europos Komisijos nepateikta nuomonė neužkerta kelio kreiptis į ESTT. Be to, įdomu pastebėti, kad teisės doktrinoje yra ir kitų autorių, kurie sutinka su šia pozicija, pvz.: autorius Dimitry Kochenov pažymi, kad tai tarsi teisinė priemonė, suteikta valstybėms narėms imtis priemonių, kai Europos Sąjungos institucijos ignoruoja Europos Sąjungos teisės pažeidimus, o pažeidimai tęsiasi (Kochenov, 2015, p. 5). Nors šio autoriaus įsitikinimu ir egzistuoja ryšys tarp SESV 258 straipsnio ir SESV 259 straipsnio, kadangi valstybė narė inicijuojanti veiksmus prieš kitą valstybę narę pirmiausiai turi kreiptis į Europos Komisiją (Kochenov, 2015, p. 5), tačiau, kaip jau minėta, tai neužkerta kelio kreiptis į ESTT, jeigu Europos Komisija neatsižvelgs į valstybės narės pastebėtą Europos Sąjungos teisės pažeidimą.

Taigi tiek Europos Komisijos, tiek valstybės narės kreipimosi atveju egzistuoja ikiteisminė procedūra. Tik pačią ikiteisminę procedūrą sudaro ne vienas etapas ir vykdomi šie etapai skirtingai. Nustatyta, kad tiek Europos Komisijos, tiek valstybės narės kreipimosi atveju yra pagrįstos nuomonės pateikimo etapas, kai yra aiškinamos pozicijos ir bylinėjimosi procesas, kuris reiškia klausimo perdavimą Teisingumo Teismui. Be to, tiek Europos Komisijos kreipimosi atveju, tiek valstybės narės kreipimosi atveju

suteikiama galimybė kreiptis į ESTT, neišsprendus klausimo ikiteisminės procedūros metu. Tik valstybės narės (pareiškėjos) kreipimosi atveju į Teisingumo Teismą neprivaloma pagrįsta nuomonė.

Teigtina, kad į proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo turinį patenka ikiteisminė ir teisminė procedūros. Ikiteisminės procedūros vykdymas priklauso Europos Komisijos kompetencijai, o už teismo proceso vykdymą atsakingas Teisingumo Teismas. Ikiteisminė procedūra susideda iš pažeidimo identifikavimo ir struktūruoto dialogo etapo, oficialus pranešimo ir pagrįstos nuomonės etapų ir klausimo perdavimo Teisingumo Teismui. Autorė darydama tokį apibendrinimą norėtų pažymėti, kad su mokslinėje literatūroje išdėstytais etapais sutinka, tačiau mano, kad ikiteisminės procedūros etapus sudaro:

- 1) pažeidimo identifikavimas ir struktūruotas bendradarbiavimas;
- 2) oficialus pranešimas;
- 3) pagrįsta nuomonė;

4) klausimo perdavimas Teisingumo Teismui, kadangi atsižvelgiant į Teisingumo Teismo sprendimo analizės pavyzdį, galima identifikuoti šiuos keturis etapus (žr. 10 išnašoje). Proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo teisminė procedūra vykdoma tik nepavykus klausimo išspręsti ikiteisminės procedūros metu.

1.2.1. Proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo ikiteisminė procedūra

Proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo ikiteisminės procedūros tinkamam nustatymui svarbu nustatyti instituciją, kuri atsakinga už jos etapų vykdymą, bei ištirti, kokie veiksmai turi būti atlikti šioje procedūroje. Už tinkamą ikiteisminės procedūros vykdymą yra atsakinga Europos Komisija. Ne mažiau svarbu akcentuoti, kad ikiteisminė procedūra yra nustatyta tiek tuo atveju, kai kreipiasi valstybės narės (SESV 259 str.), tiek, kai kreipiasi Europos Komisija¹² (SESV 258 str.), todėl reikia nustatyti ir tinkamai išskirti minėtais atvejais ikiteisminę procedūrą sudarančius veiksmus ir skirtumus. Iš esmės Europos Komisijos vaidmuo itin svarbus procese dėl įsipareigojimų neįvykdymo, ypatingai ikiteisminėje procedūroje. Pažymėtina, kad dažniausiai šioje procedūroje

¹²Pagal susiformavusią Teisingumo Teismo jurisprudenciją, ikiteisminės procedūros pagal SESV 258 straipsnį tikslas - suteikti atitinkamai valstybei narei galimybę įvykdyti įsipareigojimus pagal Europos Sąjungos teisę ar tinkamai pateikti savo gynybos argumentus atsakant į Europos Komisijos suformuluotus kaltinimus. Tokios procedūros teisėtumas yra esminė garantija, kurios reikalaujama pagal SESV siekiant apsaugoti atitinkamos valstybės narės teises. Tik jei ši garantija buvo užtikrinta, dėl Teisingumo Teisme rungimosi principu pagrįstos procedūros Teisingumo Teismui gali tekti išspręsti klausimą, ar ši valstybė narė iš tikrųjų neįvykdė įsipareigojimų, kurių nevykdymu ją kaltina Europos Komisija (žr. sprendimo *Europos Komisija prieš Ispanijos Karalystę*, 2019, 16 punktą).

daugiau kaip 90 proc. visų pažeidimų yra išsprendžiami, nes Europos Komisija arba būna įsitikinusi, kad nėra Europos Sąjungos teisės pažeidimo, arba valstybė narė atlieka reikalingus patobulinimus siekdama užtikrinti atitiktį ateityje (Cuyvers, 2017, p. 261).

1.2.1.1. Institucija, atsakinga už ikiteisminės procedūros vykdymą

Už tinkamą ikiteisminės procedūros etapų vykdymą yra atsakinga Europos Komisija. Tiek SESV 258 straipsnyje, tiek SESV 259 straipsnyje įtvirtintose procedūrose dalyvauja Europos Komisija, kuri yra atsakinga ne tik už tinkamą ikiteisminės procedūros vykdymą, tačiau, esant poreikiui, neišsprendus klausimo ikiteisminėje procedūroje, dalyvauja teisminėje procedūroje, t. y. bylą nagrinėjant Teisingumo Teisme. Todėl Europos Komisija dalyvauja visame procese dėl įsipareigojimų neįvykdymo tiek ikiteisminėje, tiek teisminė procedūroje, jeigu byla perduodama Teisingumo Teismui (SESV 258 str.). Be to, vykdant procesą pagal SESV 259 straipsnį, valstybė narė pirmiausiai turi kreiptis į Europos Komisiją, todėl ir šioje procedūroje Europos Komisija dalyvauja.

Anot Susanne K. Schmidt ir Arndt Wonka, Europos Komisija yra unikali institucija, vykdanči viršvalstybines vykdomosios valdžios funkcijas. Ji atlieka svarbų vaidmenį Europos Sąjungos politikoje, formuojant (teisėkūros) politiką, Europos Sąjungos prekybos politiką, stebint, kaip valstybės narės laikosi Europos Sąjungos teisės ir galiausiai teikdama politinius impulsus Europos integracijai. Įvardija Europos Komisiją kaip „Sutarties sergėtoją“ bei paaiškina, kad vykdydama būtent „Sutarties sergėtojos“ funkciją, ji kartu su ESTT užima pagrindinį vaidmenį stebėdama, kaip valstybėse narėse laikomasi Europos Sąjungos pirminės ir antrinės teisės (SESV 258 str.) (Schmidt, Wonka, 2013, p. 2). Be to, nurodo, kad Europos Komisijos, kaip „Sutarties sergėtojos“, įgaliojimai labai svarbūs prižiūrint, kaip valstybių narių vyriausybės įgyvendina pirminę ir antrinę teisę, tai padidina vyriausybių bendradarbiavimo patikimumą (Schmidt, Wonka, 2013, p. 7). Minėtos autorės kartu ir kritikuoja Europos Komisijos veiklą, nurodydamos, kad dažnu atveju Europos Komisija susilaiko nuo proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo inicijavimo, nors ir žino apie Europos Sąjungos teisės įgyvendinimo trūkumus bei kad tai nėra naudinga didelėms valstybėms narėms (tai lemia administracinių išteklių trūkumas, prioritetinių ir politinių nuostatų skirtumai) (Schmidt, Wonka, 2013, p. 8). Autorė sutinka su minėtų autorių Europos Komisijos, kaip pagrindinės institucijos procese dėl įsipareigojimų neįvykdymo, vertinimu, kadangi Europos Komisija ne tik inicijuoja procesą pagal SESV 258 straipsnį, tačiau analizuojant SESV nuostatas galima pastebėti,

kad yra atsakinga ir už tolesnį ESTT sprendimo, kuriuo konstatuotas pažeidimas, įgyvendinimo priežiūrą.

Taigi Europos Komisija yra atsakinga institucija ne tik už ikiteisminės procedūros, tačiau ir teisminės procedūros inicijavimą ir eigą, todėl galima teigti, kad Europos Komisija dalyvauja visame procese dėl įsipareigojimų neįvykdymo.

1.2.1.2. Oficialus pranešimas ir pagrįsta nuomonė

Ikiteisminėje procedūroje yra reikšmingas ir tinkamas jos vykdymas. Kai kalbame apie tikslų ir aiškų pažeidimo apibrėžimą, svarbūs du dokumentai:

- 1) oficialus pranešimas;
- 2) pagrįsta nuomonė.

Proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo tikslas yra nutraukti pažeidimą, o procesas dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo pradedamas oficialiu pranešimu, kuriuo suteikiama galimybė valstybei narei pateikti savo nuomonę dėl pastebėto pažeidimo. Jeigu atsakymas į oficialaus pranešimo laišką nepateikiamas arba pateiktos valstybės narės pastabos negali būti laikomos pateisinančios pažeidimą, Europos Komisija pereis į kitą pažeidimo nagrinėjimo etapą, kuris yra vadinamas „pagrįsta nuomone“, o prireikus galės perduoti šį klausimą spręsti Teisingumo Teismui (Infringement proceedings, 2021). Taigi teigtina, kad oficialus pranešimas ikiteisminėje procedūroje kaip pirmasis etapas yra itin svarbus¹³, kadangi juo ne tik informuojama apie pažeidimą bet ir indentifikuojamas galimas pažeidimas.

Pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją pagrįstoje nuomonėje turi būti nuosekliai ir detaliam išdėstytos priežastys, kuriomis remdamasi Europos Komisija įsitikino, kad atitinkama valstybė narė neįvykdė vieno iš įsipareigojimų pagal Sutartį, tačiau oficialiam pranešimui negali būti taikomi tokie griežti tikslumo reikalavimai kaip pagrįstai nuomonei, nes jame turi būti tik pirmoji glausta kaltinimų santrauka, tačiau Europos Komisijai nedraudžiama pagrįstoje nuomonėje detalizuoti kaltinimų, kuriuos ji bendrai nurodė oficialiame pranešime (*Europos Komisija prieš Bulgarijos Respubliką*, 2018, 19 punktas).

Svarbu akcentuoti, kad vadovaujantis Europos Komisijos pateikta medžiaga, kurioje nurodoma, kad tiek „oficialus pranešimas“, tiek „pagrįsta nuomonė“ pagal

¹³Įdomu pastebėti, kad Teisingumo Teismo jurisprudencijoje nurodoma, kad oficialiu pranešimu siekiama per ikiteisminę procedūrą apibrėžti ginčo dalyką ir valstybei narei, kuri paraginta pateikti savo pastabas, nurodyti informaciją, būtiną pasirengti gynybai (žr. sprendimo *Europos Komisija prieš Ispanijos Karalystę*, 2019, 16 punktą).

Teisingumo Teismo jurisprudenciją, kol vyksta pažeidimų nagrinėjimas, šie dokumentai negali būti atskleisti, t. y. turi būti užtikrinamas jų konfidencialumas, tačiau pažymima, kad jie gali būti prieinami visuomenei paprašius ir Europos Komisijai užbaigus nagrinėti bylą. Siekiant prisidėti prie skaidrumo ir padaryti tokią informaciją labiau prieinamą piliečiams ir suinteresuotoms šalims, nurodoma, kad būtent Europos Komisijos Aplinkos generalinis direktoratas pradėjo aktyviai platinti tokius dokumentus, susijusius su baigtomis pažeidimų bylomis. Iš Europos Komisijos pateikiamų dokumentų, susijusių su laikotarpiu nuo 2008 m. iki 2011 m., matyti, kad ir Lietuvos Respublikai minėtu laikotarpiu buvo pateiktas oficialus pranešimas (Documents on infringement (letter of..., 2011) (žr. Priedą Nr. 1).

Iš Oficialaus pranešimo pavyzdžio matyti, kad jis buvo adresuotas Užsienio reikalų ministrui. Be to, aiškiai nurodomas pažeidimas „direktyvos neperkėlimas“, kadangi direktyvos perkėlimo laikas praleistas, Europos Komisija nežinodama ir neturėdama jokios informacijos, kuri leistų teigti, kad Lietuvos Respublika įvykdė savo pareigą įgyvendinti nuostatas, nurodo, jog, Europos Sąjungos Komisijos nuomone, Lietuvos Respublika neįvykdė įsipareigojimų. Pažeidimai nurodomi aiškiai ir tiksliai. Iš Lietuvos Respublikai pateikto Oficialaus pranešimo pavyzdžio galime pastebėti, kad Europos Komisija jame rašo „mano“, bet kartu ir tiksliai argumentuoja, ir pagrindžia nuomonę apie pažeidimą, kad nebuvo perkelta direktyva, tai galima teigti, kad šio dokumento pateikimas ne tik informuoja, bet ir ragina imtis veiksmų (žr. Priedą Nr. 1).

Autorių Paul Craig ir Griánne de Búrca nuomone, pagrįsta nuomonė, kurią Europos Komisija turi pateikti ir pranešti valstybei narei apie pažeidimą, yra labai svarbi ikiteisminės procedūros pagal SESV 258 straipsnį dalis ir suteikia atitinkamai valstybei narei galimybę imtis priemonių. Kartu su oficialiu laišku pateikiama argumentuota nuomonė, kuri yra oficiali priemonė, kuria remdamasi Europos Komisija pristato valstybei narei skundo esmę ir nurodo laikotarpį, per kurį turi būti ištaisytas Europos Sąjungos teisės pažeidimas. Oficialiu pranešimu suteikiama valstybei narei galimybė aiškiai išdėstyti pastabas dėl bylos prieš ją ir užtikrinti, kad būtų laikomasi pagrindinių teisingumo principų. Išskiriamas svarbiausias turinio reikalavimas – motyvai, o tai esminis procedūrinis reikalavimas. Tačiau pažymi, kad pagrįsta nuomonė nėra ieškinys, kadangi ji neturi privalomojo pobūdžio ir nėra administracinis aktas, kurio teisėtumą tikrina teismas. Be to, pagrįsta nuomonė negali būti ieškinio dėl panaikinimo dalykas. Tekste taip pat turi būti nurodoma, kokių veiksmų turi būti imamasi, kad būtų ištaisytas pažeidimas. Pagrįstos nuomonės tekstas turi atitikti oficialiame pranešime nurodytą

informaciją, o Europos Komisija negali keisti pagrįstos nuomonės turinio¹⁴ (Craig, De Búrca, 2011, p. 418-419).

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, galima teigti, kad oficialiu pranešimu apibrėžiamas ginčo dalykas, o pagrįsta nuomone – apibrėžiamas ieškinio dėl įsipareigojimų neįvykdymo dalykas, o Europos Komisijos oficialaus pranešimo nepateikimas gali turėti įtakos procedūrai, kuria konstatuojamas valstybės narės įsipareigojimų neįvykdymas (SESV 258 str.), teisėtumui. Tinkamam ginčo dalyko identifikavimui, aplinkybėms ir kitiems reikšmingiems duomenims nustatyti yra svarbu tinkamai atlikti visus SESV įtvirtintus veiksmus.

1.2.1.3. Ikiteisminės procedūros turinį sudarančių veiksmų atskyrimas Europos Komisijos ir valstybės narės kreipimosi atveju

Pažymėtina, kad kai kreipiasi Europos Komisija (SESV 258 str.) ir, kai kreipiasi valstybė narė (SESV 259 str.), skiriasi ikiteisminę procedūrą sudarančių etapų atlikimo veiksmų eiga ir subjektai, į kuriuos turi būti kreipiamasi. Svarbu nustatyti, kokie veiksmai patenka į ikiteisminę procedūrą ir, kuriais veiksmais ji pasibaigia. Todėl svarbu atskirti, kaip ikiteisminė procedūra vyksta, kai kreipiasi Europos Komisija (SESV 258 str.) ir kai kreipiasi valstybė narė (SESV 259 str.), taip pat išskirti skirtumus bendriems ikiteisminę procedūrą sudarantiems veiksams tinkamai nustatyti.

SESV 258 straipsnis reglamentuoja Europos Komisijos kreipimosi atvejį ir nustato, kad Europos Komisija, mananti, jog kuri nors valstybė narė neįvykdė įsipareigojimų, pareiškia pagrįstą nuomonę, tačiau visų pirma suteikia atitinkamai valstybei narei galimybę išdėstyti savo pastabas, o valstybei narei per Europos Komisijos nustatytą laikotarpį neatsižvelgus į tą nuomonę, Europos Komisija gali perduoti neišspręstą klausimą į ESTT. Todėl, nagrinėjant nustatytus procesinius veiksmus, reikia akcentuoti,

¹⁴Papildomai pažymėtina, kad pagal suformuotą ESTT jurisprudenciją Teisingumo Teismas turi patikrinti, ar pagrįstoje nuomonėje ir ieškinyje pateikti nuoseklūs ir tikslūs kaltinimai, leidžiantys jam tiksliai įvertinti Europos Sąjungos teisės pažeidimo, kuriuo kaltinama, apimtį, o tai būtina sąlyga, kad Teisingumo Teismas galėtų patikrinti, ar, kaip nurodoma, įsipareigojimai neįvykdyti (žr. sprendimo *Europos Komisija prieš Bulgarijos Respubliką*, 2018, 24 punktą). Įsipareigojimų neįvykdymas turi būti vertinamas atsižvelgiant į valstybės narės padėtį pasibaigus pagrįstoje nuomonėje nustatytam terminui, ir Teisingumo Teismas negali atsižvelgti į vėliau įvykusius pokyčius (žr. sprendimo *Europos Komisija prieš Ispanijos Karalystę*, 2021, 15 punktą). Be to, Europos Komisija prieš išsiųsdama oficialų pranešimą turi būti iš anksto nustačiusi, kad atitinkama valstybė narė neįvykdė jai tenkančio įsipareigojimo, tai reiškia, kad ikiteisminės procedūros pradėjimas, net jeigu Europos Komisija negali atitinkamos valstybės narės pagrįstai kaltinti įsipareigojimų neįvykdymu, būtinai turi įtakos procedūros, kuria konstatuojamas valstybės narės įsipareigojimų neįvykdymas, teisėtumui ir oficialaus pranešimo, atitinkančio SESV 258 straipsnio reikalavimus, nepateikimas yra viešosios tvarkos išlyga grindžiamas ieškinio nepriimtimumo pagrindas, kurį Teisingumo Teismas gali nagrinėti bet kuriuo metu savo iniciatyva (žr. sprendimo *Europos Komisija prieš Ispanijos Karalystę*, 2019, 17-19 punktus).

kad Europos Komisija turi kreiptis pirmiausiai į valstybę narę, suteikti galimybę jai paaiškinti savo poziciją, kartu svarbi ir pagrįsta nuomonė. Taigi visų pirma turi būti pranešta, suteikiama galimybė apsiginti, reikia pažeidimą apibrėžti ir pagrįsti, o procesą inicijuojantis subjektas yra Europos Komisija.

Vadovaujantis SESV 259 straipsniu, įtvirtinančiu, kad Europos Sąjungos valstybė narė, mananti, kad kita valstybė narė neįvykdė kokios nors pareigos pagal Sutartis, gali kreiptis į ESTT, tačiau prieš pradėdama bylą prieš kitą valstybę narę dėl galimo pažeidimo visų pirma turi kreiptis į Europos Komisiją. Šios abi valstybės narės išdėsto pastabas (tai gali atlikti tiek žodžiu, tiek raštu) vėliau Europos Komisija pareiškia pagrįstą nuomonę, o Europos Komisijos minėtos nuomonės nepateikimas per tris mėnesius nuo tos dienos, kai buvo į ją kreiptasi, neužkerta kelio kreiptis į ESTT. Taigi svarbu akcentuoti, kad valstybės narės kreipimosi atveju (SESV 259 str.) pastaroji pirmiausia kreipiasi į Europos Komisiją, o Europos Komisijos kreipimosi (SESV 258 str.) atveju ši institucija pirmiausia turi kreiptis į galimai pažeidusią Europos Sąjungos teisę valstybę narę.

Anot Ioana Mihaela Dimitriu, nors SESV 258 straipsnyje nurodytos procedūros inicijavimas priklauso išimtinai Europos Komisijos kompetencijai, SESV 259 straipsnio nuostatoje įtvirtintos procedūros atveju tokia kompetencija paliekama valstybėms narėms. Minėtos autorės nuomone, valstybė narė negali tiesiogiai kreiptis į ESTT, bet pirmiausiai turi pranešti Europos Komisijai, o Europos Komisija, suteikusi valstybėms narėms teisę pateikti pastabas, pateikia pagrįstą nuomonę, tačiau ji neprivaloma, bet valstybė narė (pareiškėja) turės palaukti tris mėnesius prieš kreipdamasi į Teisingumo Teismą. Tokiu atveju valstybė narė (pareiškėja) pirmiausia turi pranešti Europos Komisijai, o Europos Komisija gali perimti klausimą ir ieškinį ESTT pateikti pati. Pasitaiko atveju, kai Europos Komisija tik paragina valstybę narę (pareiškėja) ir valstybę narę (atsakovę) išspręsti draugiškai ir atsisako pateikti pagrįstą nuomonę¹⁵. Tokiu atveju gali susidaryti situacija, kad Europos Komisija arba perims veiksmus, arba trukdys, arba net slopins valstybių narių proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo inicijavimą (Dimitriu, 2015, p. 406). Taigi valstybės narės kreipimosi (SESV 259 str.) atveju itin svarbus veiksmas – pranešimas Europos Komisijai. Jis yra tarpinis etapas, nuo kurio, esant būtinybei, prasidės teisminė procedūra.

¹⁵Papildomai pritarina autorės mokslinėje literatūroje išsakyta nuomonei, kadangi iš tikrųjų tokių atvejų pasitaiko, kai valstybę narę (pareiškėja) ir valstybę narę (atsakovę) Europos Komisija paskatina spręsti taikiai, nepateikdama pagrįstos nuomonės (žr. Priedą Nr. 3 (2006 m. rugsėjo 12 d. sprendimą *Ispanijos Karalystė prieš Jungtinę Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystę*), detalesnė šio Teisingumo Teismo sprendimo išteisinės procedūros analizė pateikiama šio darbo 2.2 poskyryje).

Autorius Armin Cuyvers pažymi, kad pagrįsta nuomonė yra labai svarbi tokiaame procese, ir pagrįstoje nuomonėje nurodytų įpareigojimų nesilaikant valstybei narei tai bus teisminės procedūros pagrindas ir Europos Komisija patrauks valstybę narę prieš ESTT (Cuyvers, 2017, p. 261-262). Su tokia autoriaus nuomone reikėtų sutikti tuo atveju, kai kalbama apie kreipimosi Europos Komisijos (SESV 258 str.) atvejį, tačiau kyla klausimas, kokią reikšmę turi tokiaame procese pagrįsta nuomonė, kai kreipiasi valstybė narė ir koks etapas bus pagrindiniu teisminei procedūrai prasidėti? Kaip minėta, valstybės narės (pareiškėjos) (SESV 259 str.) atveju pagrįsta nuomonė neprivaloma.

Tiek remiantis teisiniu procedūrų reglamentavimu (SESV 258 str. ir SESV 259 str.), tiek minėtų autorių išaiškinimais, galima pastebėti, kad tiek SESV 258 straipsnyje, tiek SESV 259 straipsnyje įtvirtintose procedūrose pagrindinį vaidmenį atlieka Europos Komisija ir kad iš tikrųjų tokių procedūrų tikslas – užtikrinti, kad būtų laikomasi Europos Sąjungos teisės ir galimi Europos Sąjungos teisės pažeidimai būtų pašalinti. Tiek Europos Komisijos atveju (SESV 258 str.), tiek valstybės narės (pareiškėjos) (SESV 259 str.) kreipimosi atveju ikiteisminę procedūrą sudarantys veiksmai panašūs, tačiau vykdymo eiga ir subjektai, į kuriuos turi būti kreipiamasi, skiriasi. Todėl galima teigti, kad skiriasi tik procedūriniai aspektai.

Apibendrinant visa tai kas išdėstyta, galima teigti, kad Europos Komisijos kreipimosi atveju (SESV 258 str.) teisminė procedūra prasidės po pagrįstos nuomonės pateikimo, jeigu valstybė narė nesilaikys joje nurodytų įpareigojimų¹⁶, o valstybės narės kreipimosi atveju (SESV 259 str.) galimi bus du atvejai:

1. Europos Komisija perims klausimo išsprendimą ir jį perduos ESTT;
2. Valstybei narei pranešus Europos Komisijai ir išlaukus Europos Komisijos pozicijos tris mėnesius vėliau gali būti kreipiamasi į ESTT¹⁷.

¹⁶Pavyzdys kaip ikiteisminė procedūra vyksta ir kaip perduodamas klausimo išsprendimas Teisingumo Teismui po pagrįstos nuomonės pateikimo pagal nustatytą (SESV 258 str.) reglamentavimą: *Europos Komisija prieš Vengrijos Respubliką* byloje ikiteisminė procedūra prasidėjo:

1) Europos Komisijai išsiuntus raštą Vengrijos valdžios institucijoms, siekiant, kad Vengrijos Respublika pateiktų daugiau informacijos. Vengrijos Respublika pateikė atsakymą. Europos Komisija pateikė Vengrijos Respublikai prašymą, kad pateiktų daugiau papildomos informacijos ir Vengrijos Respublika atsakė;

2) Europos Komisija pateikė oficialų pranešimą. Vengrijos Respublika pateikė pastabas;

3) Europos Komisija pateikė pagrįstą nuomonę. Vengrijos Respublika nesutiko su pareikštais kaltinimais;

4) perdavė klausimą spręsti Teisingumo Teismui (žr. sprendimo *Europos Komisija prieš Vengrijos Respubliką*, 2021, 7-12 punktus).

¹⁷Pavyzdžiai, kaip ikiteisminė procedūra vyksta ir kaip perduodamas klausimo išsprendimas Teisingumo Teismui po pagrįstos nuomonės pateikimo pagal (SESV 259 str.) (žr. Priedą Nr. 3). Be to, šio darbo (Priede Nr. 3) pateiktų Teisingumo Teismo sprendimų detalesnė ikiteisminės procedūros analizė pateikiama (žr. šio darbo 2.2 poskyryje).

1.2.2. Proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo teisminė procedūra

Pažymėtina, kad teisminė procedūra prasideda tik perdavus ginčą Teisingumo Teismui, t. y. teisminiam nagrinėjimui, o kaip veiksmas, turi būti suprantamas ieškinio pateikimo momentas. Į teisminę procedūrą pereinama tik po ikiteisminės procedūros, t. y. Europos Komisijai ėmusis visų įmanomų veiksmų pažeidimui pašalinti, tačiau nepavykus (SESV 258 str.), arba Europos Komisijai nesiėmus veiksmų ir valstybei narei (pareiškėjai) (SESV 259 str.) kreipusis. Taigi ikiteisminė procedūra pasibaigia Europos Komisijai (SESV 258 str.) arba valstybei narei (SESV 259 str.) perdavus klausimo sprendimą Teisingumo Teismui, o teisminė procedūra prasideda ieškinio pateikimu Teisingumo Teismui. Šio poskyrio tikslas yra nustatyti teisminę procedūrą sudarančius etapus, kai procesą inicijuoja Europos Komisija (SESV 258 str.) ir valstybė narė (pareiškėja) (SESV 259 str.).

Statuto 21 straipsnyje nustatyta, kad bylos ESTT keliamos pateikiant ieškinį, kuris turi būti pateikiamas teismo kancleriui (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto..., 2019). Be to, Statuto 20 straipsnyje nurodyta, kad ESTT procesą sudaro dvi dalys: rašytinė bei žodinė, plačiau paaiškinama, kad rašytinę proceso dalį sudaro procesą pradedantys ir kiti pareiškimai, gynybos argumentai bei pastabos, kurie perduodami bylos šalims, taip pat atsakymai į juos, jeigu tokių yra, bei visi patvirtinamieji raštai ir dokumentai arba jų patvirtinti nuorašai. Tačiau gali būti rengiama ir žodinė dalis, kurią sudarytų atstovų, patarėjų ir advokatų išklausymas, generalinio advokato išvados, liudytojų bei ekspertų išklausymas teismo posėdžio metu (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto..., 2019) ir tai sudaro proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo teisminę procedūrą.

Iš Procedūros reglamento 2 skyriaus 120 straipsnio matyti, kad rašytinė proceso dalis pradedama ieškiniu, o Statuto 21 straipsnyje minimas ieškinys apima: ieškovo pavardę arba pavadinimą, adresą; šalį, prieš kurią ieškinys nukreiptas; ginčo dalyką, pagrindus ir argumentus, kuriais remiamasi, bei tokių pagrindų santrauką; ieškovo

reikalavimus; įrodymus ir pasiūlymus pateikti įrodymus, jeigu jie pateikiami¹⁸ (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo procedūros..., 2012), ši nuostata įtvirtina rašytinę proceso dalį.

Procedūros reglamento 76 straipsnio 1 dalis įtvirtina, kad motyvuotus prašymus surengti teismo posėdį galima pateikti per tris savaites po to, kai šalims ar Statuto 23 straipsnyje nurodytiems suinteresuotiems asmenims buvo įteiktas pranešimas apie rašytinės proceso dalies pabaigą (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo procedūros..., 2012). Taip pat Procedūros reglamento 76 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad, teisėjui pranešėjui pasiūlius, Teismas, išklausęs generalinį advokatą, gali nuspręsti teismo posėdžio nerengti, jeigu, susipažinęs su per rašytinę proceso dalį pateiktais pareiškimais arba pastabomis, mano, jog yra pakankamai informuotas, kad priimtų sprendimą (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo procedūros..., 2012).

Atkreiptinas dėmesys, kad procesą dėl įsipareigojimų neįvykdymo Teisingumo Teisme sudaro: (1) teisminė procedūra (SESV 258 str.), kurios metu konstatuojamas valstybės narės įsipareigojimų neįvykdymas, ir (2) teisminė procedūra (SESV 260 str.), kurios metu sprendžiama dėl finansinių sankcijų skyrimo esant poreikiui¹⁹.

Iš to, kas išdėstyta, galima daryti išvadą, kad procesas dėl įsipareigojimų neįvykdymo Teisingumo Teisme susideda iš (1) vykstančios pagal SESV 258 straipsnį teisminės procedūros, kurios metu Teisingumo Teismas konstatuoja įsipareigojimų neįvykdymą, ir (2) vykstančios pagal SESV 260 straipsnį teisminės procedūros, (jei nevykdomas (1) teisminės procedūros metu priimtas Teisingumo Teismo sprendimas).

(1) Teisminė procedūra prasideda ieškinio dėl įsipareigojimų neįvykdymo pateikimu ir procedūrą sudaro:

1. Ieškinio pateikimas;
2. Ieškinio nagrinėjimas Teisingumo Teisme, kuris susideda iš:
 - 1.1. rašytinės dalies;
 - 1.2. žodinės dalies (esant poreikiui);

¹⁸Atkreiptinas dėmesys, kad Teisingumo Teismas *ex officio* gali išnagrinėti, ar yra įvykdytos SESV 258 straipsnyje nustatytos ieškinio dėl įsipareigojimų neįvykdymo pareiškimo sąlygos, o tokiu klausimu visų pirma turi būti patikrinta, ar pagrįstoje nuomonėje ir ieškinyje pateikti aiškūs ir tikslūs kaltinimai, leidžiantys Teisingumo Teismui tiksliai įvertinti Europos Sąjungos teisės pažeidimo, dėl kurio kaltinama, apimtį. Tai yra būtina sąlyga, kad Teisingumo Teismas galėtų patikrinti, ar, kaip nurodoma, yra neįvykdyti įsipareigojimai. Bet kuriame ieškinyje turi būti nurodytas ginčo dalykas ir pagrindų, kuriais remiamasi, santrauka, ir ši nuoroda turi būti pakankamai aiški ir tiksli, kad atsakovas galėtų pasirengti gynybai, o Teisingumo Teismas – vykdyti kontrolę. Pagrindinės teisinės ir faktinės aplinkybės, kuriomis pagrįstas ieškinytis, turi būti nuosekliai ir suprantamai išdėstytos pačiame ieškinyje, o jame pateikiamus reikalavimus reikia suformuluoti nedviprasmiškai, siekiant išvengti to, kad Teisingumo Teismas priimtų *ultra petitia* arba apskritai nepriimtų sprendimo dėl kurio nors kaltinimo (žr. šio sprendimo *Europos Komisija prieš Portugalijos Respubliką*, 2012, 42-44 punktus).

¹⁹Antroji teisminė procedūra pagal SESV 260 straipsnį analizuojama šio darbo II dalyje.

3. Teisingumo Teismo sprendimo priėmimas, kuriuo konstatuojamas įsipareigojimų neįvykdymas;

(2) teisminė procedūra (SESV 260 str.), jeigu nevykdomas Teisingumo Teismo sprendimas, kuriuo konstatuotas įsipareigojimų neįvykdymas (SESV 258 str.).

Atsižvelgus į tai, kas išdėstyta, galima teigti, kad teisminė procedūra prasideda tik pateikus ieškinį dėl įsipareigojimų neįvykdymo ir pasibaigus ikiteisminei procedūrai tarp Europos Komisijos ir valstybės narės (SESV 258 str.) arba valstybės narės (pareiškėjos) ir valstybės narės (atsakovės) (SESV 259 str.). Teismo nagrinėjimo procedūra susideda iš trijų etapų, kai procesas vyksta pagal SESV 258 straipsnį ir SESV 259 straipsnį, o teisminę procedūrą sudaro (1) teisminė procedūra, kurios metu tik konstatuojamas Teisingumo Teismo sprendimu valstybės narės įsipareigojimų neįvykdymas (SESV 258 ir 259 straipsnis) ir (2) teisminė procedūra, kuri pradedama, tuo atveju, jeigu nevykdomas pirmasis Teisingumo Teismo sprendimas.

II. PROCESO DĖL ĮSIPAREIGOJIMŲ NEĮVYKDYMO TEISINGUMO TEISME NAUJOVĖS

2009 m. gruodžio 1 d. įsigaliojusi Lisabonos sutartis (Europos Parlamentas Lisabonos sutartis...) įnešė nemažai naujovių ir pokyčių Europos Sąjungos teisinėje sistemoje, be kita ko, ir procesui dėl įsipareigojimų neįvykdymo. Todėl šiame darbe, identifikuojant svarbiausius pokyčius ir su jais susijusią problematiką, kylančią praktikoje, minėtos Sutarties įsigaliojimo data bus laikoma atspirties tašku.

Atkreiptinas dėmesys, kad Europos Sąjungos teisės aktų (Sutarčių) šiame darbe tyrimas ir analizė leido identifikuoti, kokie buvo didžiausi pasikeitimai procese dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo. Šiame darbe pagrindinis dėmesys skiriamas proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo ESTT teisinio reglamentavimo svarbiausioms naujovėms apibendrinti. Galima pastebėti, kad šiame procese taip pat įvyko ir pasikeitimų, susijusių su proceso ESTT organizavimu ir eiga, priėmus naująjį Procedūros reglamentą, tokių kaip: atsiliepimui į ieškinį pateikimo terminas buvo pailgintas, sugriežtinta tvarka dėl termino pateikti atsiliepimo į ieškinį pratęsimo ir kt. (Limantė, Prapiestytė, 2013, p. 111), tačiau tai nepatenka į šiame darbe tiriamus aspektus, kurie išimtinai yra susiję su šį procesą reglamentuojamų teisės aktų svarbiausiais pasikeitimais, siejamais su Lisabonos sutarties įsigaliojimu.

Lisabonos sutartis atsirado kaip konstitucinis projektas 2001 m. pabaigoje (Europos Vadovų Tarybos deklaracija dėl Europos Sąjungos ateities arba Lakeno deklaracija), jį 2002 m. ir 2003 m. pratęsė Europos konventas, parengęs Sutartį dėl Konstitucijos Europai²⁰. Lisabonos sutarties rengimo procesas buvo pradėtas po dviejų 2005 m. gegužės ir birželio mėn. vykusių referendumų dėl Sutarties dėl Konstitucijos Europai nesėkmės, į kurią reguodama Europos Vadovų Taryba nusprendė, jog reikalingas dvejų metų vadinamasis apmąstymo laikotarpis. Galiausiai 2007 m. birželio 21-23 d. Europos Vadovų Taryba, vadovaudamasi 2007 m. kovo mėn. Berlyno deklaracija, patvirtino išsamius vėlesnės Tarpvyriausybines konferencijos įgaliojimus. Tarpvyriausybine konferencija savo darbą baigė 2007 m. spalio mėn. Lisabonos sutartis buvo pasirašyta 2007 m. gruodžio 13 d. Lisabonoje vykusiame Europos Vadovų Tarybos susitikime ir ratifikuota visų valstybių narių (Lisabonos sutartis, 2021). Minėta sutartis lėmė proceso dėl Europos Sąjungos teisės svarbiausias naujoves.

²⁰Papildomai paaiškintina, kad, atsižvelgiant į Lakeno deklaracijoje iškeltus klausimus, Konventas dėl Europos ateities siekė sukurti naują Europos Sąjungos teisinį pagrindą parengdamas Sutartį dėl Konstitucijos Europai, tačiau dviejų valstybių narių (Prancūzijos Respublikos 2005 m. gegužės 29 d. ir Nyderlandų Karalystės 2005 m. birželio 1 d) referendumuose buvo nubalsuota prieš šią Sutartį ir ji nebuvo ratifikuota (Nicos sutartis ir Konventas dėl...2020).

Iš parengiamųjų dokumentų iki Lisabonos sutarties įsigaliojimo, būtent iš 2003 m. gegužės 12 d. Europos konvento prezidiumo lydraščio, galima pastebėti, kad jau minėtu laikotarpiu buvo svarstoma apie procesą dėl įsipareigojimų neįvykdymo reglamentuojančių nuostatų: SESV 258 straipsnio, SESV 260 straipsnio pakeitimus. Skirtingai dėl SESV 259 straipsnio pakeitimų nebuvo pasisakyta, todėl pakeitimai SESV 259 straipsniui nebuvo numatyti (The European Convention The Secretariat..., 2003).

Svarstant SESV 258 straipsnio pakeitimus (iš minėto parengiamojo dokumento matyti, kad SESV 258 straipsnio pakeitimai buvo svarstyti, nes vienas prezidiumo narys buvo pasiūlęs pakeisti šią nuostatą), dauguma narių buvo už dabartinės nuostatos išlaikymą, todėl pakeitimai nebuvo numatyti. Kalbant apie SESV 260 straipsnio pakeitimų svarstymą, iš šio parengiamojo dokumento matyti, kad buvo iškelti klausimai dėl finansinių sankcijų skyrimo mechanizmo pakeitimų, kai nevykdomas Teisingumo Teismo sprendimas, kuriuo konstatuotas valstybės narės įsipareigojimų neįvykdymas, nes tuometinė sistema nebuvo pakankamai veiksminga. Todėl, kad galėjo praeiti metai, kol valstybėms narėms buvo paskirta piniginė sankcija. Be to, dėl tokios priežasties nuspręsta, kad yra reikalingos priemonės finansinių sankcijų (SESV 260 str.) efektyvumui didinti ir todėl turi būti supaprastintas finansinių sankcijų skyrimo mechanizmas. Tokiam tikslui pasiekti buvo pasiūlyta sustiprinti finansinių sankcijų skyrimo mechanizmą (SESV 260 str.), panaikinant du etapus (oficialaus pranešimo ir pagrįstos nuomonės) Europos Komisijos pateikimą valstybei narei iki klausimo (dėl finansinių sankcijų paskyrimo) perdavimo Teisingumo Teismui arba panaikinant bent vieną iš nurodytų etapų, o didžioji dauguma narių sutiko su tokiu pasiūlymu. Pačiame (SESV 260 str.) tekste buvo siūloma panaikinti pagrįstos nuomonės pateikimo etapą. Be to, buvo pateiktas pasiūlymas papildyti (SESV 260 str.) 3 (nauja) dalimi, šios naujos dalies įtraukimo pasiūlymą pateikė Europos Komisija. Pateiktas siūlymas, kad tuo atveju, kai Europos Komisija pateikia ieškinį Teisingumo Teismui motyvuodama tuo, jog valstybė narė neįvykdė įsipareigojimų pranešti apie priemones, perkeliančias „pagrindų įstatymą“, ji gali, kai mano esant reikalinga, to paties proceso metu Teisingumo Teismo prašyti paskirti vienkartinę sumą arba periodinę baudą, jeigu Teisingumo Teismas konstatuoja įsipareigojimų neįvykdymą (The European Convention The Secretariat..., 2003).

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, ir šiuo metu procesą dėl įsipareigojimų neįvykdymo reglamentuojančias SESV 260 straipsnyje nuostatas, galima daryti išvadą, kad visi šie pateikti procesą dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo reglamentuojančių teisės nuostatų pasiūlymų pakeitimai buvo įtvirtinti Lisabonos sutartyje.

Iš SESV įtvirtintos 260 straipsnyje nuostatos matyti, kad už šios teisminės procedūros vykdymą yra atsakinga Europos Komisija. Todėl kyla pagrindinis klausimas, kiek Europos Komisijos įgaliojimų apimtis pasikeitė po Lisabonos sutarties įsigaliojimo? Ar tai gali būti vertinami kaip labiau teigiami, ar labiau neigiami pokyčiai? Siekiant atsakyti į išskirtus klausimus, svarbu ištirti proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo Teisingumo Teisme reglamentavimą ir nustatyti, kiek ir kokių esminių pasikeitimų procese lėmė naujų procedūrinių taisyklių įtvirtinimas.

2.1. Proceso pagal SESV 260 straipsnį naujovės

Ištyrus Europos Sąjungos teisės aktus (Sutartis) galima teigti, kad proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo ESTT problematika, atsižvelgiant į istorinį kontekstą, egzistavo iki įsigaliojimo Lisabonos sutarties, kurios nauju teisiniu reglamentavimu buvo išspręsta dauguma problemų, susijusių su šio proceso ypatumais. Naujas teisinis reglamentavimas įtvirtino Europos Komisijos įgaliojimų pasikeitimus, susijusius su SESV 260 straipsnyje įtvirtinta finansinių sankcijų procedūra. Ši procedūra susijusi su Teisingumo Teismo sprendimais, kuriuose buvo konstatuota, kad valstybė narė nesilaiko įsipareigojimų, nevykdymo (SEVS 258 str.):

1) Pirmiausia SESV 260 straipsnio 2 dalis įtvirtino Europos Komisijos galimybę kreiptis į Teisingumo Teismą su ieškiniu be pagrįstos nuomonės siuntimo (žr. darbo 2.1.1. poskyryje).

2) Visiškai naujai buvo įtvirtinta SESV 260 straipsnio 3 dalis, kurios pagrindu Europos Komisijai buvo suteikta galimybė kreiptis į Teisingumo Teismą, kai valstybė narė neinformuoja Europos Komisijos apie priemones, kurių imasi ir (arba) ėmėsi siekdama įgyvendinti direktyvas (žr. darbo 2.1.2 poskyryje).

Iš esmės visos svarbiausios naujovės procese dėl įsipareigojimų neįvykdymo yra susijusios su tais atvejais, kuriuos reglamentuoja SESV 258 straipsnis ir SESV 260 straipsnis. Tai reiškia, kad pirmiausiai Teisingumo Teismas konstatuoja valstybės narės įsipareigojimų neįvykdymą (SESV 258 str.) ir tik tuo atveju, jeigu valstybė narė nevykdo Teisingumo Teismo sprendimo (SESV 258 str.), Europos Komisija inicijuoja procesą pagal SESV 260 straipsnį, kadangi atitinkama valstybė narė nesiėmė būtinų priemonių Teisingumo Teismo sprendimui įgyvendinti, išskyrus SESV 260 straipsnio 3 dalį, pagal kurią, jeigu pagal SESV 258 straipsnį Europos Komisija kreipiasi į Teisingumo Teismą, remdamasi tuo, kad valstybė narė neįvykdė jai tenkančios pareigos pranešti apie pagal

teisėkūros procedūrą priimtos direktyvos į nacionalinę teisę perkeliančias nuostatas, ji gali nurodyti vienkartinės sumos arba periodinės baudos dydį.

Iš tikrųjų, kai kalbame apie procesą dėl ESTT sprendimų, kuriuose buvo konstatuota, kad valstybė narė nesilaiko prisiimtų įsipareigojimų, nevykdymo, tai reiškia, kad kalbama apie antrąją teisminę procedūrą, kurios metu jau nebesprendžiama, ar valstybė atliko konkretų pažeidimą konkrečioje srityje, tačiau sprendžia ar valstybė narė įgyvendino pirmąjį ESTT sprendimą, kuriuo buvo konstatuotas pažeidimas. SESV 260 straipsnis reglamentuoja procesą dėl ESTT sprendimų, kuriuose buvo konstatuota, kad valstybė narė nesilaiko prisiimtų įsipareigojimų, nevykdymo. Straipsnyje nustatyta, kad jeigu ESTT nustato, kad valstybė narė neįvykdė kokios nors pareigos pagal Sutartis, gali reikalauti, kad ta valstybė narė imtųsi būtinų priemonių Teismo sprendimui įvykdyti.

Šis procesas kartais vadinamas „dvigubu įsipareigojimų neįvykdymu“. Generalinis advokatas Evgeni Tanchev yra pabrėžęs, kad pagal SESV 260 straipsnio 2 dalį skiriama finansinė sankcija už Europos Sąjungos teisės „dvigubą pažeidimą“ ir pirmojo ESTT sprendimo nesilaikymą, o pagal SESV 260 straipsnio 3 dalį finansinė sankcija skiriama už vieną Europos Sąjungos teisės pažeidimą (Generalinio advokato Evgeni Tanchev išvada, *Europos Komisija prieš Ispanijos karalystę*, 2019, 73 punktas). Taigi kai kalbame apie „dvigubą įsipareigojimų neįvykdymą“, yra kalbama apie Teisingumo Teismo sprendimo, kuriuo konstatuotas valstybės narės įsipareigojimų neįvykdymas (SESV 258 str.), nevykdymą.

2.1.1. SESV 260 straipsnio 2 dalis

Pirmoji naujovė, kuri buvo įtvirtinta Lisabonos sutartyje, buvo atsisakyti reikalavimo pateikti pagrįstą nuomonę, būtent, kad formalus procesas taptų veiksmingesnis sumažinant patį laikotarpį, skirtą valstybėms narėms laikytis reikalavimų, o tai reiškia, kad oficialus laiškas buvo siunčiamas pažeidimą padariusiai valstybei narei, o jeigu valstybė narė Europos Komisijai nepatvirtina, kad įvykdė ESTT sprendimą, tai Europos Komisija gali nedelsdama kreiptis į ESTT, t. y. neteikdama pagrįstos nuomonės (Smith, 2015, p. 5).

Tokia naujovė atsirado įsigaliojus Lisabonos sutarčiai ir buvo įtvirtinta SESV 260 straipsnio 2 dalyje, nustatanti, kad, jei Europos Komisija mano, kad atitinkama valstybė narė nesiėmė būtinų priemonių ESTT sprendimui įvykdyti, tai ji, suteikusi tai valstybei narei galimybę pateikti savo pastabas, gali kreiptis į ESTT, o tai darydama nurodo iš tos valstybės narės pagal aplinkybes atitinkamai reikalaujamos sumokėti vienkartinės sumos

arba periodinės baudos dydį. Taip pat ESTT nustačius, kad atitinkama valstybė narė neįvykdė jo sprendimo, priimto pagal SESV 258 straipsnį, jis gali paskirti jai už tai sumokėti vienkartinę sumą arba periodinę baudą. Taigi iš esmės iš SESV 260 straipsnio 2 dalies buvo pašalintas pagrįstos nuomonės pateikimo (valstybei narei) etapas. Manytina, kad tai palengvino ir sudarė geresnes sąlygas spartesniam proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo vykdymui. Kaip jau minėta, tokiu reglamentavimu įstatymų leidėjas siekė sustiprinti finansinių sankcijų skyrimo mechanizmą (žr. šio darbo II dalį).

Kaip generalinis advokatas Niilo Jääskinen yra pažymėjęs, SESV 260 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta procedūra yra speciali teisminė Teisingumo Teismo sprendimo vykdymo procedūra. Iš tikrųjų kitaip, nei pagal SESV 258 straipsnį priimto deklaratyvaus pobūdžio sprendimo, kuriuo siekiama pripažinti ir nutraukti atitinkamos valstybės narės neteisėtus veiksmus, procedūros pagal SESV 260 straipsnį tikslas yra tik įsipareigojimų nevykdančią valstybę narę paskatinti įvykdyti ankstesnį sprendimą dėl įsipareigojimų neįvykdymo ir prireikus taikyti pinigines sankcijas (Generalinio advokato Niilo Jääskinen išvada, *Europos Komisija prieš Portugalijos Respubliką*, 2013, 66 punktas).

Taigi įsigaliojus Lisabonos sutarčiai iš SESV 260 straipsnio 2 dalies buvo pašalintas pagrįstos nuomonės pateikimo etapas, o tokia naujove buvo pagreitinta pažeidimų teismo nagrinėjimo procedūra pagal SESV 260 straipsnio 2 dalį (What is an infringement procedure, 2019). Iš tikrųjų, kai valstybė narė nevykdo ESTT sprendimo, kuriuo nustatomas jos įsipareigojimų neįvykdymas pagal SESV 258 straipsnį, ir nepateikia išsamaus atsakymo į „oficialaus pranešimo laišką“, Europos Komisija gali perduoti ESTT prašymą paskirti finansines sankcijas nepradėjus naujos ikiteisminės procedūros (What is an infringement procedure, 2019).

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, galima daryti išvadą, kad tai nebuvo kardinalus pasikeitimas ar visiškai naujos nuostatos įtvirtinimas, ir tokiu pakeitimu buvo išlaikyta SESV 260 straipsnio 2 dalies esmė tik palengvinant, kad procesas dėl įsipareigojimų neįvykdymo būtų vykdomas greičiau nei įprastai.

2.1.2. SESV 260 straipsnio 3 dalis

Ištyrus procesą dėl įsipareigojimų neįvykdymo reglamentuojančias SESV nuostatas, galima pastebėti, kad po Lisabonos sutarties įsigaliojimo SESV 260 straipsnio 3 dalyje buvo įtvirtinta nauja nuostata. Minėta nuostata įtvirtinta, kad jeigu pagal SESV 258 straipsnį Europos Komisija kreipiasi į ESTT, remdamasi tuo, kad atitinkama valstybė narė neįvykdė savo pareigos pranešti apie pagal teisėkūros procedūrą priimtos direktyvos

į nacionalinę teisę perkeliančias nuostatas, ji gali, jei mano esant reikalinga, nurodyti vienkartinės sumos arba periodinės baudos, mokėtinų atitinkamos valstybės narės, dydį, kurią ji pagal aplinkybes laiko tinkamu. Be to, ESTT nusprendus, kad buvo padarytas pažeidimas, jis turi galimybę paskirti valstybei narei sumokėti viekartinę sumą arba periodinę baudą, kuri neviršytų Europos Komisijos nurodyto dydžio, o pati mokėjimo pareiga įsigalioja ESTT sprendime nurodytą dieną. SESV 260 straipsnio 3 dalis - visiškai naujai atsiradusi nuostata - buvo antroji naujovė procese dėl įsipareigojimų neįvykdymo Teisingumo Teisme. Kaip jau nustatyta, tokia nuostata buvo papildytas proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo reglamentavimas, tačiau kyla klausimas, o koku tikslu ir dėl kokių priežasčių atsirado tokia naujovė? Kas lėmė tokios nuostatos įtvirtinimo poreikį?

Pasak autorės Joana Covelo de Abreu, procesas dėl įsipareigojimų neįvykdymo, kiek tai susiję su Europos Sąjungos teise, nesilaikymas savo įsipareigojimo pranešti apie direktyvų perkėlimo į nacionalinę teisę priemones, iki Lisabonos sutarties įsigaliojimo užėmė didžiąją dalį procesų dėl įsipareigojimų neįvykdymo ESTT²¹. Toks didelis skaičius lėmė tai, kad atsirado pareikis keisti finansinių sankcijų skyrimo procedūros reglamentavimą. Iki Lisabonos sutarties, kai nebuvo perkelta direktyva, ESTT galėjo tik nustatyti valstybei narei, neįvykdančiai įsipareigojimo, kylančio iš Europos Sąjungos teisės, vienkartinę sumą arba periodinę baudą tik tada, kai buvo neįvykdomas pirmasis ESTT sprendimas, kuriuo buvo konstatuota, kad valstybė narė neįvykdė įsipareigojimų. Po Lisabonos sutarties įsigaliojimo ESTT turi galimybę Europos Komisijos prašymu tuo pačiu metu paskelbti, kad valstybė narė neįvykdė įsipareigojimų, t. y. atliko pažeidimą, ir kartu paskirti vienkartinę sumą arba periodinę baudą. Įtvirtinta ESTT (SESV 260 str. 3 d.) naujovė, numatanti galimybę vienkartinę sumą arba periodinę baudą paskirti vienos teisminės procedūros metu, valstybėms narėms netiesiogiai sustiprina fizinių ir juridinių asmenų apsaugą. Tačiau tiek fiziniai asmenys, tiek juridiniai asmenys neturi neturi galimybės inicijuoti proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo Teisingumo Teisme (fiziniai ir juridiniai asmenys gali tik pateikti valstybei narei arba Europos Komisijai skundą) (De Abreu, Covelo, 2016, p. 468). Šio darbo autorės įsitikinimu, tiek fizinių, tiek juridinių asmenų apsauga procese dėl įsipareigojimų neįvykdymo buvo sustiprinta SESV 260 straipsnio 3 dalimi, kadangi šioje nuostatoje įtvirtintame reglamentavime Europos Komisijos prašymu Teisingumo Teismas gali jau vienos procedūros metu konstatuoti valstybės narės įsipareigojimų neįvykdymą ir paskirti finansines sankcijas, taip

²¹Įdomu pastebėti, kad tokios pačios nuomonės laikosi ir autorius Juan Diego Ramirez-Cardenas Diaz, kurio teigimu, Lisabonos sutartimi buvo padaryta labai svarbių proceso dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo pakeitimų, kad procesas būtų veiksmingesnis. SESV 260 straipsnio 3 dalimi buvo siekiama išspręsti nuolatinę ir plačiai paplitusią pavėluoto direktyvų perkėlimo problemą (Ramirez-Cardenas Diaz, 2020).

paskatindama valstybę narę greičiau perkelti direktyvą į nacionalinę teisę, kadangi neperkelta direktyva negali remtis nacionaliniuose teismuose, o taip pažeidžiamos tiek fizinių, tiek juridinių asmenų teisės.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, galima daryti išvadą, kad tai yra reikšminga naujovė, įtvirtinta po Lisabonos sutarties įsigaliojimo procese dėl įsipareigojimų neįvykdymo. Tokios nuostatos įtvirtinimas susijęs su valstybių narių pareiga perkelti direktyvas į nacionalinę teisę ir kuri suteikia Teisingumo Teismui kartu su pirmuoju sprendimu, kuriuo konstatuojamas valstybės narės įsipareigojimų neįvykdymas, paskirti Europos Komisijos prašymu ir finansines sankcijas. Tikėtina, kad SESV 260 straipsnio 3 dalies įtvirtinimo poreikis iškilo iš pačių valstybių narių neveikimo ir pareigų, kylančių iš Europos Sąjungos teisės, intensyviu nevykdymu. Tokia situacija tiesiogiai buvo nepalanki kiekvienos valstybės narės piliečiui, o tokio reglamentavimo Lisabonos sutartyje įtvirtinimu buvo siekiama išspręsti šią problemą²².

Anot autorės Melanie Smith, tiek SESV 258 straipsnis, tiek SESV 260 straipsnis yra esminės Europos Sąjungos taisyklės (Smith, 2015, p. 1). Nors SESV 258 straipsnis iš pirmo žvilgsnio gali atrodyti neliečiamas, tačiau pažymi, kad tai nesustabdė kartu su Lisabonos sutarties įsigaliojimu įgyvendinti du SESV 260 straipsnio pakeitimus. Pirmuoju pakeitimu buvo atsisakyta reikalavimo pateikti pagrįstą nuomonę (SESV 260 str. 2 d.), o antrasis pakeitimas buvo (SESV 260 str. 3 d.), kuria buvo leista Europos Komisijai atsisakyti antrojo teismo proceso (SESV 260 str. 2 d.) nepranešimo apie į nacionalinę teisę direktyvas perkeliančias priemones atvejais. Minėtos autorės įsitikinimu, tokia nuostata iš dalies pakeitė SESV 258 straipsnį, kadangi į procesą dėl įsipareigojimų neįvykdymo buvo įtraukta Europos Komisijos galimybė reikalauti finansinės sankcijos už nepranešimą, kai direktyva nebuvo perkelta į nacionalinius teisės aktus. Skirtingai nei tradiciniai SESV 260 straipsnio veiksmai, išorinę finansinės sankcijos ribą gali nustatyti Europos Komisija, o ne ESTT, kuris gali tik sumažinti, bet ne padidinti Europos

²²Be to, kaip jau ir minėta, iš parengiamųjų dokumentų analizės matyti, kad įstatymų leidėjas siekė, kad finansinių sankcijų skyrimo mechanizmas būtų veiksmingesnis, kadangi pagal anksčiau galiojusį reglamentavimą galėjo praėti metai, kol Teisingumo Teismas galės paskirti finansinę sankciją (žr. šio darbo II dalį).

Komisijos nurodytus tarifus. Panašu, kad tai yra SESV 258 straipsnio pakeitimas²³, todėl jis turėjo būti įtvirtintas SESV 258 straipsnyje (Smith, 2015, p. 5).

Pagal SESV 260 straipsnio 3 dalies nuostatos formuluotę, procesas dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo pagal SESV 258 straipsnį priklauso nuo Europos Komisijos, t. y. įgaliojimai kreiptis į ESTT su ieškiniu prieš valstybę narę priklauso Europos Komisijai, o pagal SESV 260 straipsnio 3 dalį procesas dėl įsipareigojimų neįvykdymo vykdomas pagal SESV 258 straipsnį tik papildomai valstybės narės nepranešimo apie pagal teisėkūros procedūrą priimtos direktyvos į nacionalinę teisę perkeliančias nuostatas atveju, gali Europos Komisija prašyti Teisingumo Teismo paskirti finansines sankcijas. Todėl iš tikrųjų sutiktina su autorių pastebėjimu, kad būtų nuosekliau ir tiksliau, jeigu tokia nuostata būtų įtvirtinta SESV 258 straipsnyje, kuriuo Europos Komisijai suteikiami įgaliojimai kreiptis į ESTT prieš valstybę narę, kai galimai valstybė narė yra neįvykdžiusi savo pareigos.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, gali susidaryti toks įspūdis, kad atsiradus Lisabonos sutarčiai buvo išspręstos visos problemos su direktyvų neperkėlimu, tačiau galima įžvelgti ir su šia naujove kartu atsiradusių tam tikrų neaiškumų²⁴. Pastebėtina, kad minėta nuostata praplėtė Europos Komisijos, o ne ESTT įgaliojimų ribas. Procedūros inicijavimas iš tikrųjų priklauso nuo Europos Komisijos, kadangi ji turi diskrecijos teisę spręsti kreiptis ESTT ar ne. Galima pastebėti, kad autoriai ne tik pateikia teigiamą nuomonę dėl tokios naujovės įtvirtinimo, tačiau ir išsako tam tikrą kritinį požiūrį. Nors tokia nuostata ir teigiamai paveikė procesą, tačiau teigia, kad ji turėjo būti įtvirtinta kitame straipsnyje.

2.1.2.1. Hipotetinių situacijų iliustracija

Autorė papildomai pateikia dvi hipotetinės situacijas, kurios iliustruoja teisinį proceso dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo reglamentavimą iki Lisabonos sutarties įsigaliojimo ir

²³Be kita ko, teisės doktrinoje galima pastebėti, kad su šios autorės nuomone sutinka ir kiti autoriai, pavyzdžiui, autorių Zoran Radivojevič ir Nebojšna Raičević teigimu, SESV 260 straipsnio 3 dalis yra visiškai nauja priemonė, atsiradusi Lisabonos sutartimi ir suteikianti galimybę Europos Komisijai pradėti taikyti finansines sankcijas anksčiau, t. y. pažeidimo nagrinėjimo pagal SESV 258 straipsnį byloje, susijusiose su nepranešimu apie priemones, kuriomis neperkeliama direktyva, priimta pagal teisėkūros procedūrą. Naujos nuostatos formuluotė reiškia, kad ji tik įveda finansinių sankcijų mechanizmą, kuris taikant standartinę pažeidimo nagrinėjimo procedūrą suteikia galimybę paprašyti ESTT papildomai Teisingumo Teismo sprendimu taikyti finansines sankcijas įsipareigojimų nevykdančiai valstybei narei. Todėl SESV 260 straipsnio 3 dalies nuostatos įtvirtinimas būtų logiškiškesnis, jeigu būtų išdėstyta naujoje SESV 258 straipsnį papildančioje dalyje. (Radivojevič, Raičević, 2017, p. 174-176).

²⁴Pavyzdžiui, autoriaus Juan Diego Ramirez-Cardenas Diaz teigimu, SESV 260 straipsnio 3 dalies įtvirtinimas iš karto sukėlė diskusijas apie jos taikymo sritį, t. y. ar sąvokos „pareiga pranešti apie direktyvą perkeliančias priemones“ pažeidimo sąvoka reiškia tik visiško neperkėlimo ir visiško pranešimo nebuvimo atvejus, ar ji apima neišsamų ar dalinį perkėlimą į nacionalinę teisę? (Ramirez-Cardenas Diaz, 2020).

po Lisabonos sutarties įsigaliojimo, kurios pagrindu buvo įtvirtinta SESV 260 straipsnio 3 dalis. Be to, abiejų hipotetinių situacijų iliustracija yra pateikiama šiame darbe (žr. Priedą Nr. 2):

1) iki Lisabonos sutarties įsigaliojimo – jei Europos Sąjungos valstybė narė (X) galimai neįvykdo priimtų įsipareigojimų pagal Sutartį, t. y. neperkeliama direktyva (Y); Europos Komisija inicijuoja procesą dėl įsipareigojimų neįvykdymo, taip pat procesas gali būti užbaigtas ikiteisminės procedūros metu, tačiau nepavykus išspręsti Europos Komisija kreipiasi ESTT dėl įsipareigojimų neįvykdymo; ESTT konstatuoja pažeidimą; Europos Sąjungos valstybei narei (X) nevykdant įsipareigojimų pagal pirmąjį ESTT sprendimą, antruoju ESTT sprendimu galėjo būti skiriamos finansinės sankcijos.

2) po Lisabonos sutarties esminis skirtumas, kad Europos Sąjungos valstybei narei (X) nevykdant įsipareigojimų, t. y. nepranešus apie direktyvos perkėlimą (Y); konstatavus pažeidimą pirmuoju ESTT sprendimu kartu gali būti skiriamos ir finansinės sankcijos, jei to prašo Europos Komisija.

2.1.2.2. Lietuvos Respublikai teikto oficialaus pranešimo pavyzdžio analizė

Pažymėtina, kad iš Priedo Nr. 1, kuriame pateikiamas oficialaus pranešimo pavyzdys, iš esmės ir matomi visi oficialaus pranešimo turinio aspektai, o konkretus pavyzdys, be kita ko, yra susijęs su Lietuvos Respublikai teiktu oficialiu pranešimu, kuriame keliami direktyvos neperkėlimo problema. Be to, nagrinėjamu atveju ištyrus Lietuvos Respublikai teiktą oficialų pranešimą ir Europos Komisijos oficialiame internetiniame tinklapyje pateiktą informaciją, susijusią su šiuo nagrinėjamu atveju, buvo nustatyti šie duomenys:

1) Lietuvos Respublikai teikto oficialaus pranešimo teisinis pagrindas buvo 32008L0098, kuris išreikštas „Celex“ formatu²⁵, o tai reiškia, kad toks teisinis pagrindas 32007L0060 reiškia Direktyvą 2007/60. Pritaikius šį metodą buvo nustatyta, kad Lietuvos Respublikai buvo teiktas oficialus pranešimas dėl Direktyvos 2008/98, kurios pilnas pavadinimas yra „Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/98/EB 2008 m. lapkričio 19 d. dėl atliekų ir panaikinanti kai kurias direktyvas“, ir šios direktyvos 40 straipsnyje įtvirtinta, kad valstybės narės užtikrina, kad įsigaliojusių įstatymai ir kiti teisės aktai, būtini šiai direktyvai įgyvendinti iki 2010 m. gruodžio 12 d. (Direktyva 2008/98/EB dėl atliekų ir..., 2008), šis perkėlimo terminas sutampa su Europos Komisijos oficialiame

²⁵Paiškintina, kad „Celex“ numeris yra kiekvieno EUR-Lex dokumento unikalus identifikatorius, neatsižvelgiant kalbą plačiau skaityti (žr. https://eur-lex.europa.eu/content/tools/TableOfSectors/types_of_documents_in_eurlex.html),

pranešime nurodytu terminu (žr. Documents on infringement (letter of..., 2011)(žr. Priedą Nr. 1);

2) Atkreiptinas dėmesys, kad pažeidimas buvo susijęs su aplinkos sritimi (atliekomis) (žr. Documents on infringement (letter of..., 2011)(žr. Priedą Nr. 1);

3) Papildomai patebėtina, kad nagrinėjamu atveju Lietuvos Respublikai grėsė SESV 260 straipsnio 3 dalies taikymas, tačiau Europos Komisija, remdamasi SESV 258 straipsniu, prašė Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateikti pastabas išdėstytu klausimu per du mėnesius nuo oficialaus pranešimo gavimo dienos. Buvo paaiškinta, kad susipažinusi su gautais samprotavimais arba jeigu per nurodytą terminą jie nebus pateikti, Europos Komisija turės teisę pateikti pagrįstą nuomonę. Iš Europos Komisijos pateiktų duomenų matyti, kad oficialus pranešimas Lietuvos Respublikai pateiktas 2011 m. sausio 27 d., o Europos Komisijos sprendimas nutraukti įsipareigojimų neįvykdymo nagrinėjimą dėl šio pažeidimo priimtas 2011 m. birželio 16 d., tai reiškia, kad šios ikiteisminės procedūros nagrinėjimas užtruko 140 kalendorinių dienų. Taigi nagrinėjimas užtruko apie keletą mėnesių. Kaip jau šiame darbe (žr. 2.1 poskyryje) buvo nustatyta, pateikus oficialų pranešimą, valstybei narei suteikiamas dviejų mėnesių terminas ir Europos Komisija paprastai per vienerius metus nusprendžia bylą nutraukti arba tęsti ir pereiti į pagrįstos nuomonės pateikimo etapą. Todėl galima pastebėti, kad nagrinėjamu atveju ikiteisminė procedūra užtruko, kaip jau minėta, apie keletą mėnesių, o ne vienerius metus. Iš Europos Komisijos pateiktų duomenų matyti, kad Europos Komisija nusprendė įsipareigojimų neįvykdymo nagrinėjimą nutraukti, ir nebuvo pereita į pagrįstos nuomonės pateikimo etapą (2011 m. birželio 16 d.) (žr. Documents on infringement (letter of..., 2011) ir Priedą Nr. 1).

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, matyti, kad šiuo atveju Lietuvos Respublikai nebuvo paskirtos finansinės sankcijos pagal SESV 260 straipsnio 3 dalį, o procesas dėl įsipareigojimų neįvykdymo baigėsi ikiteisminės procedūros metu, Europos Komisijai nutraukus bylos nagrinėjimą, nepateikus pagrįstos nuomonės ir klausimo neperdavus Teisingumo Teismui. Todėl darytina išvada, kad Lietuvos Respublika vis dėlto ėmėsi visų reikiamų priemonių ir išvengė finansinės sankcijos pagal (SESV 260 str. 3 d.) paskyrimo.

2.2. Procesas pagal SESV 259 straipsnį naujovės

Pagal šiame darbe apibrėžtą tyrimo apimtį, siejamą su Lisabonos sutarties įsigaliojimu, kurios pagrindu buvo įtvirtintos svarbiausios proceso dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo naujovės, susijusios su SESV 260 straipsnio 2 dalyje (žr. šio darbo 2.1.1

poskyryje) įtvirtintu teisiniu reglamentavimu ir SESV 260 straipsnio naujai įtvirtinta 3 dalimi (žr. šio darbo 2.1.2 poskyryje), ištyrus teisinį reglamentavimą buvo nustatyta, kad proceso dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo pagal SESV 259 straipsnį, kai ieškinį pateikia valstybė narė, reglamentavimas po Lisabonos sutarties įsigaliojimo išliko visiškai nepakitęs.

Šio poskyrio tikslas išanalizuoti Teisingumo Teismo sprendimus, kai valstybė narė (pareiškėja) kreipiasi į Teisingumo Teismą su ieškiniu prieš kitą valstybę narę (atsakovę) (SESV 259 str.), analizuojant proceso dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo ikiteisminę procedūrą sudarančius veiksmus, siekiant nustatyti, ar Europos Komisiją galima įvardyti labiau pasyvia stebėtoja ar aktyvia veikėja procese dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo pagal SESV 259 straipsnį.

Primintina, kad šio darbo pradžioje buvo nurodyta, kad tyrimas apima iš esmės laikotarpį nuo Lisabonos sutarties įsigaliojimo, todėl reikia papildomo paaiškinimo, kodėl analizuojant Teisingumo Teismo jurisprudenciją pasirinkta tirti ir jos dalis, suformuota iki SESV 259 straipsnio įsigaliojimo. Autorė norėtų pabrėžti, kad jai yra suprantama, kad, atsižvelgiant į proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo, kai ieškinį teikia valstybė narė prieš kitą valstybę narę (SESV 259 str.), teisinis reglamentavimas nekito, todėl galima remtis ir anksčiau suformuota Teisingumo Teismo jurisprudencija, bet nėra įsitikinusi, ar be papildomo paaiškinimo ir kiti skaitytojai supras.

Teisingumo Teismo jurisprudencijos pagal SESV 259 straipsnį analizė.

Pirmasis ESTT sprendimas buvo priimtas 1979 m. spalio 4 d. byloje *Prancūzijos Respublika prieš Jungtinę Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystę*, kuriuo ESTT nusprendė, kad Jungtinė Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystė neįvykdė įsipareigojimų pagal Europos Sąjungos sutartis (*Prancūzijos Respublika prieš Jungtinę Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystę*, 1979, 12 punktas). Po kilusio incidento jūroje, kuris įvyko 1977 m. spalio 1 d., kai į Prancūzijos tralerį „Cap caval“, žvejojusį krevetes Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės žvejybos ribose, įlipo Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės žuvininkystės apsaugos pareigūnai, tralerio kapitonas buvo iškvieistas į teismą ir nuteistas, nes žvejybai buvo naudoti tinklai, kurių tinklinio audeklo akies kraštinės ilgis buvo mažesnis už leistiną minimumą. Po minėto įvykio Prancūzijos Respublika pradėjo pažeidimo nagrinėjimo procedūrą, pirmiausia pateikdama klausimą Europos Komisijai. 1978 m. kovo 22 d. Europos Komisija pateikė pagrįstą nuomonę, o pagrįstoje nuomonėje nustatė, kad Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystė neįvykdė įsipareigojimų pagal Europos Sąjungos sutartis. Jungtinė Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos

Karalystė nesilaikė Europos Komisijos pagrįstos nuomonės. Prancūzijos Respublika 1978 m. birželio 14 d. kreipėsi į ESTT (*Prancūzijos Respublika prieš Jungtinę Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystę*, 1979, 2 punktas).

Antrasis sprendimas buvo priimtas 2000 m. gegužės 16 d. byloje *Belgijos Karalystė prieš Ispanijos Karalystę*, kuriuo ESTT nusprendė Belgijos Karalystės ieškinį atmesti (*Belgijos Karalystė prieš Ispanijos Karalystę*, 2000, 78 punktas). 1995 m. gruodžio 13 d. Belgijos Karalystė pateikė ieškinį prieš Ispanijos Karalystę dėl įsipareigojimų neįvykdymo, kadangi Ispanijos Karalystės taisyklės, reglamentuojančios vynu kilmės, kaip jas aiškino 2004 m. 1992 m. birželio 9 d. sprendimu *Delhaize prieš Promalvin*, galimai neįvykdė įsipareigojimų (*Belgijos Karalystė prieš Ispanijos Karalystę*, 2000, 1 punktas). Iki kreipimosi į ESTT Belgijos Karalystė 1994 m. atkreipė Europos Komisijos dėmesį ir paragino ją imtis veiksmų, tačiau Europos Komisija atsakė, kad netikslinga tęsti pažeidimo nagrinėjimo procedūrą. 1995 m. kovo 8 d. Belgijos Karalystė Europos Komisijai išsiuntė laišką, kuriuo pareiškė ketinanti pradėti pažeidimo nagrinėjimo procedūrą, o Europos Komisija pranešė apie tai Ispanijos Karalystei, kuri pateikė rašytines pastabas, taip pat rašytines pastabas pateikė ir Belgijos Karalystė. Taigi Europos Komisijai nepateikus pagrįstos nuomonės Belgijos Karalystė kreipėsi į ESTT ir pradėjo pažeidimo nagrinėjimo procedūrą (*Belgijos Karalystė prieš Ispanijos Karalystę*, 2000, 27-30 punktai).

Trečiasis sprendimas buvo priimtas 2006 m. rugsėjo 12 d. byloje *Ispanijos Karalystė prieš Jungtinę Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystę*, kuriuo ESTT nusprendė ieškinį atmesti (*Ispanijos Karalystė prieš Jungtinę Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystę*, 2006, 98 punktas). Po pasikeitimo laiškais 2003 m. liepos 28 d. Ispanijos Karalystė kreipėsi į Europos Komisiją su skundu, kad Europos Komisija pradėtų pažeidimo procedūrą dėl 2003 m. priimto įstatymo dėl atstovavimo Europos Parlamento rinkimuose nesuderinamumo su Europos Sąjungos teise, Jungtinė Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystė pateikė pastabas. 2003 m. spalio 1 d. Europos Komisija apklausė valstybių narių atstovus, po apklausos leido šalims pateikti papildomas rašytines pastabas ir šalys jas pateikė. 2003 m. spalio 29 d. Europos Komisija priėmė deklaraciją, kuria pareiškė, kad nepriims pagrįstos nuomonės, nes klausimas jautrus, ir paskatino šalis ginčą išspręsti taikiai (*Ispanijos Karalystė prieš Jungtinę Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystę*, 2006, 31-32 punktai). Europos Komisija įstojo palaikyti Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės (*Ispanijos Karalystė prieš Jungtinę Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystę*, 2006, 34 punktas).

Ketvirtasis sprendimas buvo priimtas 2012 m. spalio 16 d. byloje *Vengrija prieš Slovakijos Respubliką*, kuriuo ESTT nusprendė Vengrijos ieškinį atmesti (*Ispanijos Karalystė prieš Jungtinę Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystę*, 2006, 72 punktas). Iš esmės Vengrija pateikė ESTT ieškinį prieš Slovakijos Respubliką dėl susiklosčiusios tarpusavio padėties, kadangi asociacijos kvietimu Vengrijos prezidentas turėjo atvykti į Slovakijos Respubliką ir dalyvauti Šv. Stepono paminklo atidengimo ceremonijoje, tačiau Slovakijos užsienio reikalų ministras uždraudė Vengrijos prezidentui atvykti į Slovakijos Respublikos teritoriją (*Ispanijos Karalystė prieš Jungtinę Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystę*, 2006, 5 ir 6 punktai, 7 punktas). Iš pradžių Vengrijos užsienio reikalų ministras Vengrijos Vyriausybės vardu kreipėsi į Europos Komisiją dėl tikslingumo pradėti procedūrą prieš Slovakijos Respubliką pagal SESV 258 straipsnį, tačiau Europos Komisija nusprendė, kad negali padaryti išvados, jog Slovakijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų (*Ispanijos Karalystė prieš Jungtinę Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystę*, 2006, 14 punktas ir 17 punktas). Todėl Vengrija, vadovaudamasi SESV 259 straipsniu, kreipėsi į Europos Komisiją, Slovakija pateikė savo pastabas ir Europos Komisija pateikė pagrįstą nuomonę, kurioje nesutiko su Vengrijos pozicija. Vengrija pateikė ieškinį, kuris vėliau buvo nesėkmingas, o Europos Komisija įstojo į bylą palaikyti Slovakijos Respublikos reikalavimų (*Ispanijos Karalystė prieš Jungtinę Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystę*, 2006, 18-21 punktai).

Penktasis sprendimas buvo priimtas 2019 m. birželio 18 d. byloje *Austrijos Respublika prieš Vokietijos Federacinę Respubliką*, kuriuo ESTT nusprendė, kad Vokietijos Federacinė Respublika neįvykdė įsipareigojimų nustačiusi infrastruktūros naudojimo rinkliavą privačių asmenų variklinėms transporto priemonėms ir kartu Vokietijoje registruotų transporto priemonių savininkams numačiusi variklinių transporto priemonių mokesčio sumažinimą bent jau sumai, lygiai sumokėtai infrastruktūros naudojimo rinkliavai (*Austrijos Respublika prieš Vokietijos Federacinę Respubliką*, 2019, 168 punktas). Šios bylos ikiteisminė procedūra prasidėjo 2015 m. birželio 18 d. oficialiu pranešimu Europos Komisija buvo pradėjusi įsipareigojimų neįvykdymo nagrinėjimo procedūrą prieš Vokietijos Federacinę Respubliką. Vėliau Europos Komisija oficialų pranešimą papildė 2015 m. gruodžio 10 d.. Tačiau pasikeitusi nuomonėmis su Vokietijos valdžios institucijoms ir 2016 m. balandžio 28 d. pateikusi pagrįstą nuomonę Europos Komisija, remdamasi SESV 258 straipsniu, kreipėsi į ESTT. Todėl Vokietijos įstatymų leidėjui priėmus Europos Komisijos ginčijamų teisės aktų pakeitimus, Europos Komisija 2017 m. gegužės 17 d. nutraukė įsipareigojimų neįvykdymo nagrinėjimo procedūrą. 2017 m. liepos 7 d. Austrija inicijavo procedūrą pagal SESV 259 straipsnį kreipdamasi į

Europos Komisiją, o Europos Komisija nepateikė pagrįstos nuomonės per SESV 259 straipsnyje numatytą trijų mėnesių laikotarpį (*Austrijos Respublika prieš Vokietijos Federacinę Respubliką*, 2019, 14-16 punktai, 20 punktas). Vokietijos Federacinė Respublika atmetė Austrijos Respublikos argumentus bei siekė pasiteisinti (*Austrijos Respublika prieš Vokietijos Federacinę Respubliką*, 2019, 14-16 punktai, 18 punktas). Rezultatas tas, kad Austrijos Respublika pateikė ieškinį ESTT, kurio pagrindu buvo pripažinta, kad Vokietijos Federacijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų (*Austrijos Respublika prieš Vokietijos Federacinę Respubliką*, 2019, 21 ir 168 punktai).

Šeštasis sprendimas buvo priimtas 2020 m. sausio 31 d. byloje *Slovėnijos Respublika prieš Kroatijos Respubliką*, kuriuo ESTT nusprendė, kad ESTT neturi jurisdikcijos priimti sprendimo dėl Slovėnijos Respublikos pagal SESV 259 straipsnį pateiktą ieškinį (*Slovėnijos Respublika prieš Kroatijos Respubliką*, 2020, 111(2) punktas). Ikiteisminė procedūra prasidėjo 2017 m. gruodžio 29 d. raštu Slovėnijos Respublika atkreipė Europos Komisijos dėmesį, kad Kroatijos Respublika atsisakė pripažinti arbitražo sprendimą, o dėl to Slovėnijos Respublikai tapo neįmanoma įgyvendinti savo suverenitetą jūros ir sausumos zonose, kurios, remiantis tarptautine teise, yra jos teritorijos dalis. Slovėnijos Respublika nurodė, kad pagal tarptautinę teisę buvo neįmanoma laikytis tiek kylančios pareigos įgyvendinti arbitražo sprendimą, tiek pagal Sutartis jai tenkančios pareigos savo teritorijoje įgyvendinti Europos Sąjungos teisę. Kadangi tokia situacija kėlė pavojų Europos Sąjungos vertybėms ir teisės laikymuisi, Slovėnijos Respublika kreipėsi į Europos Komisiją prašydama imtis veiksmų. Jūros arbitražo sprendimu Slovėnijos Respublikai priskirtuose vandenyse įvykus incidentams 2018 m. kovo 16 d. valstybė narė kreipėsi į Europos Komisiją ir inicijavo įsipareigojimų neįvykdymo procedūrą. 2018 m. balandžio 17 d. Kroatijos Respublika pateikė rašytines pastabas Europos Komisijai, tačiau Europos Komisija nepateikė pagrįstos nuomonės per SESV 259 straipsnyje nustatytą trijų mėnesių terminą, o Slovėnijos Respublika pateikė ieškinį į ESTT (*Slovėnijos Respublika prieš Kroatijos Respubliką*, 2020, 40-44 punktai).

Pažymėtina, kad Teisingumo Teismo jurisprudencijos atlikta analizė patvirtina, kad procesas dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo pagal SESV 259 straipsnį inicijuojamas yra gana retai, o valstybės narės susilaiko nuo ieškinio prieš kitą valstybę narę (SESV 259

str.) pateikimo Teisingumo Teismui²⁶. Be kita ko, šiame darbe pateikiamas analizuotos Teisingumo Teismo jurisprudencijos dalies pagal SESV 259 straipsnį apibendrinimas (žr. Priedą Nr. 3)²⁷ ir jame galima pastebėti tokias aktualias tendencijas:

1) Europos Komisija tik dviejose bylose pateikė pagrįstą nuomonę, tačiau daugumoje nepateikė, t. y. keturiose bylose;

2) nors Europos Komisija dviejose bylose nepateikė pagrįstos nuomonės, tačiau jose ėmėsi nestandartinių ir (arba) papildomų veiksmų, tokių kaip deklaracijos pareiškimas, siekdama, kad šalys išspręstų ginčą taikiai arba prieš procesą pagal SESV 259 straipsnį Europos Komisija buvo inicijavusi procesą pagal SESV 258 straipsnį;

3) iš šešių bylų keturis kartus Europos Komisija buvo įstojusi palaikyti vienos iš proceso šalių.

Apibendrinus visa tai, kas išdėstyta, galima teigti, kad Europos Komisija yra pasyvi stebėtoja procese dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo pagal SESV 259 straipsnį, kadangi daugumoje bylų nepateikė pagrįstos nuomonės, todėl pačios valstybės narės inicijavo šį procesą. Remiantis Teisingumo Teismo jurisprudencijos dalies pagal SESV 259 straipsnį atlikta analize, galima daryti išvadą, kad negalima kategoriškai teigti, kad iš tikrųjų Europos Komisija yra tik pasyvi stebėtoja, nes imasi ir tam tikrų papildomų veiksmų. Vertinant tą aplinkybę, kad Europos Komisija daugumoje bylų buvo įstojusi palaikyti vienos iš proceso šalių reikalavimų, sudaro pagrindo manyti, kad yra ir aktyvi veikėja.

²⁶Papildomai pastebėtina, kad ir teisės doktrinoje taip pat yra pažymima, kad SESV 259 straipsnis yra naudojamas retai, pavyzdžiui, autoriaus Dmitry Kochenov nuomone, SESV 259 straipsnio tikslas – užtikrinti valstybių narių galimybę kreiptis į Teisingumo Teismą, kai kitos valstybės nesilaiko Europos Sąjungos teisės, o tokia nuostata grindžiama prielaida, kad visos valstybės narės yra vienoje „valtyje“ ir turi būti suinteresuotos, kad „bendrakeleiviai“ laikytųsi Europos Sąjungos teisės, tačiau SESV 259 straipsnis naudojamas retai, o, autoriaus įsitikinimu, aktyvinti SESV 259 straipsnį griečiausiai yra neįmanoma, kadangi tokio proceso inicijavimas gali išprovokuoti tarptautinius skandalus ir politinę įtampą (Kochenov, 2015, p. 12-16). Be to, įdomu pastebėti, kad teisės doktrinoje pavyzdžiui, autorius Phedon Nicolaides taip pat pripažįsta, kad vis dėlto, kai valstybė narė nevykdo įsipareigojimų, kylančių iš Europos Sąjungos teisės, dažniausiai procesą dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo inicijuoja Europos Komisija (SESV 258 str.), tačiau retai valstybė narė imasi veiksmų prieš kitą valstybę narę, teigdamas, kad galbūt proceso neinicijuoja pagal SESV 259 straipsnį, nes pasitiki Europos Komisijos veiksmais (Nicolaides, 2019). Papildomai sutiktina su šių autorių išreikšta nuomone, kad procesas inicijuojamas retai, tačiau autorė labiau sutiktų su autoriaus Dmitry Kochenov nuomone, nes reikia turėti omenyje, kad procesą pagal SESV 259 straipsnį inicijuoja valstybė narė, o ne Europos Komisija, o tai reiškia, kad tokio procesas inicijavimas gali sukelti nesantaiką tarp valstybių narių ir vien iš solidarumo viena kitai valstybės narės susilaiko nuo tokių veiksmų, nes tai gali pakenkti jų tarpusavio bendradarbiavimui ir santykiams. Tai, kad valstybės narės pasitiki Europos Komisija, mažiau tikėtina, kadangi kaip Teisingumo Teismo jurisprudencijos dalies atliktoje analizėje pastebėta daugumoje Teisingumo Teismo bylų analizuotų ikiteisminių procedūrų metu Europos Komisija nepateikė pagrįstos nuomonės, vadinasi, nors Europos Komisija, tikėtina, manė, jog įsipareigojimų neįvykdymas nėra atliktas (ar dėl kitų priežasčių, pavyzdžiui, paskatindama spręsti taikiai), valstybės narės, laikydamosios savo įsitikinimo, procesą dėl įsipareigojimų neįvykdymo vis dėlto inicijavo (SESV 259 str.) pateikdamos ieškinį Teisingumo Teismui (žr. Priedą Nr. 3).

²⁷Šiame ESTT dalies jurisprudencijos apibendrinime buvo analizuojamos 6 ESTT bylos, laikotarpiu nuo 1979 m. spalio 4 d. iki 2020 m. sausio 13 d. (žr. Priedas Nr. 3).

Atsižvelgiant į aplinkybę, kad daugumoje bylų Europos Komisijai nepateikus pagrįstos nuomonės, o, kaip jau ir minėta, tai neužkerta valstybėms narėms kreiptis į Teisingumo Teismą (SESV 259 str.), procesą dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo daugumoje bylų inicijavo pačios valstybės narės, o Europos Komisija neperėmė klausimo išsprendimo. Tokia aplinkybė sudaro pagrindą daryti išvadą, kad SESV 259 straipsnyje įtvirtinta galimybė valstybėms narėms pateikti ieškinį be Europos Komisijos pritarimo yra naudinga, o tokio teisinio reglamentavimo (SESV 259 str.) neįtvirtinimu visas proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo inicijavimas Teisingumo Teisme priklausytų išimtinai nuo Europos Komisijos valios ir įsitikinimų. Tokiu būdu iš valstybių narių, turinčių kitokią poziciją dėl galimo Europos Sąjungos teisės pažeidimo nei Europos Komisijos, būtų atimta teisė kreiptis į Teisingumo Teismą.

III. 2004 m. ĮSTOJUSIŲ Į EUROPOS SĄJUNGĄ VALSTYBIŲ NARIŲ PATIRTIS TEISINGUMO TEISME

Atsižvelgiant į tai, kad į Europos Sąjungą 2004 m. gegužės 1 d. įstojo 10 valstybių narių, t. y. Lietuvos Respublika, Latvijos Respublika, Estijos Respublika, Lenkijos Respublika, Čekijos Respublika, Kipro Respublika, Maltos Respublika, Slovakijos Respublika, Slovėnijos Respublika, Vengrijos Respublika (27 ES valstybės narės, 2021), taip pat į tai, kad vėliau Europos Sąjungą papildė dar trys valstybės narės, t. y. 2007 m. Bulgarijos Respublika, Rumunijos Respublika ir 2013 m. Kroatijos Respublika (šių valstybių narių patirtis ESTT bus tirama šio darbo 3.2 poskyryje) bei tai, kad 2009 m. gruodžio 1 d. įsigaliojo Lisabonos sutartis (Lisabonos sutartis, 2020), kuri iš esmės lėmė proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo esminius pasikeitimus, aptartus šio darbo II dalyje, ir tai, kad nuo šių pasikeitimų praėjo didelis laiko tarpas, galima tirti ESTT jurisprudenciją, siekiant nustatyti aktualias tendencijas, nulemtas minėtų pokyčių, ir nustatyti, ar tokie pasikeitimai buvo reikšmingi. Taip pat praėjo didelis laiko tarpas ir nuo minėtų valstybių narių įstojimo, todėl tikslinga iširti ESTT jurisprudenciją ir nustatyti kiekvienos iš minėtų valstybių narių patirtį procese dėl įsipareigojimų neįvykdymo.

Pažymėtina, kad esminis pasikeitimas buvo nauja SESV 260 straipsnio 3 dalis, kuria buvo siekiama paskatinti valstybes nares laiku į nacionalinę teisę perkelti direktyvas, kadangi iki Lisabonos sutarties tai buvo didžiosios dalies pažeidimo nagrinėjimo procedūrų pradėjimo pagrindas ir SESV 260 straipsnio 2 dalis. Ši darbo dalis skirta apibendrinti išvardintų valstybių narių patirtį ESTT, kai Europos Komisija kreipiasi pagal SESV 258 straipsnį, 260 straipsnio 2 dalį bei 260 straipsnio 3 dalį, tyrimas bus atliekamas dviem pjūviais:

1) minėtų valstybių narių patirties procese dėl įsipareigojimų neįvykdymo ESTT tyrimas, kurio pagrindu gauti duomenys bus pateikiami tiek kiekvienos valstybės narės (atskirai), tiek tyrimo metu gauti duomenys bus pateikiami bendroje minėtų valstybių narių patirties apžvalgoje. Akcentuotina, kad buvo tirama ir jurisprudencijos dalis, kurią sudaro ESTT priimtose nutartyse dėl bylos išbraukimo ir registro (kai procesas dėl įsipareigojimų neįvykdymo pabaigiamas Europos Komisijai atsiėmus ieškinį);

2) ESTT sprendimų, kuriuose konstatuotas pažeidimas, kai buvo kreiptasi pagal SESV 260 straipsnio 2 dalį bei 260 straipsnio 3 dalį, būtent išskirtų valstybių narių, tiriant Teisingumo Teismo sprendimus per ikiteisminę procedūrą bei Europos Komisijos įgaliojimus. Lietuvos Respublikos, Latvijos Respublikos, Estijos Respublikos patirtis pilna apimtimi bus tirama, t. y. ne tik naujovių atvejai, tačiau ir atvejai, kai Europos

Komisija kreipėsi pagal SESV 258 straipsnį, kadangi šios valstybės narės, kurios dažnu atveju įvardijamos kaip „Baltijos šalys“, jau nuo 1990 m. (nepriklausomybės atkūrimo) rūpinasi taikia regiono raida, bendradarbiauja gynybos srityje ir plėtoja regioninį bendradarbiavimą (Baltijos šalys, 2021), todėl tikslinga ištirti minėtų valstybių narių patirtį ESTT pilna apimtimi.

Be to, atsižvelgiant į atlikto tyrimo metu gautus duomenis ir nustatytą pagrindinę sritį, kurioje dažniausiai priimami ESTT sprendimai, ir sritį, kurioje dažniausiai yra inicijuojamas procesas dėl įsipareigojimų neįvykdymo ESTT, o vėliau baigiasi Europos Komisijos ieškinio atsiėmimu (žr. šio darbo 3.3 poskyryje), šiame darbe bus pateikiami naujausi Europos Komisijos priimti sprendimai dėl pažeidimų, būtent toje srityje, kuri bus nustatyta kaip pagrindinė sritis, kurioje valstybės narės atlieka pažeidimus (žr. šio darbo 3.4 poskyrį).

Šioje darbo dalyje, be visa kita, bus pristatoma ir ESTT jurisprudencija, suformuota pagal SESV 260 straipsnio 3 dalį, tačiau jau ne tik išvardintų 13 valstybių narių, bet ir kitų Europos Sąjungos valstybių narių, kadangi ši naujovė procese buvo labai svarbi, todėl svarbu išsamiai išanalizuoti tokius atvejus (žr. šio darbo 3.5 poskyryje). Kaip jau minėta, direktyvų neperkėlimas į nacionalinę teisę sudarė didžiąją dalį pažeidimo nagrinėjimo procedūrų, todėl šios naujovės įgyvendinimo ESTT apibendrinimui turi būti skiriamas pakankamas dėmesys, siekiant nustatyti, kokia apimtimi ji yra naudojama ir ar pasiteisino jos įtvirtinimas.

Šios darbo dalies tikslas yra iliustruoti pirmose dalyse (žr. šio darbo I ir II dalis) pateiktą teoriją - kaip ji pasireiškia praktikoje, nustatant, kiek ir kokiose srityse dažniausiai atlieka viena ar kita valstybė narė pažeidimų, kiek Europos Komisijos pateiktų ieškinių prieš valstybes nares buvo atmesta, kiek ESTT sprendimuose buvo konstatuota pažeidimų. Be to, galbūt pasitaiko ir atvejų, kai pakanka Europos Komisijai kreiptis su ieškiniu, kad tai paskatintų atitinkamą valstybę narę labiau laikytis prisiimtų įsipareigojimų. Nustatyti, per kokį laiko tarpą nuo ieškinio pateikimo ESTT ir ieškinio atsiėmimo valstybė narė imasi reikiamų priemonių nutraukti įsipareigojimų neįvykdymą.

Ištyrus visų trylikos valstybių narių patirtį ESTT procese dėl įsipareigojimų neįvykdymo nustatyta, kad tik Čekijos Respublikai ir Kipro Respublikai vienintelėms Europos Komisijos iniciatyva nebuvo pradėta pažeidimo nagrinėjimo procedūra, tačiau prieš kitas valstybes nares, kurių patirtis ESTT tiriama, buvo pradėta pažeidimo nagrinėjimo procedūra. Nors didžiąją dalį sudaro procesas, kuris buvo vykdomas pagal SESV 258 straipsnį, tačiau pasitaiko ir atvejų, kai procesas inicijuojamas pagal SESV 260 straipsnio 2 dalį ir 260 straipsnio 3 dalį, kitą dalį valstybių narių patirties sudaro nutartys,

kuriomis Europos Komisija atsiėmė ieškinius (žr. Priedą Nr. 4 ir Priedą Nr. 5). Atsižvelgiant į išdėstytas aplinkybes, kituose skyriuose pateikiami atlikto kiekvienos valstybės narės atžvilgiu tyrimo duomenys bei jų analizė su išvadomis.

3.1.1. Lietuvos Respublikos patirtis Teisingumo Teisme

Lietuvos Respublikos patirtį ESTT sudaro tik trys ieškiniai dėl įsipareigojimų neįvykdymo. Lyginant su kitomis valstybėmis narėmis Lietuvos Respublikos atžvilgiu toks skaičius yra nedidelis, kadangi, pavyzdžiui, prieš Lenkijos Respubliką buvo pateikti net 85 ieškiniai. Nors Lietuvos Respublikos patirtį sudaro tik trys ieškiniai, tačiau svarbu atkreipti dėmesį, kad visi pasibaigė ESTT sprendimu, kuriuo buvo konstatuoti pažeidimai. Lietuvos Respublikos atveju šiuo metu neišnagrinėtų bylų nėra, nė vienas ieškinytis nebuvo ESTT sprendimu atmestas. Taip pat nė vienas iš jų nesibaigė ESTT priimta nutartimi Europos Komisijai atsiėmus ieškinį (žr. Priedą Nr. 4).

Pirmasis sprendimas buvo priimtas 2008 m. rugsėjo 11 d. byloje *Europos Komisija prieš Lietuvos Respubliką*, kuriuo ESTT nusprendė, kad Lietuvos Respublika neįvykdė įsipareigojimų, kadangi neužtikrino, kad pagalbos tarnyboms būtų kiek tai techniškai įmanoma teikiami duomenys apie visų skambintojų bendruoju Europos pagalbos telefono numeriu 112, kai naudojamos viešaisiais telefono ryšio tinklais, buvimo vieta, (*Europos Komisija prieš Lietuvos Respubliką*, 2008). Procesas prasidėjo 2006 m. balandžio 10 d. oficialiu pranešimu Europos Komisija pareiškė Lietuvos Respublikai savo susirūpinimą dėl 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/22/EB dėl universaliųjų paslaugų ir paslaugų gavėjų teisių, susijusių su elektroninių ryšių tinklais ir paslaugomis (toliau – *Universaliųjų paslaugų direktyva*) 26 straipsnio 3 dalies neteisingo taikymo. Europos Komisijos susirūpinimas buvo siejamas su tuo, jog pagalbos tarnyboms neteikiami bendruoju Europos skubaus iškvietimo telefono numeriu 112 iš judriojo telefono ryšio telefonų skambinančiųjų vietos nustatymo duomenys. 2006 m. liepos 11 d. perduotame rašte Lietuvos valdžios institucijos patvirtino Europos Komisijos nurodytą aplinkybę ir paaiškino, kad ne visi viešųjų ryšių tinklų teikėjai ir viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikėjai turi tam reikalingą techninę įrangą, taip pat, kad valdžios institucijos su teikėjais nėra susitarusios dėl apmokėjimo už vietos duomenų teikimą. Tais pačiais metais Lietuvos vyriausybė Europos Komisijai pateikė naujesnės informacijos apie priemones, kurių ketinama imtis. 2006 m. spalio 18 d. Europos Komisija pateikė pagrįstą nuomonę, kurioje nurodė, jog nesugebėdama užtikrinti, kad pagalbos tarnyboms būtų teikiami pagalbos telefono numeriu 112 iš judriojo telefono ryšio telefonų

skambinančiųjų vietos nustatymo duomenys, Lietuvos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal Universaliųjų paslaugų direktyvos 26 straipsnio 3 dalį, kartu paragino imtis būtinų priemonių, kad į ją būtų tinkamai atsižvelgta. Nors Lietuvos Respublika 2007 m. sausio 17 d. atsakyme nurodė, kad Lietuvos Respublikos Seimui buvo pateiktas 2004 m. balandžio 15 d. Elektroninių ryšių įstatymo Nr. IX-2135 (toliau – *Elektroninių ryšių įstatymas*) 65 straipsnio pakeitimo projektas, kuriame numatoma iš valstybės biudžeto kompensuoti išlaidas, taip pat pridėjo ir 2006 m. gruodžio 4 d. sudarytą Bendrojo pagalbos centro ir viešojo judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjų susitarimą dėl skambinančiųjų vietos nustatymo duomenų teikimo paslaugos, tačiau, nepaisant to, Europos Komisija manė, kad padėtis nepatenkinama, todėl pateikė ieškinį į ESTT (*Europos Komisija prieš Lietuvos Respubliką*, 2008, 12-16 punktai), kuriuo pirmą kartą Lietuvos Respublikai buvo konstatuotas įsipareigojimų neįvykdymas. Taigi, kaip matyti iš vykusios ikiteisminės procedūros, Europos Komisija ėmėsi aktyvių veiksmų prieš Lietuvos Respubliką. Manytina, kad nors Lietuvos Respublika bandė apginti savo poziciją, tačiau nesėkmingai.

Antrasis sprendimas buvo priimtas 2010 m. spalio 28 d. byloje *Europos Komisija prieš Lietuvos Respubliką*, kuriuo ESTT nusprendė, kad Lietuvos Respublika neįvykdė įsipareigojimų, palikusi galioti leidimą pateikti vaistą „Grasalva“ į nacionalinę rinką (*Europos Komisija prieš Lietuvos Respubliką*, 2010, 91 punktas). Iš esmės procesas prasidėjo 2003 m. gegužės 8 d., kai Lietuvos valdžios institucijoms pateiktoje paraiškoje leisti pateikti „Graslava“ į rinką buvo nurodyta, kad tai yra analogiškas kitam vaistui „Neupogen“, kuriam Europos Sąjungoje jau buvo išduotas leidimas, biologinis vaistas. 2003 m. liepos 2 d. buvo išduotas leidimas „Grasalva“ pateikti į Lietuvos rinką, nepareikalavus ikiklinikinių bandymų ir klinikinių tyrimų rezultatų, o leidimas buvo suteiktas penkeriems metams - galiojimas baigėsi 2008 m. liepos 2 d. (*Europos Komisija prieš Lietuvos Respubliką*, 2010, 21 ir 22 punktai). 2006 m. vasario 15 d. laišku Europos Komisija pranešė Lietuvos Respublikai, kad leidimas pateikti „Grasalva“ į rinką negali būti laikomas suderinamu su Europos Sąjungos teise, kadangi nebuvo pateikti ikiklinikinių bandymų ir klinikinių tyrimų rezultatai, ji neatitiko 2001 m. lapkričio 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/83/EB dėl Europos Bendrijos kodekso, reglamentuojančio žmonėms skirtus vaistus, iš dalies pakeistos 2003 m. birželio 25 d. Europos Komisijos direktyva 2003/63/EB, (toliau - *Direktyva 2001/83, iš dalies pakeista Direktyva 2003/63*), I priedo II dalies 4 punkte biologiniams vaistams numatytų reikalavimų, todėl Lietuvos Respublikai buvo nurodyta šį leidimą atšaukti. 2006 m. gruodžio 15 d. Europos Komisija išsiuntė oficialų pranešimą Lietuvos Respublikai,

kuriame ir nurodė, kad nuo šios įstojimo į Europos Sąjungą dienos nacionalinės valdžios institucijos nėra kompetentingos išduoti leidimus pateikti į rinką biotechnologinį procesą taikant sukurtus vaistus, kaip antai „Grasalva“, bei paaikškino, kad ši kompetencija priklauso Europos Komisijai. 2007 m. kovo 5 d. Lietuvos Respublika atsakydama nesutiko su Europos Komisijos kaltinimais ir nurodė, kad kompetentingos valdžios institucijos nebuvo saistomos Direktyvos 2003/63, kadangi ji buvo priimta tik 2003 m. birželio 25 d. - po to, kai Lietuvos Respublika 2003 m. balandžio 16 d. pasirašė 2003 m. Stojimo aktą, be to, 2003 m. liepos 2 d., kai buvo išduotas leidimas, dar nebuvo pasibaigęs nustatytas terminas perkelti šią direktyvą į nacionalinę teisę, kuris baigėsi 2003 m. spalio 31 d. Lietuvos Respublika rėmėsi aplinkybe, kad 1993 m. liepos 22 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2309/93, nustatantis Bendrijos leidimų dėl žmonėms skirtų ir veterinarinių vaistų išdavimo bei priežiūros tvarką ir įsteigiantis Europos vaistų vertinimo agentūrą (toliau - *Reglamentas Nr. 2309/93*), pagal kurią ir priklauso Europos Komisijai kompetencija naujosiose valstybėse narėse, pradėtas taikyti visiems naujai registruotiems vaistams tik nuo 2004 m. gegužės 1 d. ir netaikomas anksčiau įregistruotiems vaistams. Europos Komisija 2007 m. birželio 29 d. pagrįstoje nuomonėje priminė, kad visos Direktyvos 2001/83, iš dalies pakeistos Direktyva 2003/63, nuostatos turėjo būti taikomos nuo 2004 m. gegužės 1 d., todėl Lietuvos Respublika neįvykdė įsipareigojimų, kartu paragino imtis priemonių. Nors Lietuvos Respublika atsakė į pagrįstą nuomonę, atsakymas Europos Komisijos netenkino, ir Europos Komisija kreipėsi į ESTT (*Europos Komisija prieš Lietuvos Respubliką*, 2010, 24-28 punktai). Taigi ir šioje byloje Lietuvos Respublika bandė apginti savo poziciją, tačiau nesėkmingai.

Trečiasis sprendimas buvo priimtas 2014 m. kovo 20 d. byloje *Europos Komisija prieš Lietuvos Respubliką*, kuriuo ESTT nusprendė, kad Lietuvos Respublika neįvykdė įsipareigojimų, drausdama registruoti lengvuosius automobilius, kurių vairas įrengtas dešinėje pusėje ir (arba) reikalaujama prieš registruojant perkelti naujų ar anksčiau kitoje valstybėje narėje registruotų lengvųjų automobilių vairavimo mechanizmą iš dešinės pusės į kairę (*Europos Komisija prieš Lietuvos Respubliką*, 2014, 71 punktas). Procesas prasidėjo, kadangi Europos Komisija gavo daugybę skundų iš Jungtinėje Karalystėje arba Airijoje įsigijusių lengvuosius automobilius, skirtus eismui kairiaja kelio puse, todėl negalinčių jų įregistruoti Lietuvos Respublikoje, jeigu vairas neperkeltas į kairę pusę. Europos Komisija į tai reaguodama 2009 m. lapkričio 3 d. nusiuntė Lietuvos Respublikai oficialų pranešimą, kadangi valstybės narės privalo įregistruoti naują transporto priemonę, atitinkančią techninius reikalavimus, susijusius su vairavimo mechanizmu. 2010 m. sausio 5 d. raštu Lietuvos valdžios institucijos atsakė į oficialų pranešimą ir

nurodė, kad Lietuvos teisės aktuose įtvirtintas reikalavimas yra vienintelė tinkama ir proporcinga priemonė užtikrinti kelių eismo saugumą ir apsaugoti eismo dalyvių gyvybę ir sveikatą, ir kad tai privalomi viešojo intereso pagrindai, kuriais pateisinamas galimas laisvas prekių judėjimo apribojimas, be to, nurodė, kad 1970 m. birželio 8 d. Tarybos direktyvos 70/311/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su motorinių transporto priemonių ir jų priekabų vairavimo mechanizmu, suderinimo ir 2007 m. rugsėjo 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2007/46/EB, nustatančios motorinių transporto priemonių ir jų priekabų bei tokioms transporto priemonėms skirtų sistemų, sudėtinių dalių ir atskirų techninių mazgų patvirtinimo pagrindus (toliau - *70/311/EEB ir Direktyvos 2007/46/EB*), valstybės narės neįpareigotos registruoti naujų lengvųjų automobilių, kurių mechanizmas atitinka šios direktyvos reikalavimus, neatsižvelgiant į tai, kad kurioje transporto priemonės pusėje šis mechanizmas įrengtas, o Europos Komisija nesutiko su Lietuvos Respublikos pareiškimais ir nusiuntė pagrįstą nuomonę. 2011 m. sausio 19 d. Lietuvos valdžios institucijos gynė savo poziciją atsakydamos į pagrįstą nuomonę, bet Europos Komisija, išnagrinėjusi argumentus, pateikė ieškinį ESTT (*Europos Komisija prieš Lietuvos Respubliką*, 2014, 25-30 punktai). Nagrinėjamu atveju Lietuvos Respublika bandė apginti savo poziciją, tačiau Europos Komisija laikėsi savo įsitikinimų, todėl pateikė ieškinį ESTT.

Taigi atsižvelgiant į pateiktą Lietuvos Respublikos patirties analizę ESTT galima teigti, kad Lietuvos Respublika laikosi įsipareigojimų pagal Europos Sąjungos teisę, kadangi lyginant su kitomis valstybėmis narėmis yra priimti tik trys sprendimai, kuriuose buvo konstatuoti pažeidimai. Peržvelgus Europos Komisijos veiksmus, galima pastebėti, kad visais atvejais vyko struktūruota ir abipusė ikiteisminė procedūra, šiais atvejais abi procesinės šalys buvo aktyvios procese. Iš trijų ESTT sprendimų, kuriuose buvo konstatuoti pažeidimai, du pažeidimai buvo teisės aktų derinimo srityje ir vienas laisvo prekių judėjimo srityje (žr. Priedą Nr. 6).

Pažymėtina, kad visi ieškiniai dėl įsipareigojimų neįvykdymo prieš Lietuvos Respubliką buvo pateikti Europos Komisijos pagal SESV 258 straipsnį, tai reiškia, kad, kalbant apie naujas proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo naujoves, nė karto nebuvo inicijuotas procesas pagal SESV 260 straipsnio 2 dalį ar pagal SESV 260 straipsnio 3 dalį (žr. Priedą Nr. 5).

3.1.2. Latvijas Republikas patirtis Teisingumo Teisme

Latvijas Republikas patirtis - ESTT tik 1 ieškinys dėl įsipareigojimų neįvykdymo, kuriame buvo konstatuotas Latvijos Respublikos įsipareigojimų neįvykdymas (žr. Priedą Nr. 4).

ESTT 2015 m. rugsėjo 10 d. sprendimu byloje *Europos Komisija prieš Latvijos Respubliką* nusprendė, kad Latvijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų nustačiusi pilietybės sąlygą asmenims, norintiems verstis notaro profesine veikla (*Europos Komisija prieš Latvijos Respubliką*, 2015). Procesas prasidėjo, kai 2006 m. spalio 12 d. Europos Komisija pateikė Latvijos Respublikai oficialų pranešimą, kuriame nurodė per du mėnesius pateikti pastabas dėl pilietybės sąlygos taikymo asmenims, norintiems verstis notaro profesine veikla atitiktis SESV 49 ir 51 straipsniams. Latvijos Respublika 2006 m. gruodžio 21 d. pateikė atsakymą į oficialų pranešimą, tačiau Europos Komisijos pateikti argumentai neįtikino, todėl 2007 m. spalio 17 d. Europos Komisija pateikė pagrįstą nuomonę. Todėl toliau vyko ikiteisminė procedūra, tačiau Latvijos Respublikai nesutikus su Europos Komisijos pozicija, Europos Komisija kreipėsi į ESTT (*Europos Komisija prieš Latvijos Respubliką*, 2015, 18-26 punktai).

Taigi iš visų valstybių narių tapusių Europos Sąjungos narėmis 2004 m., 2007 m. ir 2013 m. Latvijos Respublika vienintelė, kuriai buvo konstatuotas tik vieną kartą įsipareigojimų neįvykdymas – įsisteigimo laisvės srityje (žr. Priedą Nr. 7). Taip pat peržvelgus ESTT vienintelį sprendimą negalima išskirti, kokioje srityje dažniausiai buvo atliekami pažeidimai, o tai sudaro pagrindą teigti, kad Latvijos Respublika tinkamai laikosi įsipareigojimų, kurie kyla iš Europos Sąjungos sutarčių (žr. Priedą Nr. 4).

3.1.3. Estijos Respublikos patirtis Teisingumo Teisme

Pažymėtina, kad prieš Estijos Respubliką iš viso buvo pateiktas dvidešimt vienas ieškinys dėl įsipareigojimų neįvykdymo ESTT, iš kurių trys pasibaigė ESTT sprendimu, kuriuose buvo konstatuoti pažeidimai, o didžioji dalis, t. y. aštuoniolika, baigėsi ESTT nutartimi išbraukti bylą iš registro Europos Komisijai atsiėmus ieškinį (žr. Priedą Nr. 4).

Pirmasis sprendimas buvo priimtas 2009 m. rugsėjo 3 d. byloje *Europos Komisija prieš Estijos Respubliką*, kuriuo ESTT nusprendė, kad Estijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų, kadangi per nustatytą laiką nepriėmė įstatymų ir kitų teisės aktų, būtinų, kad būtų laikomasi 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2005/65/EB dėl uostų saugumo stiprinimo (toliau – *Direktyva 2005/65*) (*Europos*

Komisija prieš Estijos Respubliką, 2009, 13 punktas). Procesas prasidėjo, kadangi Europos Komisijai Estijos Respublika nepranešė apie nuostatas, kurias Estijos Respublika priėmė siekdama užtikrinti visišką direktyvos perkėlimą į nacionalinę teisę per joje nustatytą terminą. 2007 m. rugpjūčio 1 d. Europos Komisija išsiuntė oficialų pranešimą, ragindama tą valstybę narę per du mėnesius pateikti savo pastabas, o Estijos Respublika atsakė, kad yra rengiamas Direktyvos 2005/65 perkėlimo į Uosto įstatymą projektas, tačiau Europos Komisijos nepatenkino atsakymas ir 2007 m. lapkričio 28 d. Europos Komisija pateikė pagrįstą nuomonę, ragindama Estijos Respubliką per du mėnesius nuo pagrįstos nuomonės gavimo dienos imtis būtinų priemonių, kad būtų laikomasi Direktyvos 2005/65. Estijos Respublika pranešė, kad direktyvos perkėlimas į nacionalinę teisę buvo atidėtas dėl įgyvendinimo klausimų, kartu pateikė ir Uosto įstatymo projektą Europos Komisijai, tačiau Europos Komisija nusprendė pateikti ieškinį, kadangi, jos manymu, nebuvo kitos informacijos, kuri leistų jai padaryti išvadą, kad Estijos Respublika ėmėsi būtinų priemonių Direktyvai 2005/65 perkelti (*Europos Komisija prieš Estijos Respubliką*, 2009, 3-7 punktai).

Antrasis sprendimas buvo priimtas 2010 m. liepos 29 d. byloje *Europos Komisija prieš Estijos Respubliką*, kuriuo ESTT nusprendė, kad Estijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų, nepriėmusi būtinų įstatymų ir kitų teisės aktų, kad būtų laikomasi 2006 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/21 dėl kasybos pramonės atliekų tvarkymo ir iš dalies keičiančios Direktyvą 2006/21/EB (toliau – *Direktyva 2006/21*) (*Europos Komisija prieš Estijos Respubliką*, 2010, 13 punktas). Procesas prasidėjo, kadangi Estijos Respublika nepranešė apie priemones, kurių ji ėmėsi perkeldama Direktyvą 2006/21 į nacionalinę teisę, o Europos Komisija 2008 m. gegužės 23 d. oficialiu pranešimu suteikė valstybei narei teisę pateikti pastabas. Estijos Respublika atsakymu informavo Europos Komisiją, kad rengiamas Direktyvos 2006/21 perkėlimo įstatymo projektas. Vėliau Europos Komisija, nesulaukusi informacijos apie Direktyvos 2006/21 perkėlimą į nacionalinę teisę pateikė pagrįstą nuomonę, o Estijos Respublika pranešė Europos Komisijai, kad įgyvendinantis nuostatas įstatymas turėtų būti priimtas 2009 metų pabaigoje. Tačiau Europos Komisija nusprendė pateikti ieškinį (*Europos Komisija prieš Estijos Respubliką*, 2010, 3-7 punktai).

Trečiasis sprendimas buvo priimtas 2012 m. gegužės 10 d. byloje *Europos Komisija prieš Estijos Respubliką*, kuriuo ESTT nusprendė, kad Estijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų nesudariusi galimybės pensininkams nerezidentams pasinaudoti 1999 m. gruodžio 15 d. Pajamų mokesčio įstatyme, iš dalies pakeistame 2009 m. lapkričio 26 d. įstatymu, nenumatytais neapmokestinamaisiais pajamų dydžiais, kai jie, atsižvelgiant į

mažą jų pensijų dydį, pagal gyvenamosios vietos valstybės narės mokesčių teisės aktus šioje valstybėje neapmokestinami (*Europos Komisija prieš Estijos Respubliką*, 2012, 70 punktas). Procesas prasidėjo, kai Suomijos Respublikoje gyvenantis Estijos pilietybę turintis asmuo pateikė Europos Komisijai skundą dėl pajamų mokesčio, kuris Estijoje jam buvo taikomas mokamai senatvės pensijai, būtent ginčijo Estijos valdžios institucijų atsisakymą leisti jam pasinaudoti neapmokestinamuoju pajamų dydžiu, kiek tai susiję su apmokestinamąja verte ir papildomu neapmokestinamuoju pajamų dydžiu, kuriuos Pajamų mokesčio įstatymas numato Estijoje gyvenantiems mokesčių mokėtojams (*Europos Komisija prieš Estijos Respubliką*, 2012, 14 punktas). Europos Komisija pateikė oficialų pranešimą Estijos Respublikai, tačiau Estijos Respublika nesutiko su Europos Komisijos pareikšta nuomone (*Europos Komisija prieš Estijos Respubliką*, 2012, 17 ir 18 punktai). 2008 m. spalio 17 d. Europos Komisija pateikė pagrįstą nuomonę ir pareikalavo imtis priemonių, tačiau 2008 m. gruodžio 18 d. Estijos Respublika atsakyme į pagrįstą nuomonę nurodė nesutinkanti su Europos Komisijos nuomone, Europos Komisijos Estijos Respublikos pateikti argumentai neįtikino, todėl Europos Komisija kreipėsi į ESTT (*Europos Komisija prieš Estijos Respubliką*, 2012, 19 ir 21 punktai).

Atsižvelgiant į sprendimus, kuriuose buvo konstatuotas Estijos Respublikos įsipareigojimų neįvykdymas, galima pastebėti, kad pirmoje byloje, kurioje buvo priimtas sprendimas 2009 m. rugsėjo 3 d. byloje *Europos Komisija prieš Estijos Respubliką* (*Europos Komisija prieš Estijos Respubliką*, 2009), Estijos Respublika, bandydama įtikinti Europos Komisiją atsiimti ieškinį pateikė net įstatymo projektą; antroje byloje, kurioje buvo priimtas sprendimas 2010 m. liepos 29 d. byloje *Europos Komisija prieš Estijos Respubliką* (*Europos Komisija prieš Estijos Respubliką*, 2010), įstatymo projekto nepateikė, tačiau informavo, kad toks įstatymo projektas yra rengiamas bei informavo, jog direktyvos perkėlimo procesas vyksta; trečioje byloje, kurioje buvo priimtas sprendimas 2012 m. gegužės 10 d. byloje *Europos Komisija prieš Estijos Respubliką* (*Europos Komisija prieš Estijos Respubliką*, 2012), Estijos Respublika visiškai nesutiko su Europos Komisijos pozicija. Teigtina, kad Estijos Respublikos veiksmai tokie kaip įstatymo projekto pateikimas ar jo rengimas Europos Komisijos neįtikino, nes pats faktas, kad yra neperkeltos direktyvos suponuoja, kad įsipareigojimams neįvykdyti²⁸, o Europos

²⁸ Atkreiptinas dėmesys, kad ieškinys dėl įsipareigojimų neįvykdymo gali būti pareikštas tik tuomet, jei atitinkama valstybė narė neatsižvelgė į Europos Komisijos pagrįstą nuomonę per joje nustatytą terminą. Be to, įsipareigojimų neįvykdymas turi būti vertinamas atsižvelgiant į padėtį valstybėje narėje pagrįstoje nuomonėje nustatyto termino pabaigoje (žr. Generalinės advokatės Juliane Kokott išvadą, *Europos Komisija prieš Ispanijos Karalystę*, 2020, 90 punktą). Be kita ko, Teisingumo Teismas neatsižvelgia į vėliau įvykusius pasikeitimus (žr. sprendimą *Europos Komisija prieš Austrijos Respubliką*, 2019, 48 punktą).

Komisija siekdama užkardyti bet koki Estijos Respublikos piktnaudžiavimą procesine padėtimi kreipėsi į ESTT, kad nebūtų vilkinamas direktyvos perkėlimo procesas. Taip pat pastebėtina, kad ne visuomet valstybė narė sutinka su Europos Komisijos pozicija, kas pasireiškė trečiosios bylos atveju.

Remiantis šiame darbe atliktu ESTT nutarčių tyrimu, Europos Komisijai atsiėmus ieškinį, pateiktą prieš Estijos Respubliką, ir jo duomenimis, galima pastebėti, kad iš viso ESTT yra priėmus 18 nutarčių Estijos Respublikos atžvilgiu, iš kurių 14 buvo priimtos dėl neįgyvendinimo, o tai suponuoja idėją, kad daugumą Europos Komisijos ieškinių pagrindą sudarė direktyvų neįgyvendinimo problemos, skirtingai nei neteisingas taikymas, kurio atveju tik keturios nutartys buvo priimtos Europos Komisijai atsiėmus ieškinį. Be to, iš visų 18 nutarčių nustatyta, kad nuo ieškinio pateikimo iki ieškinio atsiėmimo, kai Estijos Respublika ėmėsi veiksmų įsipareigojimams vykdyti, mažiausias laikotarpis buvo 103 kalendorinės dienos, o ilgiausiai užtrukęs procesas nuo pateikimo ieškinio iki atsiėmimo 443 kalendorinės dienos.

Ilgiausią laikotarpį trukęs procesas nuo ieškinio pateikimo iki Europos Komisijos pareiškimo atsiimti ieškinį, kurio pagrindu buvo priimta 2014 m. rugpjūčio 18 d. nutartis byloje *Europos Komisija prieš Estijos Respubliką*, kuria ESTT pirmininkas nutarė išbraukti šią bylą iš ESTT registro, kadangi Europos Komisija atsiėmė ieškinį dėl Estijos Respublikos elgesio, nes pastaroji ėmėsi būtinų priemonių savo įsipareigojimams vykdyti tik po ieškinio pateikimo (*Europos Komisija prieš Estijos Respubliką*, 2014, 4 punktas). Ieškinys pateiktas dėl direktyvos neįgyvendinimo, galimas pažeidimas įsisteigimo laisvės srityje (žr. Priedą Nr. 9).

Trumpiausią laikotarpį trukęs procesas nuo ieškinio pateikimo iki Europos Komisijos pareiškimo atsiimti ieškinį, kurio pagrindu buvo priimta 2010 m. sausio 18 d. nutartis byloje *Europos Komisija prieš Estijos Respubliką*, kuria ESTT pirmininkas nutarė išbraukti iš registro, kadangi Europos Komisija atsisakė ieškinio, nes Estijos Respublika ėmėsi būtinų priemonių įsipareigojimams įvykdyti tik pateikus ieškinį ESTT (*Europos Komisija prieš Estijos Respubliką*, 2010, 4 punktas). Ieškinys pateiktas dėl direktyvos neįgyvendinimo, galimas pažeidimas socialinės politikos srityje (žr. Priedą Nr. 9).

Taigi tiek trumpiausią, tiek ilgiausią laikotarpį trukęs procesas buvo susijęs su neįgyvendinimu, tačiau skirtingose srityse. Nebūtinai procesas dėl įsipareigojimų neįvykdymo baigiasi ESTT sprendimu, kuriame konstatuojamas pažeidimas, o Estijos Respublikos atveju dauguma ir baigėsi ESTT nutartimi išbraukti bylą iš registro, t. y. Europos Komisijai atsiėmus ieškinį.

Be to, iš 18 nutarčių, kurių 14 buvo priimtos dėl neįgyvendinimo, dažniausiai vyraujančios sritys šios: įsisteigimo laisvė, socialinė politika, aplinka ir teisės aktų derinimas, kurių yra po 3 atvejus, mažiausią dalį sudaro: transportas ir laisvė teikti paslaugas. Analizuojant 4 nutartis, kurios buvo priimtos dėl neteisingo taikymo, dažniausiai vyraujanti sritis: aplinka (atliekos) ir tik vienas atvejis teisės aktų derinimo srityje (žr. Priedą Nr. 9). Pastebėtina, kad Estijos Respublika dažniausiai imasi priemonių laikytis įsipareigojimų po Europos Komisijos ieškinio pateikimo, kadangi, kaip nustatyta, yra tik 3 atvejai, kai Estijos Respublikai ESTT sprendimu buvo konstatuotas įsipareigojimų neįvykdymas (žr. šio darbo 3.1.3 poskyrį).

Atlikus visų Baltijos šalių patirties ESTT analizę (žr. šio darbo 3.1.1 poskyryje, 3.1.2 poskyryje ir 3.1.3 poskyryje) galima teigti, kad Latvijos Respublikai geriausiai iš visų trijų valstybių narių sekasi laikytis prisiimtų įsipareigojimų, kadangi per tokį ilgą laikotarpį buvo konstatuotas tik 1 pažeidimas ESTT (žr. Priedą Nr. 4). Lietuvos Respublikos atveju buvo inicijuoti ir pateikti 3 ieškiniai ir visus juos išnagrinėjęs ESTT nusprendė, kad Lietuvos Respublika neįvykdė įsipareigojimų, tačiau lyginant šių dviejų valstybių narių patirtį su Estijos Respublika, prieš kurią buvo pateikta 21 ieškinys dėl įsipareigojimų neįvykdymo iš jų buvo konstatuoti tik 3 pažeidimai, tačiau ESTT buvo priėmus 18 nutarčių, Europos Komisijai atsiėmus ieškinį, tai leidžia teigti, kad daugiausiai dėl įsipareigojimų neįvykdymo ieškinių buvo pateikta prieš Estijos Respubliką (žr. Priedą Nr. 4 ir Priedą Nr. 9). Praktiškai visos valstybės narės stengiasi laikytis prisiimtų įsipareigojimų, kadangi per tokį ilgą laikotarpį nuo įstojimo į Europos Sąjungą tokie skaičiai nėra dideli.

3.1.4. Lenkijos Respublikos patirtis Teisingumo Teisme

Ištyrus Lenkijos Respublikos patirtį ESTT nustatyta, kad Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką buvo pateikusi iš viso 85 ieškinius dėl įsipareigojimų neįvykdymo, iš kurių vis dar neišnagrinėti yra 2, o 39 iš 85 baigėsi ESTT nutartimi išbraukti bylą iš registro, o tai reiškia, kad Europos Komisija atsiėmė ieškinį, kadangi valstybė narė ėmėsi būtinų priemonių laikytis įsipareigojimų. Taip pat iš 85 ieškinių 41 baigėsi ESTT sprendimais, kuriais buvo konstatuotas Lenkijos Respublikos įsipareigojimų neįvykdymas, tačiau lyginant su kitomis 13 valstybių narių Lenkijos Respublika vienintelė, kuriai toks didelis skaičius ieškinių buvo pateiktas, ir vienintelė, kuriai buvo toks didelis skaičius konstatuotų pažeidimų (žr. Priedą Nr. 4).

Kaip ir minėta, Lenkijos Respublikai buvo pateikta daugiausiai ieškinių, kurie baigėsi sprendimais pripažinti, kad Lenkijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų. Pagrindinė sritis, kurioje konstatuojami pažeidimai – aplinkos (iš viso 11), teisės aktų derinimo, apmokestinimo, transporto srityje (po 5 sprendimus), sutarčių principų, tikslų ir užduočių, pramonės politikos, įsisteigimo laisvės srityje – po 3 ESTT sprendimus, laisvo prekių judėjimo srityje – 2, ir likusios sritys konkurencija ir laisvas kapitalo judėjimas, kuriose tik po 1 sprendimą, todėl apibendrinant visa tai, kas išdėstyta, galima teigti, kad pagrindinė vyraujanti sritis, kurioje Lenkijos Respublikai buvo konstatuoti pažeidimai, yra aplinkos srityje (žr. Priedą Nr. 11).

Pažymėtina, kad Lenkijos Respublikos atveju taip pat ESTT yra priėmęs 39 nutartis išbraukti bylą iš registro, Europos Komisijai atsiėmus ieškinį, iš kurių net 33 sudaro nutartys dėl neįgyvendinamų teisės aktų ir tik 3 dėl netinkamo įgyvendinimo, 2 nesilaikymo Europos Sąjungos teisėje nustatytų pareigų bei 2 neteisingo taikymo. Kaip ir minėta, prieš Lenkijos Respubliką buvo pateikti iš viso 85 ieškiniai, tai sudaro pagrindą teigti, kad apie 1/2 visų Lenkijos Respublikai pateiktų ieškinių baigėsi ESTT nutartimi išbraukti bylą iš registro, o tai reiškia, kad ėmėsi reikiamų priemonių įsipareigojimų įgyvendinimui. Pagrindinės vyraujančios sritys nutartyse dėl neįgyvendinimo: aplinkos srityje - 7 nutartys, teisės aktų derinimo srityje - 6 nutartys, socialinės politikos srityje - 2 nutartys, energijos srityje - 3 nutartys, transporto srityje - 4 nutartys, įsisteigimo laisvės srityje - 5 nutartys, ir intelektinėje, pramoninėje ir komercinėje srityje, laisvės teikti paslaugas srityje, žemės ūkio ir žuvininkystės srityje, laisvės saugumo ir teisingumo erdvės srityje, apmokestinimo srityje, institucijas reglamentuojančių nuostatų srityje po 1 nutartį.

Todėl pagrindinės vyraujančios sritys: aplinka, teisės aktų derinimas, įsisteigimo laisvė ir transportas. Lenkijos Respublikos atveju ESTT yra priėmęs įvairiausiose srityse nutarčių, kuriomis Europos Komisija atsiėmė savo ieškinį. Galima tik pasvarstyti, kas būtų, jeigu Lenkijos Respublika būtų nesiėmusi reikiamų priemonių ir Europos Komisija nebūtų atsiėmusi ieškinio, kadangi statistika tokiu atveju Lenkijos Respublikos būtų itin prasta, kadangi tai sudarytų rekordinį skaičių ESTT sprendimų, kuriuose būtų konstatuoti Europos Sąjungos teisės pažeidimai. Taip pat ištyrus visų 39 nutarčių laikotarpius nuo Europos Komisijos ieškinio pateikimo iki Europos Komisijos pareiškimo atsiimti ieškinį, nes Lenkijos Respublika ėmėsi reikiamų priemonių, kurie buvo skaičiuojami kalendorinėmis dienomis, nustatyta, kad ilgiausias laikotarpis buvo 753 kalendorinės dienos ir mažiausias laikotarpis 67 dienos (žr. Priedą Nr. 10).

Procesas, kurio pagrindu 2009 m. rugpjūčio 25 d. buvo priimta ESTT nutartis byloje *Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką* išbraukti iš registro, nes Europos Komisija atsiėmė ieškinį, buvo nagrinėjama ilgiausią laikotarpį (*Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką*, 2009). Ieškinys pateiktas dėl neteisingo taikymo, aplinkos srityje (žr. Priedą Nr. 10).

Procesas, kurio pagrindu 2009 m. rugsėjo 14 d. buvo priimta nutartis byloje *Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką* išbraukti iš registro, nes Europos Komisija atsiėmė ieškinį, buvo nagrinėjama trumpiausią laikotarpį (*Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką*, 2009). Ieškinys pateiktas dėl neįgyvendinimo, energijos srityje (žr. Priedą Nr. 10).

Pastebėtina, kad šiuo metu yra 2 bylos, neišnagrinėtos ESTT, o iš viso yra tik 3 ieškiniai, kurie buvo atmesti. Remiantis atliktu darbo autorės tyrimu, nustatyta, kad prieš Lenkijos Respubliką visi pateikti ieškiniai buvo pagal SESV 258 straipsnį, tačiau nė karto nebuvo pateikti pagal nustatytas naujoves, t. y. SESV 260 straipsnio 2 dalį bei 260 straipsnio 3 dalį (žr. Priedą Nr. 4 ir Priedą Nr. 5).

3.1.5. Čekijos Respublikos patirtis Teisingumo Teisme

Pažymėtina, kad, vadovaujantis oficialiais ESTT duomenimis, Čekijos Respublikai nebuvo iškelta nė viena pažeidimo nagrinėjimo procedūra (Rezultatų sąrašas, 2021), o tai reiškia, kad yra valstybių narių, kurios visiškai laikosi prisiimtų įsipareigojimų.

3.1.6. Kipro Respublikos patirtis Teisingumo Teisme

Pastebėtina, kad Kipro Respublikai, taip kaip ir Čekijos Respublikai, nei pagal Europos Komisijos ieškinį, nei pagal valstybės narės ieškinį nebuvo pradėtas procesas dėl įsipareigojimų neįvykdymo ESTT (Rezultatų sąrašas, 2021). Tokie duomenys tik patvirtina šių abiejų valstybių narių pranašumą prieš kitas valstybes nares laikantis prisiimtų įsipareigojimų.

Viena vertus, tai gali suponuoti idėją, kad tiek Čekijos Respublika, tiek Kipro Respublika stebėdama kitų valstybių narių pažeidimus stengiasi nekartoti kitų valstybių narių padarytų klaidų, tačiau, kita vertus, tai nereiškia, kad ateityje tų įsipareigojimų neįvykdymo negali kilti.

Atsižvelgiant į darbo autorės atliktą tyrimą ir dabartinius duomenis, Čekijos Respublika ir Kipro Respublika yra vienintelės šalys iš visų trylikos valstybių narių,

kurioms nebuvo pateiktas nė vienas ieškinys dėl įsipareigojimų neįvykdymo ESTT, tačiau tai nereiškia, kad visiškai pažeidimų nebuvo, kadangi tam tikrais atvejais procesas dėl įsipareigojimų neįvykdymo gali pasibaigti ir ikiteisminės procedūros metu net procesui nenukeliavus iki ESTT (žr. Priedą Nr. 4).

3.1.7. Maltos Respublikos patirtis Teisingumo Teisme

Maltos Respublika pagal plotą yra mažiausia Europos Sąjungos valstybė narė (Gyvenimas ES, 2021), tačiau patirtis ESTT nėra mažiausia lyginant su kitomis valstybėmis narėmis, pavyzdžiui, Kipro Respublika, kuri pagal dydį yra trečioji šalis (Gyvenimas ES, 2021) ir viena iš mažųjų valstybių narių, prieš kurią nebuvo pateiktas nei vienas ieškinys dėl įsipareigojimų neįvykdymo. Tokia aplinkybė sudaro pagrindą manyti, kad valstybės narės dydis dar nereiškia, kad gali lemti mažesnę pažeidimo atsiradimo riziką. Ištyrus Maltos Respublikos patirtį ESTT nustatyta, kad prieš Maltos Respubliką iš viso buvo pateikta 16 ieškinių dėl įsipareigojimų neįvykdymo, iš kurių 5 baigėsi ESTT sprendimu, kuriuo buvo konstatuotas įsipareigojimų neįvykdymas. Pažymėtina, kad didesnę dalį jurisprudencijos sudaro ESTT nutartys išbraukti bylą iš registro, Europos Komisijai atsiėmus ieškinį, tai reiškia, kad Maltos Respublika dažniausiai imasi reikiamų priemonių ir kad Europos Komisijos ieškinys šią valstybę narę dažnu atveju paskatina laikytis įsipareigojimų pagal Europos Sąjungos teisę. Taip pat trys ieškiniai dėl įsipareigojimų neįvykdymo buvo atmesti (žr. Priedą Nr. 4).

ESTT sprendimai, kuriuose buvo konstatuotas Maltos Respublikos įsipareigojimų neįvykdymas, buvo priimti bylose, kuriose pagrindinė vyraujanti sritis yra aplinka, kadangi iš visų 5 sprendimų, kuriuose buvo konstatuoti pažeidimai, visi buvo konstatuoti aplinkos srityje, taip pat ir nutarčių, kuriomis baigėsi procesas Europos Komisijai atsiėmus ieškinį: 4 susijusios su aplinkos sritimi, 3 su laisvės, saugumo ir teisingumo erdve, 1 atvejis susijęs su transporto sritimi. Taigi Maltos Respublikos atveju galimi ir konstatuoti pažeidimai dažniausiai yra aplinkos srityje (žr. Priedą Nr. 12 ir Priedą Nr. 13).

Atsižvelgiant į laikotarpius nuo Europos Komisijos ieškinio pateikimo iki pareiškimo ESTT atsiimti ieškinį, ištyrus nustatyta, kad ilgiausiai truko procesas 494 kalendorines dienas, o trumpiausiai trukusį laikotarpį sudaro 115 kalendornių dienų.

ESTT pirmininko 2007 m. rugpjūčio 29 d. nutartimi byloje *Europos Komisija prieš Maltos Respubliką* buvo nutarta bylą išbraukti iš registro, kadangi Maltos Respublika Europos Komisijai pateikus ieškinį ESTT ėmėsi priemonių įsipareigojimams vykdyti, o Europos Komisija atsiėmė savo pateiktą ieškinį (*Europos Komisija prieš Maltos*

Respublika, 2007), procesas iki šios nutarties priėmimo užtruko ilgiausią laikotarpį. Ieškinys pateiktas dėl neįgyvendinimo, galimo pažeidimo aplinkos srityje (žr. Priedą Nr. 13).

ESTT pirmininko 2009 m. lapkričio 12 d. priimta nutartis byloje *Europos Komisija prieš Maltos Respubliką*, kadangi Europos Komisija atsiėmė savo ieškinį, nes Maltos Respublika ėmėsi priemonių tik po Europos Komisijos pateikto ieškinio, procesas iki šios nutarties priėmimo užtruko trumpiausią laikotarpį (*Europos Komisija prieš Maltos Respubliką*, 2009). Ieškinys pateiktas dėl neteisingo taikymo ir galimo pažeidimo aplinkos srityje (žr. Priedą Nr. 13).

3.1.8. Slovakijos Respublikos patirtis Teisingumo Teisme

Slovakijos Respublikos patirtį ESTT sudaro iš viso 17 Europos Komisijos ieškinių, iš kurių 2 yra neišnagrinėti, 5 baigėsi ESTT sprendimu, kuriuose buvo konstatuoti pažeidimai, 7 baigėsi ESTT nutartimi išbraukti bylą iš registro, kadangi Slovakijos Respublika ėmėsi priemonių įsipareigojimų vykdymui užtikrinti, tačiau 3 Europos Komisijos ieškiniai buvo atmesti (žr. Priedą Nr. 4).

Pažymėtina, kad, skirtingai nei Baltijos šalių, Lenkijos Respublikos, Čekijos Respublikos, Kipro Respublikos, Maltos Respublikos atveju, kurioms visi ieškiniai buvo pateikti pagal SESV 258 straipsnį ir kuriuose buvo ESTT sprendimu konstatuoti pažeidimai, Slovakijos atveju, nors pagal SESV 260 straipsnio 3 dalį nebuvo pateiktas ieškinys, tačiau vienas ieškinys baigėsi ESTT sprendimu, kuriame buvo konstatuotas pažeidimas, pateiktas pagal SESV 260 straipsnio 2 dalį, t. y. naujovę, kuri buvo įtvirtinta po Lisabonos sutarties įsigaliojimo (žr. šio darbo II struktūrinę dalį) (žr. Priedą Nr. 5).

ESTT sprendimas, kuriame ieškinys buvo pateiktas pagal SESV 260 straipsnio 2 dalį.

ESTT 2018 m. liepos 4 d. sprendimu (kalbama apie ESTT antrąjį sprendimą, kuriuo sprendžiama dėl finansinių sankcijų) byloje *Europos Komisija prieš Slovakijos Respubliką* nusprendė, kad Slovakijos Respublika nesiėmusi visų priemonių 2013 m. balandžio 25 d. sprendimui byloje *Europos Komisija prieš Slovakijos Respubliką* (C-331/11) įvykdyti, Slovakijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal SESV 260 straipsnio 1 dalį, be to, nusprendė, kad jeigu konstatuotas įsipareigojimų neįvykdymas išlieka ir sprendimo paskelbimo dieną, priteisti iš Slovakijos Respublikos sumokėti 5 000 Eur periodinę baudą už kiekvieną dieną, kai vėluojama imtis būtinų priemonių sprendimui įvykdyti, skaičiuojant nuo byloje sprendimo paskelbimo dienos iki visiško

2013 m. balandžio 25 d. sprendimo *Europos Komisija prieš Slovakijos Respubliką* (C-331/11) įvykdymo. Taip pat priteisti iš Slovakijos Respublikos sumokėti Europos Komisijai 1 000 000 Eur vienkartinę sumą (*Europos Komisija prieš Slovakijos Respubliką*, 2018, 107 punktas). ESTT 2013 m. balandžio 25 d. sprendimu byloje *Europos Komisija prieš Slovakijos Respubliką* (C-331/11) (kalbama apie ESTT pirmąjį sprendimą, kuriuo konstatuotas pažeidimas) nusprendė, kad leidusi eksploatuoti atliekų savartyną „Žilina-Pahaves Chlmecas“ be sąvartyno sutvarkymo plano ir nepriėmusi galutinio sprendimo dėl sąvartyno tolesnio eksploatavimo pagal patvirtintą sutvarkymo planą, Slovakijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų. Procesas prasidėjo 2013 m. balandžio 30 d., kai raštu Europos Komisija paprašė Slovakijos Respublikos pateikti informaciją apie priemones, kurių imtasi tam sprendimui (turima omenyje, kuriame konstatuotas pažeidimas) įvykdyti ir galimų papildomų priemonių patvirtinimo tvarkaraštį, kreipimosi tikslas buvo patikrinti, kaip įvykdytas pirmasis sprendimas, kuriuo buvo konstatuotas Slovakijos Respublikos įsipareigojimų neįvykdymas. 2013 m. birželio 7 d. atsakymu Slovakijos Respublika nurodė, kad 2013 m. gegužės 31 d. administracinės institucija, pradėjo naują procedūrą siekdama, kad būtų pakeistas integruotasis leidimas įrengti sąvartyną, be to, nurodė, kad ketina uždaryti sąvartyną ir užtikrinti, kad jis būtų stebimas, o galutinis sprendimas šiuo klausimu bus priimtas ne vėliau kaip 2013 m. spalio 31 d. 2013 m. lapkričio 21 d. Europos Komisija išsiuntė oficialų pranešimą primindama Slovakijos Respublikai, jog ji neįvykdė savo pareigų pagal sprendimą C-331/11, ir paprašė pateikti pastabas per du mėnesius nuo pranešimo gavimo dienos, 2014 m. sausio 13 d. Slovakijos Respublika atsakydama informavo, kad 2013 m. spalio 21 d. buvo priimtas sprendimas dėl sąvartyno 2a ir 2b dalių uždarymo ir rekultivavimo, tačiau procedūra dėl 2c dalies sustabdyta, dėl ginčo dėl nuosavybės teisės į žemės sklypus, taip pat nuo 2014 m. sausio 7 d. sąvartyne buvo uždrausta vykdyti veiklą. 2014 m. gegužės 5 d. Europos Komisija gavo Slovakijos pranešimą administracinės institucijos 2014 m. balandžio 10 d. priimtus sprendimus: 1) panaikino 2013 m. spalio 21 d. sprendimą ir perdavė nagrinėti iš naujo; 2) patvirtino laikinąsias apsaugos priemones ir nurodė nevykdyti jokios veiklos, susijusios su atliekų šalinimu, 2015 m. gegužės 6 d. Slovakijos Respublika nurodė, kad sąvartyno uždarymo data – 2015 m. gruodžio mėn. vidurys. 2015 m. gruodžio 23 d. pateikė Europos Komisijai atnaujintą poveikio vertinimo procedūros tvarkaraštį ir nustatė, kad 2016 m. gegužės mėn. yra sprendimo dėl galutinio uždarymo priėmimo data. 2016 m. rugpjūčio 26 d. Slovakijos Respublika informavo, kad 2016 m. rugpjūčio 15 d. administracinė institucija uždarė sąvartyno 2a ir 2b dalis ir nusprendė nutraukti sąvartyno eksploatavimą, vėliau infomavo, kad administracinės institucijos

patvirtino sprendimą, tačiau 2016 m. rugpjūčio 15 d. ir 2016 m. lapkričio 9 d. sprendimai apskūsti, tačiau Europos Komisijai nurodė, kad tai nesustabdo jų vykdymo. Europos Komisija manydama, kad Slovakijos Respublika per nustatytą terminą nesiėmė priemonių, būtinų sprendimui priimtam byloje C-331/11 įvykdyti, pagal SESV 260 straipsnio 2 dalį pateikė ieškinį ESTT, nors vėliau ir Slovakijos Respublika pateikė papildomos informacijos apie priemones, tačiau Europos Komisijos tai neįtikino ir ji paliko visus savo ieškinio reikalavimus (*Europos Komisija prieš Slovakijos Respubliką*, 2018, 8-21 punktai). Atkreiptinas dėmesys, kadangi šios darbo dalies tikslas yra iliustruoti pirmoje ir antroje dalyje pateiktą teoriją, į tai, kad iš SESV 260 straipsnio 2 dalies (naujovė) pašalintas pagrįstos nuomonės pateikimo etapas, taip ir minėtame ESTT sprendime nurodyta, kad prieš kreipdamasi į ESTT ikiteisminės procedūros metu Europos Komisija pateikė tik oficialų pranešimą.

Ištyrus tiek ESTT sprendimus, kuriuose buvo konstatuoti pažeidimai, tiek nutartis, kuriomis baigėsi procesas dėl įsipareigojimų neįvykdymo, pastebėtina, kad aplinkos srityje buvo priimtas 1 ESTT sprendimas ir 2 nutartys. Likusieji ESTT sprendimai, kuriuose buvo konstatuotas pažeidimas, yra įvairiose srityse, t. y. tiek teisės aktų derinimo, tiek konkurencijos, tiek transeuropinių tinklų, tiek institucijas reglamentuojančių nuostatų srityje. Skirtingai nutartyse, kuriomis Europos Komisija atsiėmė ieškinį, vyrauja kitokios sritys: sutarčių principų, tikslų ir užduočių sritis, transporto, pramonės politikos ir įsisteigimo laisvės sritis (žr. Priedą Nr. 14 ir Priedą Nr. 15).

Taigi, atsižvelgiant į išdėstytas aplinkybes, aplinkos sritis yra kaip viena pagrindinių sričių, dėl kurios inicijuojamas procesas, tačiau kartu dominuoja įvairios sritys, kuriuose galimai atliekami pažeidimai. Atkreiptinas dėmesys, kad Slovakijos Respublika vienintelė valstybė narė iš visų valstybių narių, tapusių Europos Sąjungos narėmis 2004 m., 2007 m. ir 2013 m., kuriai buvo pateiktas ieškinytis dėl įsipareigojimų neįvykdymo pagal SESV 260 straipsnio 2 dalį (žr. Priedą Nr. 5).

3.1.9. Slovėnijos Respublikos patirtis Teisingumo Teisme

Slovėnijos Respublikos patirtį ESTT sudaro 24 ieškiniai, iš kurių 11 baigėsi ESTT sprendimu, kuriuo buvo konstatuotas Slovėnijos Respublikos įsipareigojimų neįvykdymas, o didžioji dalis 13 ieškinių, kurie buvo pateikti, Europos Komisijos buvo atsiimti. Tokie duomenys leidžia teigti, kad Slovėnijos Respubliką iš tikrųjų Europos

Komisijos kreipimasis su ieškiniu paskatina laikytis įsipareigojimų. Taip pat nė vienas ieškinytis nebuvo atmestas ir nė vienas šiuo metu nėra nagrinėjamas (žr. Priedą Nr. 4).

Nustatyta, kad iš visų 11 prieš Slovėnijos Respubliką pateiktų ieškinių 10 iš jų buvo pateikti pagal SESV 258 straipsnį, tačiau vienas ieškinytis, kuris baigėsi ESTT sprendimu, kuriame buvo konstatuotas pažeidimas, buvo pateiktas pagal SESV 258 straipsnį ir 260 straipsnio 3 dalį (žr. Priedą Nr. 5).

ESTT sprendimas, kuriame ieškinytis buvo pateiktas pagal SESV 258 straipsnį ir 260 straipsnio 3 dalį, kuri siejama su naujove, įtvirtinta įsigaliojus Lisabonos sutarčiai procese dėl įsipareigojimų neįvykdymo (žr. šio darbo II struktūrinę dalį).

ESTT 2021 m. sausio 31 d. sprendimu byloje *Europos Komisija prieš Slovėnijos Respubliką* nusprendė, kad iki pagrįstoje nuomonėje nustatyto termino pabaigos nepriėmę įstatymų ir kitų teisės aktų, būtinų laikytis 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/65/ES dėl finansinių priemonių rinkų, kuria iš dalies keičiamos Direktyva 2002/92/EB ir Direktyva 2011/61/EB, iš dalies pakeistos 2016 m. birželio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/1034, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2014/65/ES dėl finansinių priemonių rinkų (toliau - *Direktyvos 2014/65/EB, iš dalies pakeistos Direktyva 2016/1034*), bet kuriuo atveju nepranešusi apie juos Europos Komisijai, Slovėnijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų, taip pat nusprendė priteisti iš Slovėnijos Respublikos 750 000 Eur vienkartinę sumą (*Europos Komisija prieš Slovėnijos Respubliką*, 2021, 89 punktas), (šiuo atveju naujovė – SESV 260 straipsnio 3 dalis, kaip ir matoma, buvo ne tik konstatuotas Slovakijos Respublikos įsipareigojimų neįvykdymas, bet kartu buvo ir paskirta finansinė sankcija). Procesas prasidėjo, kadangi pasibaigus Direktyvos 2014/65/EB perkėlimo terminui (2017 m. liepos 3 d.) Europos Komisija nebuvo gavusi informacijos apie įstatymus ir kitus teisės aktus, būtinus laikytis Direktyvos 2014/65/EB, iš dalies pakeistos Direktyva 2016/1034. 2017 m. rugsėjo 26 d. Europos Komisija išsiuntė oficialų pranešimą, o Slovėnijos Respublika 2017 m. lapkričio 23 d. pateiktame atsakyme nurodė, kad tą dieną perkėlimo į nacionalinę teisę priemonės buvo rengiamos ir turėjo būti priimtos 2018 m. balandžio mėn., todėl Europos Komisija 2018 m. sausio 26 d. pateikė pagrįstą nuomonę, ragindama imtis būtinų priemonių. Slovėnijos Respublika prašė pratęsti terminą pagrįstai nuomonei pateikti, tačiau Europos Komisija jį atmetė, todėl Slovėnijos Respublika pateikė atsakymą, kuriame nurodė, kad procedūra vyksta ir turėtų būti užbaigta 2018 m. balandžio mėn., ir pridėjo įstatymo projektus. 2018 m. rugpjūčio 1 d. Slovėnijos Respublika informavo Europos Komisiją apie pirmalaikius rinkimus ir paprašė Europos Komisijos supratingumo, kiek tai susiję su perkėlimo priemonių priėmimu, be to, nurodė, kad

užbaigs visas procedūras iki 2018 m. rugsėjo mėn. pabaigos. Europos Komisija 2018 m. spalio 5 d. nusprendė pateikti ieškinį ESTT, kuriuo prašė konstatuoti ne tik įsipareigojimų neįvykdymą, tačiau ir nurodyti sumokėti vienkartinę sumą ir periodinę baudą už kiekvieną dieną. Vėliau Europos Komisija atsisakė savo reikalavimo dėl periodinės baudos už kiekvieną dieną, kadangi 2018 m. gruodžio 6 d. visiškai perkėlus Direktyvas 2014/65 ir 2016/1034 prašymas neteko dalyko (*Europos Komisija prieš Slovėnijos Respubliką*, 2021, 5-10 punktai). Nors Europos Komisijai kreipusis į Slovėnijos Respubliką, Slovėnijos Respublika pateikė įstatymo projektą ir prašė Europos Komisijos palaukti, kol įvyks rinkimai, tačiau Europos Komisija laikydamasi savo pozicijos nepaisant to kreipėsi su ieškiniu į ESTT.

Išanalizavus Slovėnijos Respublikos sritis, kuriose ESTT sprendimu buvo konstatuoti pažeidimai, buvo nustatyta, kad pagrindinė sritis yra aplinka (patenkinti 6 Europos Komisijos ieškiniai). Taip pat nemažą dalį sudaro ir pažeidimai, konstatuoti įsisteigimo laisvės srityje (patenkinti 3 Europos Komisijos ieškiniai). Po vieną kartą pažeidimai buvo konstatuoti trijose srityse, t. y. transporto, privilegijų ir imunitetų srityje. Tai reiškia, kad daugiausia Slovėnijos Respublikos pažeidimų buvo padaromi aplinkos srityje. Skirtingai ESTT nutartys, Europos Komisijai atsiėmus ieškinį aplinkos sritis nėra pagrindinė sritis, tačiau kaip pagrindinė pažeidimų sritį galima išskirti teisės aktų derinimo – 6 sprendimai. Be to, laisvo darbuotojų judėjimo srityje – 2 nutartys, o kitose po 1 nutartį: aplinkos, finansinių nuostatų (nuosavyse ištekliuose), energijos, transporto, žemės ūkio ir žemės ūkio ir žuvininkystės srityje (žr. Priedą Nr. 14 ir Priedą Nr. 15).

Taigi Slovėnijos Respublikos atveju buvo priimtas vienas ESTT sprendimas pagal SESV 258 straipsnį ir 260 straipsnio 3 dalį, lyginant su kitomis: Baltijos šalimis, Lenkijos Respublika, Čekijos Respublika, Kipro Respublika, Maltos ir Slovakijos atveju visi ieškiniai buvo pateikti pagal SESV 258 straipsnį.

3.1.10. Vengrijos Respublikos patirtis Teisingumo Teisme

Vengrijos Respublikos patirtį ESTT sudaro 29 ieškiniai dėl įsipareigojimų neįvykdymo, iš kurių 14 baigėsi ESTT sprendimu, kuriame buvo konstatuotas pažeidimas, ir iš kurių 9 baigėsi nutartimi išbraukti iš registro, kadangi Europos Komisija atsiėmė ieškinį. Taigi tai reiškia, kad daugumoje Vengrijos Respublikos atvejų yra konstatuojami pažeidimai, tačiau Europos Komisijos kreipimasis nėra itin stimuliuojantis veiksnys Vengrijos Respublikai imtis reikiamų priemonių ir laikytis prisiimtų įsipareigojimų. Prieš Vengrijos Respubliką šiuo metu yra neišnagrinėtos 4 bylos ir tai didžiausias skaičius neišnagrinėtų

bylų, lyginant su kitomis, pavyzdžiui: Lenkijos Respublika, Slovakijos Respublika, Bulgarijos Respublika, kurių atveju yra po 2 neišnagrinėtas bylas. Likusiųjų, t. y. Baltijos šalių, Čekijos Respublikos, Kipro Respublikos, Maltos Respublikos, Slovėnijos Respublikos bei Rumunijos Respublikos ir Kroatijos Respublikos, atveju šiuo metu nagrinėjamų bylų nėra (žr. Priedą Nr. 4).

Atkreiptinas dėmesys, kad Europos Komisija prieš Vengrijos Respubliką visus 14 ieškinių buvo pateikusi pagal SESV 258 straipsnį (žr. Priedą Nr. 5). Pagrindinė sritis, kurioje konstatuoti pažeidimai, yra įsisteigimo laisvės srityje. Po 2 pažeidimus apmokestinimo ir laisvo kapitalo judėjimo srityje. Kiti pažeidimai įvairiausiose srityse: aplinkos, laisvės, saugumo ir teisingumo erdvėje, energijos, teisės aktų derinimo, sutarčių principų, tikslų ir užduočių, transporto, pramonės politikos srityse. (žr. Priedą Nr. 14).

3.2. 2007 m. bei 2013 m. įstojusių į Europos Sąjungą valstybių narių patirtis Teisingumo Teisme

Ne mažiau svarbu išskirti ir tai, kad 2007 m. sausio 1 d. Europos Sąjungą papildė dar dvi valstybės narės, t. y. Bulgarijos Respublika ir Rumunijos Respublika (27 ES valstybės narės, 2021). Taip pat 2013 m. liepos 1 d. įstojė į Europos Sąjungą ir Kroatijos Respublika (27 ES valstybės narės, 2021), todėl tyrimams ir apibendrinimams priskirtinos ir šios valstybės narės.

3.2.1. Bulgarijos Respublikos patirtis Teisingumo Teisme

Ištyrus Bulgarijos Respublikos patirtį ESTT nustatyta, kad prieš Bulgarijos Respubliką buvo pateikta iš viso 16 ieškinių dėl įsipareigojimų neįvykdymo, iš kurių 7 baigėsi ESTT sprendimu, kuriame buvo konstatuotas pažeidimas, ir iš kurių 6 baigėsi Europos Komisijos nutartimi, kadangi reikiamų priemonių Bulgarijos Respublika ėmėsi tik Europos Komisijai pateikus ieškinį (žr. Priedą Nr. 4).

Nustatyta, kad visi ieškiniai, kuriuos išnagrinėjus, buvo pripažinti Bulgarijos Respublikos įsipareigojimų neįvykdymai Europos Komisijos iniciatyva buvo pateikti pagal SESV 258 straipsnį, tačiau nė vienas iš jų nebuvo pateiktas pagal SESV 260 straipsnio 2 dalį ir 260 straipsnio 3 dalį išskirtas naujoves (žr. Priedą Nr. 5). Pagrindinė sritis, kurioje dažniausiai Europos Komisijai inicijavus procesą dėl įsipareigojimų neįvykdymo buvo nustatyti pažeidimai Bulgarijos Respublikos atžvilgiu, yra aplinka, kiti pažeidimai buvo nustatyti transporto ir pramonės politikos srityje. ESTT priimtomis

nutartimis išbraukti bylą iš registro, Europos Komisijai atsiėmus pateiktus ieškinius, daugiausiai buvo incijuotas procesas dėl pažeidimų, kurie buvo susiję su aplinkos ir teisės aktų derinimo sritimi. Taip pat ir 1 atvejis nustatytas įsisteigimo laisvės srityje (žr. Priedą Nr. 14 ir Priedą Nr. 15).

3.2.2. Rumunijos Respublikos patirtis Teisingumo Teisme

Prieš Rumunijos Respubliką Europos Komisija buvo pateikusi 11 ieškinių dėl įsipareigojimų neįvykdymo. Pastebėtina, kad nors daugumą jų Europos Komisija, ir pateikė prieš Rumunijos Respubliką, tačiau juos atsiėmė, o tai sudaro 6 atvejus. Skirtingai tik 4 ESTT sprendimai, kuriuose buvo konstatuotas Rumunijos Respublikos įsipareigojimų neįvykdymas. Tai leidžia teigti, kad iš tikrųjų Europos Komisijos kreipimasis su ieškiniu šią valstybę narę paskatina imtis reikiamų priemonių, kad būtų vykdomi prisiimti įsipareigojimai (žr. Priedą Nr. 4).

Atkreiptinas dėmesys, kad iš minėtų ieškinių, kurie baigėsi ESTT sprendimu, 1 ieškinys dėl įsipareigojimų neįvykdymo buvo pateiktas pagal SESV 258 straipsnį ir 260 straipsnio 3 dalį. Visi kiti ieškiniai buvo pateikti pagal SESV 258 straipsnį (žr. Priedą Nr. 5).

Išanalizavus nustatyta, kad tiek ESTT sprendimuose, kuriuose buvo konstatuoti pažeidimai, tiek Europos Komisijos pateiktų ieškinių, kurie buvo vėliau atsiimti, pagrindinė pažeidimų sritis susijusi abiemis atvejais – aplinka. Papildomai ESTT sprendimų atveju vienas pažeidimas buvo nustatytas finansinių nuostatų (nuosavų išteklių) srityje, kuris ir bus šiame darbe analizuojamas, kadangi tai ir yra ESTT sprendimas, kuriame Europos Komisija buvo pateikusi ieškinį pagal SESV 258 straipsnio ir 260 straipsnio 3 dalį. Europos Komisijos ieškiniai, kurie buvo pateikti ir vėliau atsiimti, susiję ir su kitomis sritimis, kuriose buvo galimi pažeidimai, t. y. įsisteigimo laisvės ir teisės aktų derinimo srityje (žr. Priedą Nr. 14 ir Priedą Nr. 15).

ESTT sprendimas, kuriame ieškinys buvo pateiktas pagal SESV 258 straipsnį ir 260 straipsnio 3 dalį.

ESTT 2020 m. liepos 16 d. sprendimu byloje *Europos Komisija prieš Rumunijos Respubliką* nusprendė, kad iki 2017 m. gruodžio 8 d. pagrįstoje nuomonėje nustatyto termino pabaigos nepriėmusi įstatymų ir kitų teisės aktų, būtinų, kad būtų laikomasi 2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2015/849 dėl finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencijos, kuria iš dalies keičiamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 648/2012 ir panaikinama

Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/60/EB bei Europos Komisijos direktyva 2006/70/EB (toliau – *Direktyva 2015/849*), ir todėl apie juos nepranešusi Europos Komisijai, Rumunijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų, taip pat nusprendė įpareigoti sumokėti 3 000 000 Eur vienkartinę sumą (*Europos Komisija prieš Rumunijos Respubliką*, 2020, 89 punktas). Procesas prasidėjo, kadangi pasibaigus Direktyvos 2015/849 numatytam perkėlimo terminui, t. y. 2017 m. birželio 26 d., Europos Komisija iš Rumunijos Respublikos nebuvo gavusi informacijos apie įstatymus ir kitus teisės aktus, būtinus, kad būtų laikomasi Direktyvos 2015/849. Europos Komisija 2017 m. liepos 19 d. išsiuntė oficialų pranešimą, o iš pateikto atsakymo buvo matyti, kad direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę priemonės buvo tik rengiamos, todėl Europos Komisija 2017 m. gruodžio 8 d. pateikė pagrįstą nuomonę, Rumunijos Respublikos prašymai pratęsti terminą pateikti atsakymą į pagrįstą nuomonę buvo atmesti, todėl Rumunijos Respublika pateikė atsakymą, kuriuo nurodė, kad 2018 m. gegužės mėn. parlamentas priims įstatymo, kuriame numatytos Direktyvos 2015/849 perkėlimo priemonės, projektą. Europos Komisija manydama, kad Rumunijos Respublika nepriėmė nacionalinių direktyvos perkėlimo priemonių ir nepranešė apie šias priemones, pateikė ieškinį ESTT, kuriuo prašė ne tik konstatuoti įsipareigojimų neįvykdymą, tačiau ir skirti vienkartinę sumą ir periodinę baudą už kiekvieną dieną. 2019 m. rugpjūčio 28 d. informavo ESTT apie savo atsakymą dalies ieškinio, kuriuo nebeprašė skirti periodinės baudos už kiekvieną dieną, nes nuo 2019 m. liepos 21 d. visiškai perkėlus Direktyvą 2015/849 į nacionalinę teisę prašymas neteko dalyko (*Europos Komisija prieš Rumunijos Respubliką*, 2020, 4-8 punktai). Todėl, kaip ir kitų valstybių narių atveju, ikiteisminės procedūros metu valstybės narės savo pareigų neįvykdymą bando pateisinti įstatymo projekto pateikimu arba projekto rengimu, ta pati situacija įvyko ir nagrinėjamu atveju, kadangi Rumunijos Respublika taip bandė pasiteisinti, kad projektas rengiamas, o vėliau ir tuo, kad įstatymo projektas bus priimtas, tačiau, kaip ir įprasta, Europos Komisijai, vertindama tokius argumentus kaip nepagrįstus, ieškinį ESTT pateikė.

3.2.3. Kroatijos Respublikos patirtis Teisingumo Teisme

Kroatijos Respublikos patirtį ESTT sudaro 4 ieškiniai dėl įsipareigojimų neįvykdymo, iš kurių 3 baigėsi ESTT nutartimi išbraukti bylą iš registro Europos Komisijai juos atsiėmus ir tik vienas baigėsi ESTT sprendimu, kuriame buvo konstatuotas Kroatijos Respublikos įsipareigojimų neįvykdymas. Šiuo metu nėra vykstančių procesų ESTT pagal Europos Komisijos ieškinį (žr. Priedą Nr. 4).

Akcentuotina, kad vienintelis sprendimas ESTT, kuriuo buvo konstatuotas Kroatijos įsipareigojimų neįvykdymas, yra aplinkos srityje. Nutartys, kuriomis Europos Komisija atsiėmė ieškinį, buvo susijusios su aplinkos ir įsisteigimo laisvės sritimi (Priedą Nr. 14 ir Priedą Nr. 15).

Nors Kroatijos Respublikos atžvilgiu ir buvo priimtas ESTT sprendimas, kuriuo buvo konstatuotas Kroatijos įsipareigojimų neįvykdymas, tačiau ir šis vienintelis atvejis buvo Europos Komisijos inicijuotas pagal SESV 258 straipsnį. Pagal SESV 260 straipsnio 2 dalį ir 260 straipsnio 3 dalį nebuvo incijuotas procesas ESTT Kroatijos Respublikos atžvilgiu, kuris būtų pasibaigęs ESTT sprendimu, kuriame būtų konstatuoti pažeidimai (žr. Priedą Nr. 5).

3.3. Bendra visų trylikos valstybių narių patirties Teisingumo Teisme apžvalga

Atsižvelgiant į atliktą kiekvienos valstybės narės patirties procese dėl įsipareigojimų neįvykdymo analizę ir visas išdėstytas aplinkybes galima teigti, kad prieš Lenkijos Respubliką yra daugiausiai pateikta ieškinių dėl įsipareigojimų neįvykdymo, mažiausiai yra pateikta prieš Latvijos Respubliką, tačiau svarbu atkreipti dėmesį, kad vis dar yra ir valstybių narių, tokių kaip Čekijos Respublika ir Kipro Respublika, prieš kurias Europos Komisija nebuvo pateikusi nė vieno ieškinio ESTT, tačiau atkreiptinas dėmesys, kad neturi būti ignoruojamas faktas, kad procesas dėl įsipareigojimų neįvykdymo gali pasibaigti ir ikiteisminės procedūros metu (žr. Priedą Nr. 4).

Nustatyta, kad pagrindinė sritis, kurioje ESTT sprendimu konstatuojami pažeidimai, – aplinkos sritis. Bendrai visų trylikos valstybių narių atžvilgiu iš viso yra priimti 33 ESTT sprendimai, kuriuose buvo konstatuoti pažeidimai aplinkos srityje. Nutartyse, kuriomis baigėsi procesas dėl įsipareigojimų neįvykdymo Europos Komisijai atsiėmus ieškinį, Europos Komisija daugiausiai ieškinių buvo pateikusi dėl pažeidimų aplinkos srityje - iš viso 29. Pastebėtina, kad nutarčių atveju taip pat didžioji dalis buvo dėl pažeidimų teisės aktų derinimo srityje – iš viso 23. Taigi atsižvelgiant į išdėstytas aplinkybes, darytina išvada, kad daugiausiai pažeidimų yra aplinkos srityje.

Šiuo metu²⁹ nagrinėjamų bylų daugiausiai prieš Vengrijos Respubliką. Nors nagrinėjamų bylų yra ir prieš kitas valstybes nares, tačiau prieš daugumą Europos Komisija pateikusi ieškinių nėra. Lyginant visų valstybių narių ESTT sprendimu konstatuotų pažeidimų apimtį su ESTT sprendimais, kuriais buvo Europos Komisijos ieškiniai atmesti, dauguma jų baigiasi ESTT sprendimais, konstatuojančiais pažeidimus.

²⁹ESTT jurisprudencijos ir gautų bei dar nagrinėjamų bylų tyrimas atliktas iki 2021 m. vasario 15 d.

Tai leidžia teigti, kad Europos Komisija nepradeda proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo be pagrindo (žr. Priedą Nr. 4).

Atlikus tyrimą taip pat buvo nustatyta, kad lyginant skaičių, kiek ESTT sprendimais buvo konstatuotų pažeidimų ir kiek jų baigėsi Europos Komisijai atsiėmus ieškinį, iš tikrųjų didžioji dalis baigiasi ne ESTT sprendimais, o Europos Komisijai atsiėmus ieškinį, kadangi ESTT sprendimu visų trylikos valstybių narių konstatuotų įsipareigojimų neįvykdymo skaičius – 95, o ieškinių atsiėmimo atveju – 109 atvejai, todėl konstatuotina, kad daugeliu atvejų Europos Komisijos kreipimasis su ieškiniu paskatina aktyviau valstybėse narėse spręsti egzistuojančias problemas (žr. Priedą Nr. 4).

Be to, galima pastebėti ir tendencingumą Europos Komisijos veiksmuose vykdant ikiteisminę procedūrą. Kaip ir buvo nustatyta, praktiškai dauguma valstybių, ikiteisminės procedūros metu gavusių oficialų pranešimą iš Europos Komisijos, pateikia savo poziciją. Pagrindiniai valstybių narių argumentai, kuriais siekiama Europos Komisiją įtikinti nepateikti ieškinių – įstatymo projekto pateikimas arba rengimas, o vėliau jau ir projekto pateikimas, aišku, pasitaiko ir atveju, kai valstybės narės tiesiog kategoriškai nesutinka su Europos Komisija, tačiau Europos Komisijos veiksmuose galima matyti kryptingumą ta linkme, kad ji nėra linkusi nuolaidžiauti ir į tokius valstybių narių argumentus neatsižvelgia pateikdama ieškinį ESTT. Tačiau manytina, kad tai yra normalu, kadangi hipotetiškai mąstant, kas būtų, jeigu Europos Komisija nuolatos leistų valstybėms narėms tokiu būdu vilkinti procesą - susidarytų situacija, kad nebūtų užtikrintas Europos Sąjungos teisės įgyvendinimo užtikrinamas ir galimai kitos valstybės narės siektų piktnaudžiauti tokiais Europos Komisijos sušvelnintais veiksmais. Manytina, kad tokiu atveju Europos Sąjunga, kaip pati organizacija, prarastų savo esmę ir nebūtų teisinės bei procesinės tvarkos, o Europos Komisija negalėtų tinkamai įgyvendinti jai priskirtos vienos svarbiausių funkcijų – užtikrinti Europos Sąjungos teisės laikymąsi valstybėse narėse.

Ištyrus visų trylikos valstybių narių patirtį ESTT buvo nustatyta, kad tiek pažeidimų konstatuota yra ESTT sprendimu, tiek atveju, kai Europos Komisija atsiima ieškinį yra, tačiau naujovių, kurios atsirado kartu Lisabonos sutartimi, atžvilgiu pripažintina, kad SESV 260 straipsnio 2 dalis ir 260 straipsnio 3 dalis nėra itin dažnai naudojamos - tik trys atvejai. Tuo tarpu pagal SESV 260 straipsnio 2 dalį buvo incijuotas procesas tik vieną kartą prieš Slovakijos Respubliką, o pagal SESV 258 straipsnį ir 260 straipsnio 3 dalį buvo inicijuoti procesai du kartus: prieš Slovėnijos Respubliką ir Rumunijos Respubliką. Dažniausiai procesas inicijuojamas pagal SESV 258 straipsnį, o tai reiškia, kad valstybėms narėms pakanka konstatuoti pažeidimą ESTT sprendimu, kad jos imtųsi

reikiamų priemonių įsipareigojimų nevykdymo pašalinimui, o dar kitas valstybes nares paragina vien tik Europos Komisijos kreipimasis su ieškiniu į ESTT, todėl teigtina, kad dažnu atveju pakanka šių dviejų priemonių, kad valstybės narės imtųsi reikiamų priemonių, o finansinės sankcijos labiau išlieka kaip vadinamoji teisinėje kalboje „ultima ratio“³⁰ (žr. Priedą Nr. 5).

3.4. Naujausi Europos Komisijos priimti sprendimai dėl pažeidimų

Atsižvelgiant į tai, kad ESTT jurisprudencijos tyrimo metu buvo nustatyta, kad pagrindinė sritis, kurioje dažniausiai konstatuojami pažeidimai ESTT sprendimu, ir sritis, kurioje dažniausiai inicijuojamas procesas, o vėliau baigiasi ieškinio atsiėmimu – aplinkos sritis (žr. šio darbo 3.3 poskyryje), autorės nuomone, yra tikslinga nustatyti, kiek Europos Komisija yra pradėjusi ikiteisminių procedūrų ir kurios iš jų galimai netolimoje ateityje bus tęsiamos ESTT jau teisminėje procedūroje dėl įsipareigojimų neįvykdymo.

Pažymėtina, kad Europos Komisija 2021 m. vasario 18 d. paskelbė sprendimų dėl pažeidimų rinkinį, kuriame pateikiama apžvalga pagal politikos sritis. Tokiame rinkinyje yra apžvelgiami dėl pažeidimų priimti sprendimai, kuriais Europos Komisija imasi teisinių veiksmų prieš valstybes nares, nevykdančias Europos Sąjungos teisėje nustatytų prievolių. Pastebėtina, kad ir naujausių pažeidimų, dėl kurių Europos Komisija ėmėsi veiksmų, pagrindinė vyraujanti sritis – aplinka (net 11 galimų pažeidimų). Pagal SESV 260 straipsnį oficialus pranešimas pateiktas prieš Lenkijos Respubliką, pagal SESV 258 straipsnį oficialūs pranešimai pateikti prieš Rumunijos Respubliką, Lietuvos Respubliką, Ispanijos Respubliką, papildomas oficialus pranešimas pateiktas prieš Prancūzijos Respubliką. Europos Komisija taip pat pateikė ir pagrįstas nuomones dėl to paties pažeidimo šioms valstybėms narėms: Belgijos Karalystei, Čekijos Respublikai, Lenkijos Respublikai. Taip pat pagrįstą nuomonę pateikė Kipro Respublikai, taip pat, net keturios bylos yra perduotos ESTT dėl šių valstybių narių: Slovakijos Respublikos, Vokietijos Federaciės Respublikos, Lenkijos Respublikos ir Slovėnijos Respublikos (Vasario mėn. sprendimų dėl pažeidimų..., 2021).

Taigi tiek baigtos pažeidimo procedūros, tiek naujai pradėtos susijusios su aplinkos sritimi. Kaip matyti iš duomenų, Lenkijos Respublika pirmauja pažeidimų aplinkos srityje inicijuotoms procedūroms lyginant su kitomis valstybėmis narėmis. Tik pastebėtina, kad Čekijos Respublikai ir Kipro Respublikai taip pat inicijuota pažeidimo procedūra, o tai reiškia, kad nors, kaip jau ir buvo nustatyta, šioms valstybėms narėms iki šiol dar nebuvo

³⁰ „ultima ratio“ – paskutinis argumentas, paskutinė priemonė (Ultima ratio reikšmė, 2021).

pateikti ieškiniai dėl įsipareigojimo neįvykdymo, dar nereiškia, kad ateityje negali tokių ieškinių atsirasti. Vis dėlto šiuo metu per anksti teigti, kaip toliau klostysis šios Europos Komisijos iniciatyva inicijuotos ikiteisminės procedūros bei koku ESTT sprendimu ar ieškinių atsiėmimu pasibaigs Europos Komisijos perduoti ESTT ieškiniai. Faktas tik tas, kad aplinkos srityje pažeidimai, kaip ir ankstesniuose procesuose, taip ir toliau naujausiuose procesuose sudaro didžiąją dalį.

3.5. Jurisprudencija pagal SESV 260 straipsnio 3 dalį

Pastebėtina, kad 2011 m. Europos Komisijos komunikate, skirtame SESV 260 straipsnio 3 dalies įgyvendinimui, Europos Komisija buvo išdėsčiusi, kaip ji taikys tokią naują Lisabonos sutartimi sukurtą priemonę (Komisijos komunikatas – Sutarties dėl..., 2011). Buvo sukurta visiškai nauja priemonė, kuria Europos Komisija, pateikusi ieškinį dėl įsipareigojimų neįvykdymo, gali pasiūlyti ESTT skirti valstybei narei sumokėti vienkartinę sumą arba periodinę baudą. Tai padaryti tuo pačiu sprendimu, kuriame nustatyta, kad valstybė narė neįvykdė pareigos pranešti apie pagal teisėkūros procedūrą priimtos direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę nuostatas (Komisijos komunikatas – Sutarties dėl..., 2011). Be to, Europos Komisija buvo nurodžiusi, kad SESV 260 straipsnio 3 dalimi nustatyta nauja priemonė, kurią leidžiama naudoti siekiant kovoti su paplitusiu pavėluoto direktyvų perkėlimo į nacionalinę teisę reiškiniu, keliančiu daug susirūpinimo, ir kad metinėje ataskaitoje Europos Komisija, remdamasi turimais statistiniais duomenimis, išsamiai išnagrinės, kaip valstybės narės per nustatytą laiką perkelia direktyvas į nacionalinę teisę, o net jeigu paaiškės, kad nepadaryta esminė pažanga, Europos Komisija pakoreguos savo metodą ir peržiūrės nustatytąją strategiją (Komisijos komunikatas – Sutarties dėl..., 2011). Taigi Europos Komisija jau įsigaliojus Lisabonos sutarčiai turėjo planą, kaip įgyvendins minėtą naują, tačiau esminis klausimas, ar Europos Komisija buvo kurioje nors metinėje ataskaitoje nustatčius, kad nėra padaryta esminė pažanga?

Ištyrus buvo nustatyta, kad Europos Komisija 2016 m. metinėje Europos Sąjungos teisės taikymo stebėjimo ataskaitoje nurodė, kad valstybės narės vis dar nepakankamai gerai laikosi Europos Sąjungos teisės, todėl ir atvejų, kai Europos Komisija inicijuoja procesą ir perduoda ESTT spręsti dėl finansinių sankcijų skyrimo, pasitaiko direktyvų

neperkėlimo į nacionalinę teisę atvejais³¹ (Valstybės narės vis dar nepakankamai..., 2017). Tačiau atsižvelgus į tai, kad retai pasitaiko atvejų, kai procesas inicijuojamas pagal SESV 260 straipsnio 3 dalį ir baigiasi ESTT sprendimu, kuriame konstatuojamas pažeidimas (žr. šio darbo 3.3 poskyryje), nesudaro pagrindo manyti, kad apskritai SESV 260 straipsnio 3 dalis yra nenaudojama ar neveiksminga siekiant paskatinti valstybės nares laikytis Europos Sąjungos teisės ir laiku perkelti direktyvas.

Generalinis advokatas Maciej Szpunar 2019 m. balandžio 11 d. pateiktoje išvadoje byloje *Europos Komisija prieš Belgijos Karalystę* teigia, kad SESV 260 straipsnio 3 dalis yra įtraukta Lisabonos sutartimi, o joje nurodytas mechanizmas pagal kurį ESTT gali skirti valstybei narei piniginę baudą, kai ji pirmą kartą pripažįstama kalta neįvykdžiusi įsipareigojimo pranešti apie taikant teisėkūros procedūrą priimtos direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę priemones, tačiau iki šiol ESTT nėra priėmus sprendimo dėl SESV 260 straipsnio 3 dalies išaiškinimo³², nors ESTT jau yra nagrinėjęs daug bylų, kuriose Europos Komisija prašė taikyti SESV 260 straipsnio 3 dalies nuostatas, tačiau visos jos iki šiol buvo išsprendžiamos dar prieš priimant sprendimą atitinkamos valstybės narės ir Europos Komisijos ginče, todėl visose šiose bylose Europos Komisijai teko atsisakyti ieškinio, kartais net paskutinę minutę (Generalinio advokato Maciej Szpunar išvada, *Europos Komisija prieš Belgijos Karalystę*, 2019, 4 ir 5 punktai). Nurodydamas, kad aiškinant SESV 260 straipsnio 3 dalį kyla esminių klausimų dėl Europos Sąjungos teisinės tvarkos, pabrėžė, kad jo pagrindinis tikslas įspėti ESTT, kad bet kuriuo atveju šią nuostatą reikia išaiškinti išsamiau, ne vien pakartojant visiems žinomą tiesą, kad greitas, visiškas ir teisingas direktyvų perkėlimas į nacionalinę teisę yra esminis siekiant vienodo Europos Sąjungos teisės taikymo (Generalinio advokato Maciej Szpunar išvada, *Europos Komisija prieš Belgijos Karalystę*, 2019, 7 punktas). Iš tikrųjų toks pastebėjimas buvo

³¹Be kita ko, Europos Komisija 2017 m. komunikate „ES teisė. Geresnis taikymas – geresni rezultatai“ atkreipė dėmesį, kad skiria didelį dėmesį tam, kad direktyvos būtų laiku perkeltos į nacionalinę teisę, tačiau taikyti Europos Sąjungos teisę ir užtikrinti jos vykdymą tebėra sudėtinga, kadangi valstybės narės ir toliau nesilaiko direktyvų perkėlimo į nacionalinę teisę terminų, ir konstatavo, kad Europos Komisija teikia prioritetą tam, kad būtų užtikrinta, jog apie direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę priemones būtų pranešta laiku, todėl ji ketina strateginę koncepciją papildyti peržiūredama SESV 260 straipsnio 3 dalyje nurodytą poziciją dėl sankcijų skyrimo (Komisijos komunikatas ES teisė. Geresnis..., 2017).

³²Įdomu pastebėti, kad ir 2014 m. generalinis advokatas Melchior Wathelet buvo atkreipęs Teisingumo Teismo dėmesį į tai, kad nors galimybė finansiskai nubausti valstybę narę, pateikus pirmą ieškinį dėl įsipareigojimų neįvykdymo, buvo nustatyta Lisabonos sutartimi ir greitai bus penkeri metai, kaip ji taikoma, Teisingumo Teismas dar neturėjo progos pasinaudoti šia galimybe ir netgi ją išaiškinti. Be kita ko, nurodydamas, kad būtent šioje byloje Teisingumo Teismui suteikta proga pirmą kartą išaiškinti Lisabonos sutartimi įvestą naują mechanizmą, pagal kurį Teisingumo Teismas valstybei narei gali skirti finansinę sankciją, kai ji pirmą kartą pripažįstama kalta neįvykdžiusi įsipareigojimo pranešti apie pagal teisėkūros procedūrą priimtos direktyvos perkėlimo priemones (žr. Generalinio advokato Melchior Wathelet išvada, *Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką*, 2014, 3 ir 92 punktus), tačiau į tokį pastebėjimą Teisingumo Teismas neatsižvelgė, ir prireikė daugiau nei penkerių metų, kad pirmą kartą Teisingumo Teismas pasisakytų dėl SESV 260 straipsnio 3 dalies.

teisingas, kadangi vėliau priimtame sprendime šioje byloje buvo pirmą kartą skirta iš karto periodinė bauda, kurioje ESTT pasisakė dėl SESV 260 straipsnio 3 dalies platesnio išaiškinimo, kuriuo buvo remiamasi kitose vėliau šio straipsnio pagrindu inicijuotose bylose.

Taigi kaip matyti iš generalinio advokato Maciej Szpunar 2019 m. balandžio 11 d. pateiktos išvados byloje *Europos Komisija prieš Belgijos Karalystę* (Generalinio advokato Maciej Szpunar išvada, *Europos Komisija prieš Belgijos Karalystę*, 2019, 4 ir 5 punktai, 7 punktas), ši procedūra yra naudojama, tačiau naudojantis tokia priemone, Europos Komisijos ir atitinkamos valstybės narės ginčas dažniausiai yra baigiamas taikiai, t. y. Europos Komisijai atsiėmus savo ieškinį. Todėl, dažniausiai valstybės narės kreipimasis su tokiu ieškiniu į ESTT tik dar labiau paskatina kuo greičiau spręsti susidariusias problemas dėl nepranešimo apie Europos Sąjungos teisės perkėlimą.

Minėta išvada buvo pateikta byloje *Europos Komisija prieš Belgijos Karalystę*, kurioje 2019 m. liepos 8 d. sprendimu ESTT nusprendė, kad pasibaigus 2016 m. rugsėjo 30 d. pagrįstoje nuomonėje nustatytam terminui nepriėmusi įstatymų ir kitų teisės aktų, būtinų, kad būtų laikomasi 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/61/ES dėl priemonių sparčiojo (sparčiųjų) elektroninių ryšių tinklų diegimo sąnaudoms mažinti (toliau – *Direktyva 2014/61/ES*) ir nepranešusi Europos Komisijai apie įgyvendinimo priemones, Belgijos Karalystė neįvykdė įsipareigojimų (*Europos Komisija prieš Belgijos Karalystę*, 2019, 95(1) punktas). Konstatavo įsipareigojimų neįvykdymą ir kartu nusprendė iš Belgijos Karalystės priteisti sumokėti Europos Komisijai 5 000 Eur už dieną periodinę baudą, skaičiuojamą nuo šio sprendimo paskelbimo dienos, kol ši valstybė nutrauks konstatuotą įsipareigojimų neįvykdymą (*Europos Komisija prieš Belgijos Karalystę*, 2019, 95(2) ir 93 punktai). Taigi minėtoje byloje buvo pirmą kartą skirta iš karto periodinė bauda bei buvo pritaikytos SESV 260 straipsnio 3 dalies nuostatos. Procesas prasidėjo, kadangi Direktyvos 2014/61/ES perkėlimo terminui pasibaigus Europos Komisija iš Belgijos Karalystės nebuvo gavusi informacijos apie įstatymus ir kitus teisės aktus, būtinus, kad būtų laikomasi direktyvos, ir 2016 m. kovo 23 d. išsiuntė Europos Komisija oficialų pranešimą, kadangi Belgijos Karalystė atsakė, kad tą dieną, kai turėjo būti perkelta Direktyva 2014/61/ES, perkėlimo į nacionalinę teisę priemonės buvo rengiamos, Europos Komisija 2016 m. rugsėjo 30 d. priėmė pagrįstą nuomonę. Be to, Belgijos valdžios institucijų prašymu atsakymo į pagrįstą nuomonę terminas buvo pratęstas, po pratęsimo Belgijos Karalystė atsakė, kad Direktyva 2014/61/ES yra perkeliama į nacionalinę teisę. Europos Komisija manydama, kad Belgijos Karalystė neperkelė Direktyvos 2014/61/ES į nacionalinę teisę ir nepranešė

apie perkėlimo į nacionalinę teisę priemones, pateikė ieškinį ESTT. Nors vėliau Belgijos karalystė pranešė Europos Komisijai apie įvairius įstatymus, kurie buvo priimti siekiant perkelti Direktyvą 2014/61/ES į nacionalinę teisę, tačiau Europos Komisija savo pateikto ieškinio neatsiėmė. Galima tik pastebėti vienintelį veiksma kaip sušvelninančią priemonę, kurią priėmė Europos Komisija, jog du kartus sumažino prašomos skirti periodinės baudos dydį:

1) dublike, be kita ko, nurodė, kad nepaisant to, kad buvo atlikta didelė pažanga nuo ieškinio pateikimo perkeliant Direktyvą 2014/61/ES į nacionalinę teisę sumažino mokėtinos periodinės baudos sumą iki 12 142,08 Eur, bet pareikštų reikalavimų neatsisakė;

2) atsižvelgiant į padarytą dar didesnę pažangą nuo dubliko pateikimo Europos Komisija per posėdį nurodė, kad spragų vis dar yra, bei dar kartą sumažino periodinės baudos dydį iki 6 071,04 Eur už dieną, tačiau savo reikalavimų neatsisakė (*Europos Komisija prieš Belgijos Karalystę*, 2019, 7-13 punktai).

Taigi išanalizavus, galima pastebėti, kad Belgijos Karalystė pasyviai elgėsi iki Europos Komisijos ieškinio pateikimo, tačiau po pateikimo siekdama išvengti finansinės pasekmės ėmėsi aktyvių veiksmų. Manytina, kad minėta valstybė narė tikėjosi, jog Europos Komisija atsiims savo ieškinį, tačiau Europos Komisija nagrinėjamu atveju savo reikalavimų neatsisakė, bet sumažino siūlomos skirti periodinės baudos dydį. Iš tikrųjų Belgijos Karalystei buvo sudarytos visos sąlygos iš Europos Komisijos pusės, kad būtų perkelta direktyva, bet pati Belgijos Karalystė elgėsi pasyviai. Svarbus aspektas, kurį galima pastebėti, kad net Europos Komisija buvo pratęsusi atsakymo į pagrįstą nuomonę pateikimo terminą, skirtingai ko negalima pastebėti jau šiame darbe analizuotose ESTT bylose (žr. 3.1.9 poskyryje ir 3.2.2 poskyryje), t. y. 2021 m. sausio 13 d. sprendimas byloje *Europos Komisija prieš Slovėnijos Respubliką* (*Europos Komisija prieš Slovėnijos Respubliką*, 2021) ir 2020 m. liepos 16 d. sprendimas byloje *Europos Komisija prieš Rumunijos Respubliką* (*Europos Komisija prieš Rumunijos Respubliką*, 2020), kurių procesas taip pat vyko pagal SESV 260 straipsnio 3 dalį. Nors abiejose bylose ir buvo pateikti prašymai dėl termino pratęsimo, abiem atvejais šie prašymai buvo atmesti.

Taip pat 2019 m. liepos 8 d. sprendimas byloje *Europos Komisija prieš Belgijos Karalystę* (*Europos Komisija prieš Belgijos Karalystę*, 2019) reikšmingas ir teisės aiškinimo klausimais, kadangi ESTT byloje pirmą kartą pateikė SESV 260 straipsnio 3 dalies išaiškinimą ir šis sprendimas tapo pamatiniu sprendimu, kuriame pateiktas Europos Sąjungos teisės išaiškinimais vėlesnėse bylose yra ir bus remiamasi. Ištyrus buvo nustatyta, kad ir šiame darbe analizuotose bylose (žr. 3.1.9 poskyryje ir 3.2.2 poskyryje)

ESTT priimdamas sprendimus - 2021 m. sausio 13 d. sprendimas byloje *Europos Komisija prieš Slovėnijos Respubliką* (*Europos Komisija prieš Slovėnijos Respubliką*, 2021) ir 2020 m. liepos 16 d. sprendimas byloje *Europos Komisija prieš Rumunijos Respubliką* (*Europos Komisija prieš Rumunijos Respubliką*, 2020) rėmėsi 2019 m. liepos 8 d. priimtame sprendime byloje *Europos Komisija prieš Belgijos Karalystę* (*Europos Komisija prieš Belgijos Karalystę*, 2019) pateiktais išaiškinimais, kuris, be kita ko, pažymėjo, kad SESV 260 straipsnio 3 dalyje įdiegto mechanizmo tikslas – ne vien paskatinti valstybes nares kuo greičiau nutraukti įsipareigojimų nevykdymą, kuris, nesant tokios priemonės, galėtų tęstis, bet ir supaprastinti ir pagreitinti piniginių sankcijų skyrimo procedūrą, taikomą, kai neįvykdomas įsipareigojimas pranešti apie pagal teisėkūros procedūrą priimtos direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę priemonę. Prieš įdiegiant tokį mechanizmą pinigine bauda valstybėms narėms už ESTT ankstesnio sprendimo neįgyvendinimą, o taip pat už įsipareigojimo perkelti direktyvą į nacionalinę teisę neįvykdymą galėjo būti skiriama tik praėjus keleriems metams po tokio sprendimo paskelbimo (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2019 m. liepos 8 d. sprendimas byloje *Europos Komisija prieš Belgijos Karalystę* 52 punktas). Taigi tradicinis aiškinimas buvo praplėstas. Kaip paminėjo generalinis advokatas Maciej Szpunar 2019 m. balandžio 11 d. pateiktoje išvadoje byloje *Europos Komisija prieš Belgijos Karalystę*, tikslas nėra tik greitas, visiškas ir teisingas direktyvų perkėlimas į nacionalinę teisę, o yra esminis siekiant vienodo Europos Sąjungos teisės taikymo (Generalinio advokato Maciej Szpunar išvada, *Europos Komisija prieš Belgijos Karalystę*, 2019, 7 punktas), tačiau ESTT iš tikrųjų patvirtino tokią poziciją nurodydamas, kad SESV 260 straipsnio 3 dalies tikslas ne tik greitesnis pažeidimo konstatavimas.

Taigi nors atvejų, kai pateikiamas ieškinys ESTT pagal SESV 260 straipsnio 3 dalį pasitaiko, tačiau dažnu atveju procesas baigiasi taikiai. Tokios nuostatos egzistavimas, galima daryti prielaidą, yra stimuliuojantis veiksnys valstybėms narėms imtis veiksmų. Todėl SESV 260 straipsnio 3 dalis Europos Sąjungos teisės vienodo ir tinkamo taikymo užtikrinimo kontekste yra reikšminga. Galima tik pagalvoti, kas būtų, jeigu tokia naujovė nebūtų įtraukta Lisabonos sutartimi, kadangi apibendrinus buvo nustatyta, kad dabar dauguma pažeidimo procedūrų baigiasi atsiėmus ieškinį, galbūt nesant tokios atgrasomosios priemonės ir toliau valstybės narės atlikinėtų pažeidimus.

IŠVADOS

Ištyrus proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo ESTT reglamentavimą ir su šiuo reglamentavimu susijusią jurisprudenciją, galima daryti šias *išvadas*:

1. Proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo samprata apima tikslingus Europos Komisijos arba valstybės narės kompleksinius veiksmus, nuo kurių atlikimo momento prasideda procesas dėl įsipareigojimų neįvykdymo, siekiant išaiškinti atliktus ir (arba) atliekamus valstybių narių Europos Sąjungos teisės pažeidimus, pažeidimams tęsiantis Europos Komisijai suteikiama teisė prašyti ESTT paskirti finansines sankcijas (SESV 260 str.), jeigu yra nevykdomas ESTT sprendimas, kuriuo buvo konstatuotas įsipareigojimų neįvykdymas (SESV 258 str.).

Proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo turinį sudaro ikiteisminė ir teisminė procedūros.

Ikiteisminę procedūrą sudaro: 1 *etapas*. Pažeidimo identifikavimas ir struktūruotas bendradarbiavimas; 2 *etapas*. Oficialus pranešimas; 3 *etapas*. Pagrįsta nuomonė; 4 *etapas*. Klausimo perdavimas Teisingumo Teismui.

Teisminę procedūrą sudaro: (1) teisminė procedūra, kurios metu Teisingumo Teismo sprendimu konstatuojamas įsipareigojimų neįvykdymas (SESV 258 str.) susidedanti iš: 1 *etapo*. Ieškinio pateikimo; 2 *etapo*. Ieškinio nagrinėjimo Teisingumo Teisme; 3 *etapo*. Teisingumo Teismo sprendimo, kuriuo konstatuojamas pažeidimas ir esant poreikiui (2) teisminės procedūros (SESV 260 str.), kai nevykdomas Teisingumo Teismo sprendimas, kuriuo konstatuotas įsipareigojimų neįvykdymas, procedūros metu sprendžiama dėl finansinių sankcijų skyrimo (SESV 260 str.).

2. Procesą dėl įsipareigojimų neįvykdymo inicijuojant Europos Komisijai (SESV 258 str.) ir valstybei narei (pareiškėjai) (SESV 259 str.) skiriasi proceso dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo vykdymo eiga. Europos Komisijai inicijuojant procesą dėl įsipareigojimų neįvykdymo pagal SESV 258 straipsnį pirmiausiai Europos Komisija turi kreiptis į valstybę narę (atsakovę), galimai pažeidusią Europos Sąjungos teisę. Skirtingai valstybės narės (pareiškėjos) atveju, procesui dėl įsipareigojimų neįvykdymo vykstant pagal SESV 259 straipsnį, valstybė narė pirmiausiai turi kreiptis į Europos Komisiją. Pagrįstos nuomonės pateikimo etapas privalomas tik procesui vykstant pagal SESV 258 straipsnį, kai proceso iniciatorė Europos Komisija. Jei procesą inicijuoja valstybė narė, procesas vyksta pagal SESV 259 straipsnį, proceso iniciatorei pagrįstos nuomonės pateikimo etapas nėra privalomas.

3. Pagrindinės proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo naujovės buvo įtvirtintos Lisabonos sutartyje. Pirmiausiai iš SESV 260 straipsnio 2 dalies buvo pašalintas pagrįstos nuomonės pateikimo etapas, siekiant supaprasti finansinių sankcijų skyrimo procedūrą ir įtvirtinta visiškai nauja SESV 260 straipsnio 3 dalis, kuri suteikia galimybę vieno proceso metu kartu konstatuoti, kad valstybė narė neįvykdė įsipareigojimų, ir Europos Komisijos prašymu paskirti finansines sankcijas. Nors Lisabonos sutartyje buvo įtvirtintos svarbiausios proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo pagal Europos Komisijos ieškinį (SESV 258 str.), vykdomą kartu su SESV 260 straipsnio 2 dalimi ir SESV 260 straipsnio 3 dalimi naujovės, tačiau pagal valstybės narės (pareiškėjos) ieškinį (SESV 259 str.) proceso teisinis reglamentavimas išliko nepakitęs.

4. Ištyrus ESTT jurisprudenciją, suformuotą nagrinėjant bylas procese dėl įsipareigojimų neįvykdymo, buvo nustatytos tokios *aktualios tendencijos*:

4.1. Iš visų įstojusių į Europos Sąjungą 2004 m., 2007 m. ir 2013 m. valstybių narių Europos Komisija buvo pateikusi daugumą ieškinių prieš Lenkijos Respubliką. Nors yra ir valstybių narių, prieš kurias vis dar nebuvo pateikta ieškinių dėl įsipareigojimų neįvykdymo, t. y. Čekijos Respubliką ir Kipro Respubliką, bet atsižvelgiant į naujausius 2021 m. priimtus Europos Komisijos sprendimus, minėtoms valstybėms narėms yra pateiktos pagrįstos nuomonės dėl galimai atlikto pažeidimo, todėl netolimoje ateityje minėtų valstybių narių padėtis procese dėl įsipareigojimų neįvykdymo Teisingumo Teisme keisis.

4.2. ESTT sprendimu konstatuojami pažeidimai dažniausiai aplinkos srityje. Be to, ir atvejais, kai Europos Komisija atsiima ieškinį, pažeidimai dažniausiai yra susiję su pažeidimais aplinkos srityje. Toks tendencingumas yra ir 2021 m. Europos Komisijos pradėtose ikiteisminėse procedūrose.

4.3. Daugiausiai nagrinėjamų bylų šiuo metu yra prieš Vengrijos Respubliką. Nors nagrinėjamų bylų yra ir prieš kitas valstybes nares, tačiau prieš daugumą jų Europos Komisija nėra pateikusi ieškinių. Dažniausiai Europos Komisijos ieškiniai baigiasi ESTT sprendimu, kuriame konstatuojamas valstybės narės įsipareigojimų neįvykdymas, lyginant su ESTT sprendimais, kuriuose Europos Komisijos ieškiniai buvo atmesti. Tai leidžia teigti, kad Europos Komisija nepateikia ieškinio ESTT be pagrindo.

4.4. Europos Komisijos kreipimasis su ieškiniu paskatina aktyviau valstybes nares spręsti egzistuojančias problemas, kadangi procesas dėl įsipareigojimų neįvykdymo dažniausiai baigiasi ne ESTT sprendimu, kuriame konstatuojami pažeidimai, o ESTT nutartimi išbraukti bylą iš registro, Europos Komisijai atsiėmus ieškinį.

4.5. Pagrindiniai valstybių narių argumentai, kuriais siekiama Europos Komisiją įtikinti nepateikti ieškinio, yra įstatymo projekto pateikimas arba rengimas, o vėliau jau ir projekto pateikimas. Nors pasitaiko atvejų, kai valstybės narės kategoriškai nesutinka su Europos Komisija. Europos Komisija nėra linkusi nuolaidžiauti valstybėms narėms ir į tokius valstybių narių argumentus neatsižvelgia pateikdama ieškinį ESTT.

4.6. Atlikus tyrimą buvo nustatyta, kad pasitaiko tiek ESTT sprendimu konstatuojamų pažeidimų, tiek atvejų, kai Europos Komisija atsiima ieškinį ir procesas baigiasi ESTT nutartimi išbraukti bylą iš registro. Vis dėlto išskirtos naujovės, įtvirtintos įsigaliojus Lisabonos sutarčiai (SESV 260 str. 2 ir 3 d.), nėra dažnai naudojamos.

4.7. Procesas dėl įsipareigojimų neįvykdymo dažniausiai inicijuojamas pagal SESV 258 straipsnį, todėl pakanka konstatuoti pažeidimą ESTT sprendimu, kad valstybės narės imtųsi reikiamų priemonių įsipareigojimų neįvykdymui pašalinti. Kitas valstybės narės paskatina ir Europos Komisijos kreipimasis su ieškiniu. Todėl dažnu atveju pakanka šių dviejų priemonių, kad valstybės narės imtųsi reikiamų priemonių, o finansinės sankcijos išlieka „*ultima ratio*“ priemone.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Teisės norminiai aktai

Europos Sąjungos teisės aktai

Lisabonos sutartis, iš dalies keičianti Europos Sąjungos sutartį ir Europos bendrijos steigimo sutartį. *Europos Sąjungos oficialus leidinys*, 2007/C 306/01, p. 1.

Europos Sąjungos Sutarties suvestinė redakcija. *Europos Sąjungos oficialus leidinys*, 2012/C 326/15, p. 1.

Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija. *Europos Sąjungos oficialus leidinys*, 2012/C 326/49, p. 1.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo procedūros reglamentas. *Europos Sąjungos oficialus leidinys*, 2012, L265/1, p. 1.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto suvestinė redakcija. *Europos Sąjungos oficialus leidinys*, 2019, p. 1.

Europos Parlamento ir Tarybos 2008 m. lapkričio 12 d. direktyva 2008/98/EB dėl atliekų ir panaikinanti kai kurias direktyvas. OL L312/3, p. 1.

Specialioji literatūra

Bobek, M. (2015). *The Court of Justice of the European Union*. Oxford University Press, p. 1-27.

Cuyvers, A. (2017). *Judicial Protection under EU law: Direct Actions*. Brill Nijhoff, p. 254-264.

Craig, P. and De Búrca, G. (2011). *EU law Text, Cases and Materials*. Fifth Edition. Oxford University Press, p. 1-1113.

De Abreu, Covelo, J. (2016). *Infringement Procedure and the Court of Justice as an EU Law's Assurer: Member States' Infringements Concerning Failure to Transpose Directives and the Principle of an Effective Judicial Protection*. Brill Nijhoff, p. 468-475.

Dimitriu, M., I. *State versus state: Who applies better EU law?.* Challenges of the knowledge Society Public Law, p. 404-410.

Kochenov, D. (2015). *Biting Intergovernmentalism: The case for the Reinvention of article 259 TFEU to make It a viable Rule of law Enforcement Tool*. Hague Journal on the Rule of law, p. 1-25.

Limantė, A. ir Prapiestytė, D. (2013). *Naujasis Europos Sąjungos Teisingumo Teismo procedūros reglamentas: efektyvesnio proceso link*. Teisė, 89, p. 100-118.

- Radivojevic, Z. and Raičević, N. (2017) *Financial sanctions against member states for infringement of EU law*, 1 ECLIC 171, p. 171-191.
- Smith, M. (2015). *The Evolution of Infringement and Sanction Procedures: Of Pilots, Diversions, Collisions, and Circling*. Oxford University Press, p. 1-28.
- Schmidt, K., S. and Wonka, A. (2013). *European Commission*. Oxford University Press, p. 1-15.
- Vaišvila, A. (2000). *Teisės teorija*. Justitia, p. 6-376.

Teismų praktika

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudencija

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimai

Prancūzijos Respublika prieš Jungtinę Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystę [ESTT], Nr. C-141/78, [1979-10-04]. ECLI:EU:C:1979:225.

Belgijos Karalystė prieš Ispanijos karalystę [ESTT], Nr. C-388/95, [2000-05-16]. ECLI:EU:C:2000:244.

Ispanijos Karalystė prieš Jungtinę Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystę [ESTT], Nr. C-145/04, [2006-09-12]. ECLI:EU:C:2006:543.

Europos Komisija prieš Maltos Respubliką [ESTT], Nr. C-508/06, [2007-11-29]. ECLI:EU:C:2007:734.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-170/07, [2008-06-05]. ECLI:EU:C:2008:322.

Europos Komisija prieš Lietuvos Respubliką [ESTT], Nr. C-274/07, [2008-09-11]. ECLI:EU:C:2008:497.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-227/07, [2008-11-13]. ECLI:EU:C:2008:620.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-492/07, [2009-01-22]. ECLI:EU:C:2009:31.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-475/07, [2009-02-12]. ECLI:EU:C:2009:86.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-143/08, [2009-03-19]. ECLI:EU:C:2009:174.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-165/08, [2009-07-16]. ECLI:EU:C:2009:473.

Europos Komisija prieš Estijos Respubliką [ESTT], Nr. C-464/08, [2009-09-03]. ECLI:EU:C:2009:515.

Europos Komisija prieš Maltos Respubliką [ESTT], Nr. C-76/08, [2009-09-10].
ECLI:EU:C:2009:535.

Europos Komisija prieš Maltos Respubliką [ESTT], Nr. C-252/08, [2009-10-01].
ECLI:EU:C:2009:601.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-551/08, [2009-10-29].
ECLI:EU:C:2009:683.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-311/09, [2010-05-06].
ECLI:EU:C:2010:257.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-545/08, [2010-05-06].
ECLI:EU:C:2010:249.

Europos Komisija prieš Estijos Respubliką [ESTT], Nr. C-515/09, [2010-07-29].
ECLI:EU:C:2010:461.

Europos Komisija prieš Lietuvos Respubliką [ESTT], Nr. C-350/08, [2010-10-28].
ECLI:EU:C:2010:642.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-49/09, [2010-10-28].
ECLI:EU:C:2010:644.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-385/08, [2010-12-22].
ECLI:EU:C:2010:801.

Europos Komisija prieš Maltos Respubliką [ESTT], Nr. C-351/09, [2010-12-22].
ECLI:EU:C:2010:815.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-326/09, [2011-03-17].
ECLI:EU:C:2011:155.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-331/09, [2011-04-14].
ECLI:EU:C:2011:250.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-362/10, [2011-10-27].
ECLI:EU:C:2011:703.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-311/10, [2011-10-27].
ECLI:EU:C:2011:702.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-271/09, [2011-12-21].
ECLI:EU:C:2011:855.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-292/11, [2012-01-26].
ECLI:EU:C:2012:44.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-46/11, [2012-03-15].
ECLI:EU:C:2012:146.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-185/10, [2012-03-29].
ECLI:EU:C:2012:181.

Europos Komisija prieš Estijos Respubliką [ESTT], Nr. C-39/10, [2012-05-10].
ECLI:EU:C:2012:282.

Vengrija prieš Slovakijos Respubliką [ESTT], Nr. C-364/10, [2012-10-16].
ECLI:EU:C:2012:630.

Europos Komisija prieš Portugalijos Respublikos [ESTT], Nr. C-34/11, [2012-11-15].
ECLI:EU:C:2012:712.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-512/10, [2013-05-30].
ECLI:EU:C:2013:338.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-569/10, [2013-06-27].
ECLI:EU:C:2013:425.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-90/12, [2013-11-07].
ECLI:EU:C:2013:724.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-281/11, [2013-12-19].
ECLI:EU:C:2013:855.

Europos Komisija prieš Lietuvos Respubliką [ESTT], Nr. C-61/12, [2014-03-20].
ECLI:EU:C:2014:172.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-639/11, [2014-03-20].
ECLI:EU:C:2014:173.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-478/13, [2014-10-02].
ECLI:EU:C:2014:2253.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-356/13, [2014-11-20].
ECLI:EU:C:2014:2386.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-639/13, [2014-12-18].
ECLI:EU:C:2014:2468.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-678/13, [2015-06-04].
ECLI:EU:C:2015:358.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-29/14, [2015-06-11].
ECLI:EU:C:2015:379.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-303/14, [2015-06-25].
ECLI:EU:C:2015:423.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-36/14, [2015-09-10].
ECLI:EU:C:2015:570.

Europos Komisija prieš Latvijos Respubliką [ESTT], Nr. C-151/14, [2015-09-10].
ECLI:EU:C:2015:577.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-648/13, [2016-06-30].
ECLI:EU:C:2016:490.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-23/16, [2016-10-05].
ECLI:EU:C:2016:742.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-336/16, [2018-02-22].
ECLI:EU:C:2018:94.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-441/17, [2018-04-17].
ECLI:EU:C:2018:255.

Europos Komisija prieš Bulgarijos Respubliką [ESTT], Nr. C-97/17, [2018-04-26].
ECLI:EU:C:2018:285.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-526/16, [2018-05-31].
ECLI:EU:C:2018:356.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-530/16, [2018-06-13].
ECLI:EU:C:2018:430.

Europos Komisija prieš Maltos Respubliką [ESTT], Nr. C-557/15, [2018-06-21].
ECLI:EU:C:2018:477.

Europos Komisija prieš Slovakijos Respubliką [ESTT], Nr. C-626/16, [2018-07-04].
ECLI:EU:C:2018:525.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-127/17, [2019-03-21].
ECLI:EU:C:2019:236.

Austrijos Respublika prieš Vokietijos Federacinę Respubliką [ESTT], Nr. C-591/17,
[2019-06-18]. ECLI:EU:C:2019:504.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-619/18, [2019-06-24].
ECLI:EU:C:2019:531.

Europos Komisija prieš Belgijos Karalystę [ESTT], Nr. C-543/17, [2019-07-08].
ECLI:EU:C:2019:573.

Europos Komisija prieš Austrijos Respubliką [ESTT], Nr. C-209/18, [2019-07-29].
ECLI:EU:C:2019:632.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-192/18, [2019-11-05].
ECLI:EU:C:2019:924.

Europos Komisija prieš Ispanijos Karalystę [ESTT], Nr. C-642/18, [2019-12-05].
ECLI:EU:C:2019:1051.

Slovėnijos Respublika prieš Kroatijos Respubliką [ESTT], Nr. C-457/18, [2020-01-31].
ECLI:EU:C:2020:65.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-715/17, [2020-04-02].
ECLI:EU:C:2020:257.

Europos Komisija prieš Vengrijos Respubliką [ESTT], Nr. C-78/18, [2020-06-18].
ECLI:EU:C:2020:476.

Europos Komisija prieš Rumunijos Respubliką [ESTT], Nr. C-549/18, [2020-07-16].
ECLI:EU:C:2020:563.

Europos Komisija prieš Slovėnijos Respubliką [ESTT], Nr. C-628/18, [2021-01-13].
ECLI:EU:C:2021:1.

Europos Komisija prieš Ispanijos Karalystę [ESTT], Nr. C-658/19, [2021-02-25].
ECLI:EU:C:2021:138.

Europos Komisija prieš Vengrijos Respubliką [ESTT], Nr. C-400/19, [2021-03-11].
ECLI:EU:C:2021:194.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo nutartys

Europos Komisija prieš Estijos Respubliką [ESTT], Nr. C-351/05, [2006-05-31].
ECLI:EU:C:2006:351.

Europos Komisija prieš Estijos Respubliką [ESTT], Nr. C-178/06, [2007-03-21].
ECLI:EU:C:2007:177.

Europos Komisija prieš Estijos Respubliką [ESTT], Nr. C-397/06, [2007-04-24].
ECLI:EU:C:2007:247.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-422/06, [2007-06-01].
ECLI:EU:C:2007:310.

Europos Komisija prieš Maltos Respubliką [ESTT], Nr. C-79/07, [2007-08-08].
ECLI:EU:C:2007:476.

Europos Komisija prieš Maltos Respubliką [ESTT], Nr. C-87/07, [2007-08-10].
ECLI:EU:C:2007:478.

Europos Komisija prieš Maltos Respubliką [ESTT], Nr. C-136/06, [2007-08-29].
ECLI:EU:C:2007:482.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-149/07, [2007-09-28].
ECLI:EU:C:2007:568.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-423/06, [2008-02-11].
ECLI:EU:C:2008:74.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-416/06, [2008-06-10].
ECLI:EU:C:2008:332.

Europos Komisija prieš Maltos Respubliką [ESTT], Nr. C-563/07, [2008-08-18].
ECLI:EU:C:2008:459.

Europos Komisija prieš Maltos Respubliką [ESTT], Nr. C-11/08, [2008-10-03].
ECLI:EU:C:2008:538.

Europos Komisija prieš Estijos Respubliką [ESTT], Nr. C-68/08, [2008-10-16].
ECLI:EU:C:2008:576.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-142/08, [2008-12-18].
ECLI:EU:C:2008:753.

Europos Komisija prieš Maltos Respubliką [ESTT], Nr. C-269/08, [2009-02-05].
ECLI:EU:C:2009:54.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-435/08, [2009-05-14].
ECLI:EU:C:2009:314.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-547/07, [2009-06-29].
ECLI:EU:C:2009:405.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-72/08, [2009-07-01].
ECLI:EU:C:2009:412.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-193/07, [2009-08-25].
ECLI:EU:C:2009:495.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-174/09, [2009-09-14].
ECLI:EU:C:2009:548.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-309/08, [2009-09-17].
ECLI:EU:C:2009:560.

Europos Komisija prieš Maltos Respubliką [ESTT], Nr. C-220/09, [2009-11-12].
ECLI:EU:C:2009:708.

Europos Komisija prieš Estijos Respubliką [ESTT], Nr. C-46/09, [2009-12-04].
ECLI:EU:C:2009:756.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-516/08, [2009-12-17].
ECLI:EU:C:2009:798.

Europos Komisija prieš Estijos Respubliką [ESTT], Nr. C-328/09, [2010-01-18].
ECLI:EU:C:2010:20.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-172/09, [2010-03-10].
ECLI:EU:C:2010:132.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-223/09, [2010-03-11].
ECLI:EU:C:2010:140.

Europos Komisija prieš Estijos Respubliką [ESTT], Nr. C-527/09, [2010-06-22].
ECLI:EU:C:2010:362.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-455/09, [2010-09-22].
ECLI:EU:C:2010:543.

Europos Komisija prieš Estijos Respubliką [ESTT], Nr. C-528/09, [2010-10-25].
ECLI:EU:C:2010:630.

Europos Komisija prieš Estijos Respubliką [ESTT], Nr. C-195/10, [2010-11-08].
ECLI:EU:C:2010:658.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-349/09, [2010-12-14].
ECLI:EU:C:2010:765.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-232/10, [2011-01-18].
ECLI:EU:C:2011:18.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-304/10, [2011-01-18].
ECLI:EU:C:2011:20.

Europos Komisija prieš Estijos Respubliką [ESTT], Nr. C-407/10, [2011-02-28].
ECLI:EU:C:2011:97.

Europos Komisija prieš Estijos Respubliką [ESTT], Nr. C-408/10, [2011-03-01].
ECLI:EU:C:2011:103.

Europos Komisija prieš Estijos Respubliką [ESTT], Nr. C-306/10, [2011-03-10].
ECLI:EU:C:2011:143.

Europos Komisija prieš Estijos Respubliką [ESTT], Nr. C-227/10, [2011-03-10].
ECLI:EU:C:2011:142.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-341/10, [2011-05-17].
ECLI:EU:C:2011:309.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-20/11, [2011-06-15].
ECLI:EU:C:2011:392.

Europos Komisija prieš Estijos Respubliką [ESTT], Nr. C-16/11, [2011-07-06].
ECLI:EU:C:2011:455.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-542/10, [2012-03-07].
ECLI:EU:C:2012:127.

Europos Komisija prieš Maltos Respubliką [ESTT], Nr. C-178/11, [2012-04-19].
ECLI:EU:C:2012:227.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-332/12, [2013-01-04].
ECLI:EU:C:2013:1.

Europos komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-48/12, [2013-01-08].
ECLI:EU:C:2013:3.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-333/12, [2013-03-06].
ECLI:EU:C:2013:137.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-331/12, [2013-03-27].
ECLI:EU:C:2013:214.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-330/12, [2013-03-27].
ECLI:EU:C:2013:213.

Europos komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-308/12, [2013-06-25].
ECLI:EU:C:2013:452.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-245/12, [2013-07-23].
ECLI:EU:C:2013:584.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-544/12, [2013-07-23].
ECLI:EU:C:2013:585.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-135/12, [2013-09-19].
ECLI:EU:C:2013:641.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-598/12, [2013-11-22].
ECLI:EU:C:2013:846.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-169/13, [2013-11-22].
ECLI:EU:C:2013:847.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-55/13, [2013-12-18].
ECLI:EU:C:2013:879.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-500/12, [2014-02-19].
ECLI:EU:C:2014:133.

Europos Komisija prieš Estijos Respubliką [ESTT], Nr. C-493/13, [2014-04-04].
ECLI:EU:C:2014:274.

Europos Komisija prieš Estijos Respubliką [ESTT], Nr. C-240/13, [2014-08-18].
ECLI:EU:C:2014:2136.

Europos Komisija prieš Estijos Respubliką [ESTT], Nr. C-241/13, [2014-08-18].
ECLI:EU:C:2014:2137.

Europos Komisija prieš Estijos Respubliką [ESTT], Nr. C-206/14, [2014-10-17].
ECLI:EU:C:2014:2339.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-162/14, [2015-03-23].
ECLI:EU:C:2015:250.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-320/13, [2015-03-30].
ECLI:EU:C:2015:221.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-545/15, [2016-03-16].
ECLI:EU:C:2016:228.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-683/15, [2017-06-27].
ECLI:EU:C:2017:535.

Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką [ESTT], Nr. C-206/18, [2018-12-11].
ECLI:EU:C:2018:1046.

Generalinių advokatų išvados

Generalinio advokato Niilo Jääskinen išvada, *Europos Komisija prieš Portugalijos Respubliką* [ESTT], Nr. C-292/11 P, [2013-05-16], ECLI:EU:C:2013:321.

Generalinio advokato Melchior Wathelet išvada, *Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką* [ESTT], Nr. C-320/13, [2014-12-11], ECLI:EU:C:2014:2441.

Generalinio advokato Evgeni Tanchev išvada, *Europos Komisija prieš Ispanijos karalystę* [ESTT], Nr. C-569/17, [2019-03-28]. ECLI:EU:C:2019:271.

Generalinio advokato Maciej Szpunar išvada, *Europos Komisija prieš Belgijos Karalystę* [ESTT], Nr. C-543/17, [2019-04-11]. ECLI:EU:C:2019:322.

Generalinio advokato Manuel Campos Sanchez-Bordona išvada, *Europos Komisija prieš Vengrijos Respubliką* [ESTT], Nr. C-78/18, [2020-01-14]. ECLI:EU:C:2020:1.

Generalinės advokatės Juliane Kokott išvada, *Europos Komisija prieš Ispanijos Karalystę* [ESTT], Nr. C-559/19, [2020-12-03]. ECLI:EU:C:2020:987.

Kiti šaltiniai

Europos Komisija. (2011). *Komisijos komunikatas - Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 260 straipsnio 3 dalies įgyvendinimas*. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011XC0115\(01\)&from=LT](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011XC0115(01)&from=LT) [žiūrėta 2021 m. kovo 21 d.].

Europos Komisija. (2017). *Komisijos komunikatas ES teisė. Geresnis taikymas – geresni rezultatai*. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017XC0119\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017XC0119(01)) [žiūrėta 2021 m. kovo 22 d.].

- The European Convention. (2003). *Article on the Court of Justice and High Court*, (CONV 734/03). [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://www.europarl.europa.eu/meetdocs_all/committees/conv/20030520/734000en.pdf [žiūrėta 2021 m. kovo 21 d.].
- Oficiali Europos Sąjungos interneto svetainė. (2017). *Valstybės narės vis dar nepakankamai gerai laikosi ES teisės*. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/IP_17_1846 [žiūrėta 2020 m. vasario 26 d.].
- Oficiali Europos Sąjungos interneto svetainė. (2021). *Gyvenimas ES*. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/living_lt [žiūrėta 2021 m. vasario 19 d.].
- Oficiali Europos Sąjungos interneto svetainė. (2021). *27 ES valstybės narės*. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://europa.eu/european-union/about-eu/countries_lt#tab-0-1 [žiūrėta 2021 m. sausio 30 d.].
- Europos Komisija. (2021). *Vasario mėn. sprendimų dėl pažeidimų rinkinys. Svarbiausi sprendimai*. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/inf_21_441 [žiūrėta 2021 m. vasario 28 d.].
- Europos Parlamentas. (2020). *Lisabonos sutartis*. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/lt/sheet/5/lisabonos-sutartis> [žiūrėta 2021 m. kovo 21 d.].
- Europos Parlamentas. (2020). *Nicos sutartis ir Konventas dėl Europos ateities*. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/lt/sheet/4/nicos-sutartis-ir-konventas-del-europos-ateities> [žiūrėta 2021 m. kovo 21 d.].
- Europos Parlamentas. (2020). *Lisabonos sutartis*. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/lt/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/treaty-of-lisbon> [žiūrėta 2020 m. lapkričio 15 d.].
- Faktų apie Europos Sąjungą suvestinės. (2020). *Lisabonos sutartis*. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/lt/sheet/5/lisabonos-sutartis> [žiūrėta 2021 m. vasario 6 d.].
- InfoCuria Teismo praktika. (2021). *Rezultatų sąrašas*. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?oqp=&for=&mat=or&jge=&td=%3BALL&jur=C%2CT%2CF&page=1&dates=&pcs=Oor&lg=&parties=Kipras&pro=CONS%252>

C&nat=or&cit=none%252CC%252CCJ%252CR%252C2008E%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252Ctrue%252Cfalse%252Cfalse
&language=lt&avg=&cid=3616048 [žiūrėta 2021 m. vasario 7 d.].

InfoCuria Teismo praktika. (2021). *Rezultatų sąrašas*. [interaktyvus]. Prieiga per internetą:

<http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?oqp=&for=&mat=or&lgrc=lt&jge=&td=%3BALL&jur=C%2CT%2CF&page=1&dates=&pcs=Oor&lg=&parties=%25C4%258Cekija&pro=CONS%252C&nat=or&cit=none%252CC%252CCJ%252CR%252C2008E%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252Ctrue%252Cfalse%252Cfalse&language=lt&avg=&cid=3616048> [žiūrėta 2021 m. vasario 7 d.].

Visuotinė Lietuvių enciklopedija. (2021). *Baltijos šalys*. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/baltijos-salys/> [žiūrėta 2021 m. vasario 19.].

Lietuvių žodynas (2021). *Ultima ratio reikšmė*. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://www.lietuviuzodynas.lt/terminai/Ultima_ratio [žiūrėta 2021 m. vasario 20 d.].

European Commission. (2011). *2010 European Commission report on monitoring the application of EU law*. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/info/publications/2010-commission-report-monitoring-application-eu-law_en [žiūrėta 2020 m. lapkričio 11 d.].

European Commission. (2020). *2019 European Commission report and factsheets on monitoring the application of EU law*. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/info/publications/2019-commission-report-and-factsheets-monitoring-application-eu-law_en [žiūrėta 2020 m. lapkričio 11 d.].

European Commission. (2021). *Infringement proceedings*. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/transport/media/media-corner/infringements-proceedings_en [žiūrėta 2020 m. lapkričio 21 d.].

European Commission. (2019). *Documents on infringement* (letter of formal notice and reasoned opinion). [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/environment/legal/law/infringements_docs.htm [žiūrėta 2020 m. lapkričio 22 d.].

Cambridge dictionary. (2020). *Meaning of process*. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/process> [žiūrėta 2020 m. lapkričio 15 d.].

- Cambridge dictionary. (2020). *Meaning of infringement*. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/infringement> [žiūrėta 2020 m. lapkričio 15 d.].
- Juan Diego Ramirez-Cardenas Diaz. (2020). *Sharpening the teeth of the infringement procedure*. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.eipa.eu/sharpening-the-teeth-of-the-infringement-procedure/> [žiūrėta 2021 m. sausio 28 d.].
- Phedon Nicolaides. (2019). *Member State v Member State and other peculiarities of EU Law*. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.maastrichtuniversity.nl/blog/2019/06/%E2%80%9Cmember-state-v-member-state%E2%80%9D-and-other-peculiarities-eu-law> [žiūrėta 2021 m. sausio 31 d.].
- European Commission. *Stages of EU infringement procedure in a nutshell*. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/home-affairs/elibrary/multimedia/publications/stages-of-eu-infringement-procedure-in-a-nutshell_en [žiūrėta 2020 m. lapkričio 17 d.].
- Shengen visa info. (2020). *The European Union and Countries in the EU*. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.schengenvisainfo.com/eu-countries/> [žiūrėta 2020 m. lapkričio 27 d.].
- EUR-Lex. *Types of documents in EUR-Lex*. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://eur-lex.europa.eu/content/tools/TableOfSectors/types_of_documents_in_eurlex.html [žiūrėta 2021 m. kovo 20 d.].
- Department for European Policies. (2019). *What is an infringement procedure*. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www.politicheeuropee.gov.it/en/activity/infringement-procedures/what-is-a-infringement-procedures/> [žiūrėta 2021 m. sausio 31 d.].

Priedas Nr. 1

EUROPOS KOMISIJA

GENERALINIS SEKRETORIATAS

Bruselis,

2011 I 27

SG-Greffe(2011)D/ 1473

ACCUSÉ DE RÉCEPTION
NOM *Ladvelas brien*
(en caractères d'imprimerie)
REÇU LE *2011.01.27* A HEURES
REÇU PAR TELEFAX LE A HEURES
SIGNATURE *[Signature]*

LIETUVOS RESPUBLIKOS
NUOLATINĖ ATSTOVYBĖ
EUROPOS SĄJUNGOJE
Rue Belliard, 41-43
B-1040 BRUXELLES

Tema: Oficialus pranešimas
– Pažeidimas Nr. 2011/0229 > 2011/0239

Generalinis sekretoriatas maloniai Jūsų prašo perduoti ponui Užsienio reikalų ministrui pridedamą Komisijos laišką.

Generalinės sekretorės vardu,

Karl VON KEMPIS

Priedas: K (2011) 400/16

LT

EUROPOS KOMISIJA

GENERALINIS SEKRETORIATAS

Briuselis,

2011 I 27

SG-Greffe(2011)D/

1473

LIETUVOS RESPUBLIKOS
NUOLATINĖ ATSTOVYBĖ
EUROPOS SĄJUNGOJE
Rue Belliard, 41-43
B-1040 BRUXELLES

Tema: Oficialus pranešimas
– Pažeidimas Nr. 2011/0229 > 2011/0239

Generalinis sekretoriatas maloniai Jūsų prašo perduoti ponui Užsienio reikalų ministrui pridedamą Komisijos laišką.

Generalinės sekretorės vardu,

Karl VON KEMPIS

Priedas: K (2011) 400/16

LT

Commission européenne, B-1049 Bruxelles / Europese Commissie, B-1049 Brussel - Belgium. Telephone: (32-2) 299 11 11.
Office: BERL 05/25. Telephone: direct line (32-2) 296.93.35. Fax: (32-2) 296.43.35.

http://ec.europa.eu/dgs/secretariat_general/index_fr.htm

EUROPOS KOMISIJA

Briuselis, **2011 I 26**
2011/0229 > 2011/0239
K (2011) 400/16

Gerb. ministre,

Norėčiau atkreipti Jūsų Vyriausybės dėmesį į priede nurodytos (-ų) direktyvos (-ų) reikalavimų perkėlimą į nacionalinę teisę.

Terminas šių direktyvų perkėlimui jau yra praleistas (žiūrėti priedą). Iki šios dienos Komisijai nebuvo pranešta priemonės, perkeliančios direktyvos (-ų) reikalavimus į nacionalinę teisę, ir ji neturi jokios kitos informacijos, kuri leistų daryti išvadą, kad Lietuvos Respublika įvykdė savo pareigą įgyvendinti būtinas nuostatas.

Jei Jūsų Vyriausybė manytų, kad Lietuvoje galiojanti teisė jau atitinka minėtos (-ų) direktyvos (-ų) nuostatas, Komisija primena Lietuvos Respublikai jos pareigą pateikti Komisijai atitinkamų nacionalinių teisės aktų nuostatų tekstą. Todėl Komisija prašo Jūsų Vyriausybės pateikti išsamią ir detalią lentelę, kurioje pateikiamos įvairios nacionalinės nuostatos, Vyriausybės manymu, užtikrinančios visų šios (šių) direktyvos (-ų) nuostatų įgyvendinimą.

Todėl pagal šiuo metu turimą informaciją Europos Komisija mano, kad Lietuvos Respublika neįvykdė jai priklausančio įsipareigojimo, numatyto priede nurodytoje (-ose) direktyvoje (-ose).

Komisija nori atkreipti Jūsų Vyriausybės dėmesį į tai, kad pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 260 straipsnio 3 dalį Teisingumo Teismas gali skirti baudas ir kad Komisija jas taikys remdamasi savo 2010 m. lapkričio 11 d. Komunikatu dėl SESV 260 straipsnio 3 dalies įgyvendinimo¹.

¹ OL C 12, 2011 I 15, p. 1.

Audronius AŽUBALIS
Užsienio Reikalų Ministerija
J. Tumo-Vaižganto g. 2
LT-01511 Vilnius
Lietuvos Respublika

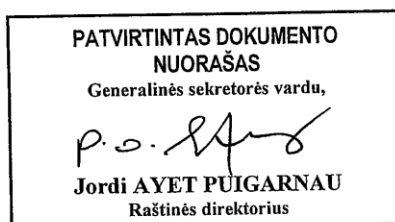
Commission européenne, B-1049 Bruxelles – Belgique
Europese Commissie, B-1049 Brussel – België
Telefonas: 00 32 (0) 2 299.11.11

Komisija, remdamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 258 straipsniu, prašo Jūsų Vyriausybės pateikti savo pastabas išdėstytu klausimu per du mėnesius nuo šio rašto gavimo dienos.

Susipažinusi su gautais samprotavimais arba jei per nurodytą terminą jie nebus pateikti, Komisija turi teisę pareikšti, jei reikia, pagrįstą nuomonę, numatytą tame pačiame straipsnyje.

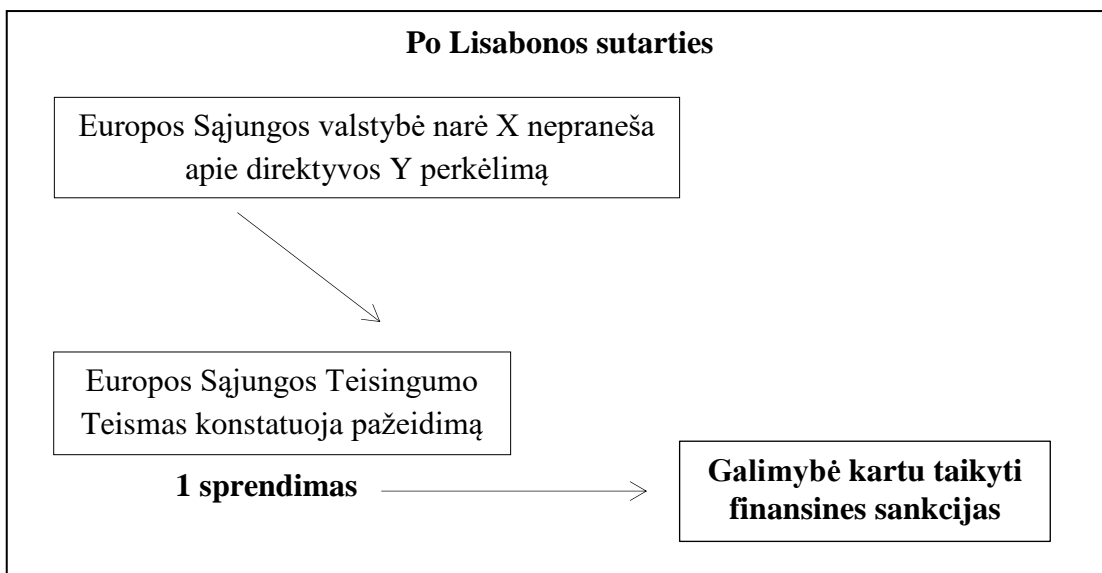
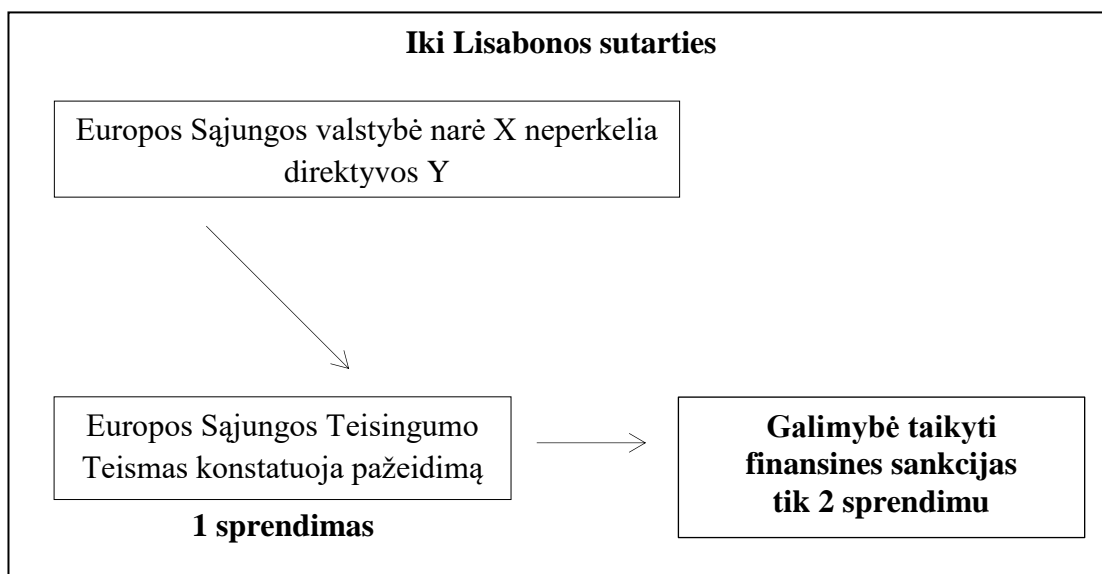
Priimkite, pone Ministre, nuoširdžiausią pagarbą.

Komisijos vardu
Janez POTOČNIK
Komisijos narys

MDH 110 - LT						
Pažeidimas Nr.	Direktyva		Oficialusis leidinys	Data	Puslapis	Perkėlimo terminas
2011/0229	32008L0096	MOVE	L/319	29/11/2008	0059-0067	19/12/2010
2011/0230	32008L0098	ENVI	L/321	22/11/2008	0003-0030	12/12/2010
2011/0231	32008L0099	ENVI	L/328	06/12/2008	0028-0037	26/12/2010
2011/0232	32008L0110	MOVE	L/345	23/12/2008	0062-0067	24/12/2010
2011/0233	32008L0115	HOME	L/348	24/12/2008	0098-0107	24/12/2010
2011/0234	32009L0016	MOVE	L/131	28/05/2010	0057-0100	31/12/2010
2011/0235	32009L0028	ENER	L/140	05/08/2009	0016-0058	05/12/2010
2011/0236	32009L0033	MOVE	L/120	15/05/2009	0005-0012	04/12/2010
2011/0237	32009L0044	MARK	L/146	10/08/2009	0037-0043	30/12/2010
2011/0238	32009L0123	MOVE	L/280	27/10/2009	0052-0055	16/11/2010
2011/0239	32009L0125	ENER	L/285	31/10/2009	0010-0035	20/11/2010

Priedas Nr. 2

Šaltinis: Sudaryta autorės

Priedas Nr. 3

ESTT sprendimai pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 259 straipsnį	Ar Europos Komisija pateikė pagrįstą nuomonę?	Ar Europos Komisija ėmėsi kitų veiksmų?	Ar Europos Komisija įstojo palaikyti šalies reikalavimų?
1 sprendimas: 1979 m. spalio 4 d. sprendimas <i>Prancūzijos Respublika prieš Jungtinę Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystę</i> C-141/78	Pateikė pagrįstą nuomonę	-	Įstojo palaikyti Prancūzijos Respublikos reikalavimų
2 sprendimas: 2000 m. gegužės 16 d. sprendimas <i>Belgijos Karalystė prieš Ispanijos karalystę</i> C-388/95	Nepateikė pagrįstos nuomonės	-	Įstojo palaikyti Ispanijos Karalystę
3 sprendimas: 2006 m. rugsėjo 12 d. sprendimas <i>Ispanijos Karalystė prieš Jungtinę Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystę</i> C-145/04	Nepateikė pagrįstos nuomonės	Priėmė deklaraciją, kuria pareiškė, kad nepriėms pagrįstos nuomonės, nes klausimas jautrus ir paskatino šalis išspręsti ginčą taikiai	Įstojo palaikyti Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės
4 sprendimas: 2012 m. spalio 16 d. sprendimas <i>Vengrija prieš Slovakijos Respubliką</i> C-364/10	Pateikė pagrįstą nuomonę	-	Įstojo palaikyti Slovakijos Respublikos
5 sprendimas: 2019 m. birželio 18 d. sprendimas <i>Austrijos Respublika prieš Vokietijos Federacinę Respubliką</i> C-591/17	Nepateikė pagrįstos nuomonės	Buvo prieš tai pradėjusi procedūrą pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 258 straipsnį	-
6 sprendimas: 2020 m. sausio 31 d. sprendimas <i>Slovėnijos Respublika prieš Kroatijos Respubliką</i> C-457/18	Nepateikė pagrįstos nuomonės	-	-

Šaltinis: Sudaryta autorės

Priedas Nr. 4³³

Ieškiniai dėl įsipareigojimų neįvykdymo ESTT	Kiek pateikta ieškinių prieš kiekvieną valstybę narė dėl įsipareigojimų neįvykdymo ?	Neišnagrinėta	Kiek iš jų baigėsi ESTT sprendimu, kuriame buvo konstatuota, kad buvo pažeidimas?	Kiek iš jų baigėsi nutartimi išbraukti iš registro Europos Komisijai atsiėmus ieškinį?	Kiek iš jų buvo atmesta?
1. Lietuvos Respublika	3	0	3	0	0
2. Latvijos Respublika	1	0	1	0	0
3. Estijos Respublika	21	0	3	18	0
4. Lenkijos Respublika	85	2	41	39	3
5. Čekijos Respublika	0	0	0	0	0
6. Kipro Respublika	0	0	0	0	0
7. Maltos Respublika	16	0	5	8	3
8. Slovakijos Respublika*	17	2	5	7	3
9. Slovėnijos Respublika	24	0	11	13	0
10. Vengrijos Respublika	29	4	14	9	2
11. Bulgarijos Respublika	16	2	7	6	1
12. Rumunijos Respublika	11	0	4	6	1
13. Kroatijos Respublika*	4	0	1	3	0

Šaltinis: Sudaryta autorės

Pastaba. *Neįskaičiuoti ieškiniai dėl įsipareigojimų neįvykdymo pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 259 straipsnį.

³³ESTT jurisprudencijos tyrimas atliktas iki 2021 m. vasario 15 d.

Priedas Nr. 5³⁴

	Procesas pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 258 straipsnį	Procesas pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 260 straipsnio 2 dalį	Procesas pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 258 straipsnį ir 260 straipsnio 3 dalį	Procesas pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 259 straipsnį
1. Lietuvos Respublika	3	0	0	0
2. Latvijos Respublika	1	0	0	0
3. Estijos Respublika	3	0	0	0
4. Lenkijos Respublika	41	0	0	0
5. Čekijos Respublika	0	0	0	0
6. Kipro Respublika	0	0	0	0
7. Maltos Respublika	8	0	0	0
8. Slovakijos Respublika	6	1	0	1
9. Slovėnijos Respublika	10	0	1	0
10. Vengrijos Respublika	14	0	0	0
11. Bulgarijos Respublika	7	0	0	0
12. Rumunijos Respublika	4	0	1	0
13. Kroatijos Respublika	1	0	0	1

Šaltinis: Sudaryta autorės

³⁴ESTT jurisprudencijos tyrimas atliktas iki 2021 m. vasario 15 d.

Priedas Nr. 6³⁵

Lietuvos Respublika	
ESTT sprendimai, kuriuose buvo konstatuoti pažeidimai	Kokioje srityje?
1. C-61/12	Laisvas prekių judėjimas
2. C-350/08	Teisės aktų derinimas
3. C-274/07	Teisės aktų derinimas

Šaltinis: Sudaryta autorės

Priedas Nr. 7³⁶

Latvijos Respublika	
ESTT sprendimai, kuriuose buvo konstatuoti pažeidimai	Kokioje srityje?
1. C-151/14	Įsisteigimo laisvė

Šaltinis: Sudaryta autorės

Priedas Nr. 8³⁷

Estijos Respublika	
ESTT sprendimai, kuriuose buvo konstatuoti pažeidimai	Kokioje srityje?
1. C-39/10	Laisvas darbuotojų judėjimas
2. C-515/09	Aplinka (atliekos)
3. C-464/08	Transportas

Šaltinis: Sudaryta autorės

³⁵ESTT jurisprudencijos tyrimas atliktas iki 2021 m. vasario 15 d.

³⁶ESTT jurisprudencijos tyrimas atliktas iki 2021 m. vasario 15 d.

³⁷ESTT jurisprudencijos tyrimas atliktas iki 2021 m. vasario 15 d.

Priedas Nr. 9³⁸

Estijos Respublika				
Nutartys, kuriomis baigėsi procesas dėl įsipareigojimų neįvykdymo atsiėmus ieškinį	Dėl neįgyvendinimo/netinkamo įgyvendinimo/neteisingo taikymo	Kada ieškinys pateiktas?	Kada ieškinį atsiėmė?	Kokioje srityje?
1. C-206/14	Neįgyvendinimas	2014-04-24	2014-09-25	Aplinka
2. C-493/13	Netinkamas įgyvendinimas	2013-09-12	2014-02-28	Teisės aktų derinimas
3. C-241/13	Neįgyvendinimas	2013-04-29	2014-07-16	Teisės aktų derinimas
4. C-240/13	Neįgyvendinimas	2013-04-29	2014-07-16	Įsisteigimo laisvė
5. C-16/11	Neįgyvendinimas	2011-01-11	2011-05-23	Aplinka
6. C-408/10	Neįgyvendinimas	2010-08-16	2011-01-31	Teisės aktų derinimas
7. C-407/10	Neįgyvendinimas	2010-08-16	2011-01-31	Teisės aktų derinimas
8. C-306/10	Neįgyvendinimas	2010-06-25	2011-02-17	Socialinė politika
9. C-227/10	Neįgyvendinimas	2010-05-07	2011-02-09	Aplinka
10. C-195/10	Neteisingas taikymas	2010-04-21	2010-10-07	Aplinka (atliekos)
11. C-528/09	Neteisingas taikymas	2009-12-17	2010-10-04	Aplinka (atliekos)
12. C-527/09	Neįgyvendinimas	2009-12-17	2010-05-07	Įsisteigimo laisvė
13. C-328/09	Neįgyvendinimas	2009-08-14	2009-11-25	Socialinė politika
14. C-46/09	Neteisingas taikymas	2009-01-30	2009-11-09	Aplinka (atliekos)
15. C-68/08	Neįgyvendinimas	2008-02-19	2008-10-01	Transportas
16. C-397/06	Neįgyvendinimas	2006-09-22	2007-03-27	Socialinė politika
17. C-178/06	Neįgyvendinimas	2006-04-05	2007-02-05	Laisvė teikti paslaugas
18. C-351/05	Neįgyvendinimas	2005-09-22	2006-04-24	Įsisteigimo laisvė

Šaltinis: Sudaryta autorės

³⁸ESTT jurisprudencijos tyrimas atliktas iki 2021 m. vasario 15 d.

Priedas Nr. 10³⁹

Lenkijos Respublika				
Nutartys, kuriomis baigėsi procesas dėl išipareigojimų neįvykdymo atsiėmus ieškinį	Dėl neįgyvendinimo/ netinkamo įgyvendinimo neteisingo taikymo/ /nesilaikymas Europos Sąjungos teisėje nustatytų pareigų	Kada ieškinys pateiktas?	Kada atsiimė ieškinį Europos Komisija?	Kokioje srityje?
1. C-206/18	Neįgyvendinimas	2018-03-23	2018-11-08	Intelektinė, pramoninė ir komercinė nuosavybė
2. C-683/15	Neįgyvendinimas	2015-12-18	2017-05-19	Teisės aktų derinimas
3. C-545/15	Neįgyvendinimas	2015-10-16	2016-02-26	Aplinka (atliekos)
4. C-162/14	Netinkamas įgyvendinimas	2014-04-04	2015-02-26	Teisės aktų derinimas
5. C-320/13	Neįgyvendinimas	2013-06-12	2015-02-26	Aplinka
6. C-169/13	Neįgyvendinimas	2013-04-05	2013-07-23	Socialinė politika
7. C-55/13	Neįgyvendinimas	2013-01-31	2013-11-22	Energija
8. C-598/12	Neįgyvendinimas	2012-12-20	2013-10-23	Teisės aktų derinimas
9. C-544/12	Neįgyvendinimas	2012-11-27	2013-04-29	Transportas
10. C-500/12	Neįgyvendinimas	2012-11-06	2014-01-24	Transportas
11. C-333/12	Neįgyvendinimas	2012-07-12	2013-01-24	Įsisteigimo laisvė
12. C-332/12	Neįgyvendinimas	2012-07-10	2012-11-23	Transportas
13. C-331/12	Neįgyvendinimas	2012-07-09	2013-02-25	Teisės aktų derinimas
14. C-330/12	Neįgyvendinimas	2012-07-09	2013-02-25	Teisės aktų derinimas
15. C-308/12	Neįgyvendinimas	2012-06-26	2013-06-10	Aplinka (atliekos)
16. C-245/12	Neįgyvendinimas	2012-05-16	2013-04-25	Aplinka
17. C-135/12	Neįgyvendinimas	2012-03-09	2013-06-20	Žemės ūkis ir žuvininkystė
18. C-48/12	Neįgyvendinimas	2012-01-31	2012-11-22	Aplinka (tarša)

³⁹ESTT jurisprudencijos tyrimas atliktas iki 2021 m. vasario 15 d.

19. C-20/11	Neįgyvendinimas	2011-01-13	2011-04-07	Aplinka
20. C-542/10	Neįgyvendinimas	2010-11-17	2012-01-27	Laisvė teikti paslaugas
21. C-341/10	Neįgyvendinimas ir neteisingas taikymas	2010-07-07	2011-03-17	Socialinė politika
22. C-304/10	Neįgyvendinimas	2010-06-22	2010-11-12	Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė
23. C-232/10	Neįgyvendinimas	2010-05-10	2010-11-08	Teisės aktų derinimas
24. C-455/09	Neįgyvendinimas	2009-11-20	2010-06-29	Aplinka
25. C-349/09	Neįgyvendinimas	2009-09-01	2010-10-06	Pramonės politika
26. C-223/09	Neįgyvendinimas	2009-06-18	2010-02-03	Energija
27. C-174/09	Neįgyvendinimas	2009-05-14	2009-07-20	Energija
28. C-172/09	Neįgyvendinimas	2009-05-13	2010-01-18	Apokestinimas
29. C-516/08	Neįgyvendinimas	2008-11-25	2009-10-27	Įsisteigimo laisvė
30. C-435/08	Netinkamas įgyvendinimas	2008-09-30	2009-03-02	Transportas
31. C-309/08	Netinkamas įgyvendinimas	2008-07-11	2009-07-01	Teisės aktų derinimas
32. C-142/08	Neįgyvendinimas	2008-04-07	2008-10-04	Įsisteigimo laisvė
33. C-72/08	Neįgyvendinimas	2008-02-20	2009-03-18	Transportas
34. C-547/07	Nesilaikymas Europos Sąjungos teisėje nustatytų pareigų	2007-12-07	2009-04-27	Aplinka
35. C-193/07	Neteisingas taikymas	2007-04-05	2009-04-27	Aplinka
36. C-149/07	Nesilaikymas Europos Sąjungos teisėje nustatytų pareigų	2007-03-15	2007-07-05	Žemės ūkis ir žuvininkystė (fitosanitarijos teisės aktai)
37. C-423/06	Neįgyvendinimas	2006-10-16	2007-10-23	Įsisteigimo laisvė
38. C-422/06	Neįgyvendinimas	2006-10-16	2007-04-11	Įsisteigimo laisvė
39. C-416/06	Neįgyvendinimas	2006-10-11	2008-03-07	Teisės aktų derinimas

Šaltinis: Sudaryta autorės

Priedas Nr. 11⁴⁰

Lenkijos Respublika	
ESTT sprendimai, kuriuose buvo konstatuoti pažeidimai	Kokioje srityje?
1. C-619/18	Sutarčių principai, tikslai ir užduotys
2. C-192/18	Sutarčių principai, tikslai ir užduotys
3. C-715/17	Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė
4. C-441/17	Aplinka
5. C-127/17	Transportas
6. C-530/16	Transportas
7. C-526/16	Aplinka
8. C-336/16	Aplinka
9. C-23/16	Transportas
10. C-303/14	Aplinka
11. C-36/14	Teisės aktų derinimas
12. C-29/14	Visuomenės sveikata
13. C-678/13	Apmokestinimas (pridėtinės vertės mokestis)
14. C-648/13.	Aplinka
15. C-639/13	Apmokestinimas (pridėtinės vertės mokestis)
16. C-478/13	Aplinka
17. C-356/13	Aplinka (tarša)
18. C-90/12	Transportas
19. C-639/11	Laisvas prekių judėjimas
20. C-281/11	Aplinka
21. C-292/11	Aplinka
22. C-46/11	Aplinka

⁴⁰ESTT jurisprudencijos tyrimas atliktas iki 2021 m. vasario 15 d.

23. C-569/10	Įsisteigimo laisvė
24. C-512/10	Transportas
25. C-362/10	Pramonės politika
26. C-311/10	Pramonės politika
27. C-185/10	Teisės aktų derinimas
28. C-331/09	Konkurencija (valstybių teikiama pagalba)
29. C-326/09	Sutarčių principai, tikslai ir užduotys
30. C-311/09	Apmokestinimas (pridėtinės vertės mokestis)
31. C-271/09	Laisvas kapitalo judėjimas
32. C-49/09	Apmokestinimas (pridėtinės vertės mokestis)
33. C-551/08	Įsisteigimo laisvė
34. C-545/08	Teisės aktų derinimas
35. C-385/08	Teisės aktų derinimas
36. C-165/08	Aplinka
37. C-143/08	Įsisteigimo laisvė
38. C-492/07	Teisės aktų derinimas
39. C-475/07	Apmokestinimas
40. C-227/07	Pramonės politika
41. C-170/07	Laisvas prekių judėjimas

Šaltinis: Sudaryta autorės

Priedas Nr. 12⁴¹

Maltos Respublika	
ESTT sprendimai, kuriuose buvo konstatuoti pažeidimai	Kokioje srityje?
1. C-557/15	Aplinka
2. C-351/09	Aplinka
3. C-252/08	Aplinka (tarša)
4. C-76/08	Aplinka
5. C-508/06	Aplinka (atliekos)

Šaltinis: Sudaryta autorės

⁴¹ESTT jurisprudencijos tyrimas atliktas iki 2021 m. vasario 15 d.

Priedas Nr. 13⁴²

Maltos Respublika				
Nutartys, kuriomis baigėsi procesas dėl įsipareigojimų neįvykdymo atsiėmus ieškinį	Dėl neįgyvendinimo/ netinkamo įgyvendinimo/neteisingo taikymo/ /nesilaikymas Europos Sąjungos teisėje nustatytų pareigų	Kada ieškinys pateiktas?	Kada ieškinį atsiimė?	Kokioje srityje?
1. C-178/11	Neįgyvendinimas	2011-04-14	2012-03-05	Aplinka
2. C-220/09	Neteisingas taikymas	2009-06-16	2009-10-09	Aplinka
3. C-269/08	Neįgyvendinimas	2008-06-20	2008-12-02	Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė (prieglobsčio politika)
4. C-11/08	Netinkamas įgyvendinimas	2008-01-10	2008-09-03	Transportas
5. C-563/07	Nesilaikymas Europos Sąjungos teisėje nustatytų pareigų	2007-12-20	2008-07-08	Aplinka (tarša)
6. C-87/07	Neįgyvendinimas	2007-02-15	2007-07-04	Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė
7. C-79/07	Neįgyvendinimas	2007-02-13	2007-07-04	Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė
8. C-136/06	Neįgyvendinimas	2006-03-10	2007-07-17	Aplinka (atliekos)

Šaltinis: Sudaryta autorės

⁴²ESTT jurisprudencijos tyrimas atliktas iki 2021 m. vasario 15 d.

ESTT sprendimai, kuriuose buvo konstatuoti pažeidimai	Kokioje srityje?														
	Aplinka	Finansinės nuostatos (nuosavi ištekliai)	Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė	Laisvas kapitalo judėjimas	Apmokestinimas	Energija	Teisės aktų derinimas	Sutarčių principai, tikslai ir užduotys	Transportas	Pramonės politika	Įsisteigimo laisvė	Privilegijos ir imunitetai	Konkurencija	Transeuropiniai tinklai	Institucijas reglamentuojančios nuostatos
1. Slovakijos Respublika	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1	1
2. Slovėnijos Respublika	6	0	0	0	0	0	0	0	1	0	3	1	0	0	0
3. Vengrijos Respublika	1	0	1	2	2	1	1	1	1	0	4	0	0	0	0
4. Bulgarijos Respublika	4	0	0	0	0	0	0	0	2	1	0	0	0	0	0
5. Rumunijos Respublika	3	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6. Kroatijos Respublika	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Šaltinis: Sudaryta autorės

⁴³ESTT jurisprudencijos tyrimas atliktas iki 2021 m. vasario 15 d.

Nutartys, kuriomis baigėsi procesas dėl išipareigojimų neįvykdymo atsiėmus ieškinį	Kokioje srityje?																			
	Aplinka	Finansinės nuostatos (nuosavi ištekliai)	Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė	Laisvas kapitalo judėjimas	Apmokestinimas	Energija	Teisės aktu derinimas	Sutarčių principai, tikslai ir užduotys	Transportas	Pramonės politika	Įsisteigimo laisvė	Privilegijos ir imunitetai	Konkurencija	Transeuropiniai tinklai	Institucijas reglamentuojančios nuostatos	Intelektinė, pramoninė ir komercinė nuosavybė	Laisvė teikti paslaugas	Sąjungos pilietybė	Laisvas darbuotojų judėjimas	Žemės ūkis ir žemės ūkis žuvininkystė
1. Slovakijos Respublika	2	0	0	0	0	0	0	1	2	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2. Slovėnijos Respublika	1	1	0	0	0	1	6	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1
3. Vengrijos Respublika	1	0	2	0	0	0	2	0	0	0	1	0	1	0	0	0	1	1	0	0
4. Bulgarijos Respublika	2	0	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
5. Rumunijos Respublika	3	0	0	0	0	0	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6. Kroatijos Respublika	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Šaltinis: Sudaryta autorės

⁴⁴ESTT jurisprudencijos tyrimas atliktas iki 2021 m. vasario 15 d.

SUMMARY

Current trends in proceedings for failure to fulfill obligations before the Court of Justice of the European Union

Indrė Lužanskytė

Proceedings for failure to fulfill obligations before the Court of Justice are an important mechanism for ensuring that European Union law is applied and enforced. This work focuses on the regulation of proceedings for failure to fulfill obligations before the Court of Justice and the case law related to these regulations in order to identify relevant trends.

The first part is intended to define the concept and content of proceedings for failure to fulfill obligations. Differences emerge in proceedings brought by the European Commission (Article 258 TFEU) and by a Member State (Article 259 TFEU).

The second part examines the innovations in the proceedings for failure to fulfill obligations before the Court of Justice of the European Union that have taken place since the entry into force of the Treaty of Lisbon.

The first and second parts of the master's thesis analyze the regulation of proceedings for failure to fulfill obligations before the Court of Justice of European Union in order to make it easier for the reader to understand study of the jurisprudence of the Court of Justice results. In addition, special attention is paid to the study of the experience of the Republic of Lithuania.

In this master's thesis, was analyzed 2004 Member States which acceded to the European Union (Republic of Lithuania, Republic of Latvia, Republic of Estonia, Republic of Poland, Czech Republic, Republic of Cyprus, Republic of Malta, Slovak Republic, Republic of Slovenia, Republic of Hungary), 2007 (Republic of Bulgaria, Republic of Romania) and 2013 (Republic of Croatia) experience in infringement proceedings before the Court of Justice of the European Union. The choice of such Member States of the European Union was determined by the fact that the experience of the membership of these European Union Member States in the European Union is similar. In addition, a long period of time has elapsed since accession to the European Union, which makes it possible to carry out a study to determine the success of these Member States of the European Union in complying with their obligations under European Union law. The third part therefore presents the results of the jurisprudence of the Court of Justice analysis. Among other things, the latest European Commission 2021 decisions which have been taken in mentioned proceedings of European Union law.

**Proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo Europos Sąjungos Teisingumo Teisme
aktualios tendencijos**

Indrė Lužanskytė

Procesas dėl įsipareigojimų neįvykdymo Teisingumo Teisme yra svarbus mechanizmas siekiant užtikrinti, kad Europos Sąjungos teisė būtų taikoma ir vykdoma. Šiame darbe pagrindinis dėmesys skiriamas proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo Teisingumo Teisme reglamentavimo ir su šiuo reglamentavimu susijusios jurisprudencijos tyrimui tam, kad išskirti aktualias tendencijas.

Pirmoji dalis yra skirta apibrėžti proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo sampratą ir turinį. Skirtumas išryškėjančius procesuose, kai kreipiasi Europos Komisija (SESV 258 str.) ir, kai kreipiasi valstybė narė (SESV 259 str.).

Antroje dalyje tiriamos proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo Teisingumo Teisme naujovės, kurios buvo įtvirtintos po Lisabonos sutarties įsigaliojimo.

Pirmoje ir antroje magistro darbo dalyse yra analizuojamas proceso dėl įsipareigojimų neįvykdymo Teisingumo Teisme reglamentavimas tam, kad trečioje magistro darbo dalyje skaitytojui būtų lengviau suprasti atlikto Teisingumo Teismo jurisprudencijos tyrimo rezultatus. Be to, skiriamas ypatingas dėmesys Lietuvos Respublikos patirties tyrimui.

Šiame magistro darbe buvo atliekamas 2004 m. įstojusių į Europos Sąjungą valstybių narių (Lietuvos Respublikos, Latvijos Respublikos, Estijos Respublikos, Lenkijos Respublikos, Čekijos Respublikos, Kipro Respublikos, Maltos Respublikos, Slovakijos Respublikos, Slovėnijos Respublikos, Vengrijos Respublikos), 2007 m. (Bulgarijos Respublikos, Rumunijos Respublikos) ir 2013 m. (Kroatijos Respublikos) patirties tyrimas procese dėl įsipareigojimų neįvykdymo. Tokių Europos Sąjungos valstybių narių pasirinkimą lėmė, tai, kad šių Europos Sąjungos valstybių narių narystės Europos Sąjungoje patirtis yra panaši. Be to, nuo įstojimo į Europos Sąjungą praėjo ilgas laiko tarpas, todėl galima atlikti tyrimą ir nustatyti kaip minėtoms Europos Sąjungos valstybėms narėms sekasi laikytis įsipareigojimų kylančių iš Europos Sąjungos teisės. Todėl trečioje dalyje yra pristatomi atlikto Teisingumo Teismo jurisprudencijos tyrimo rezultatai (aktualios tendencijos). Be kita ko, pristatmi ir naujausi Europos Komisijos 2021 m. priimti sprendimai procese dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo.